

בתי-המשפט

בבית-המשפט המחוזי

בתל - אביב - יפו

ת.פ. 217/97

בפני כב' השופטת רנה משל (שהם)

בדלתיים סגורות (חלקית)

מדינת ישראל

בענין:

ע"י ב"כ צ' קלנג ומ' גילינסקי, עו"ד

המאשימה

נ ג ד

1. אברהם בן מרדכי דותן

ע"י ב"כ ד' שיינמן, נ' נגב וא' סבאג, עו"ד

הנאשמים

2. חיים בן שמואל פנחס

ע"י ב"כ ח' הראל, עו"ד

כתבי עת:

אהרן ברק, "ניגוד אינטרסים במילוי תפקיד", משפטים, י (תש"ס) 11

אהרן ברק, "הקונסטיטוציונליזציה של מערכת המשפט בעקבות חוקי היסוד והשלכותיה על המשפט הפלילי (המהותי והדיוני)", מחקרי משפט, יג (תשנ"ו-תשנ"ז) 5

ספרות:

אליהו הרנון דיני ראיות כרך א (1977)

אהרן ברק חוק השליחות

יובלי לוי, אלי לדרמן עיקרים באחריות פלילית

יעקב קדמי על הראיות

יהושע ויסמן דיני קניין

חיקה שאזכרה:

חוק העונשין, תשל"ז-1977: סע' 19, 20, 246, 270, 284, 290, 290(א), 293, 295

פקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971: סע' 3

חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982: סע' 59, 74

חוק הנאמנות, תשל"ט-1979: סע' 1

פקודת החברות [נוסח חדש], תשמ"ג-1983: סע' 388

חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט-1969: סע' 5

חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו-1996: סע' 23, 27, 42

הכרעת-דין
(הניתנת לפרסום)

הנני מזכה את נאשם מס' 1 מן העבירות אשר יוחסו לו באישומים הראשון והשני שבכתב-האישום.

הנני מזכה את נאשם מס' 2 מן העבירה של לקיחת שוחד – עבירה על-פי [סעיף 290\(א\)](#) לחוק העונשין, תשל"ז-1997 (להלן: "החוק") – אשר יוחסה לו בכתב-האישום.

1. איסור הפרסום:

ביום 1.9.91 ניתנה החלטה בבקשת המאשימה (ב"ש 1734/97, מפי כב' השופט א' לוי), המורה על איסור פרסום הפרטים המנויים בסעיפים 2 ו-3 לבקשה האמורה. במהלך הדיון בפני, בהתאם לצורך, ניתנו החלטות שונות על קיום דיון בדלתיים סגורות ואיסור פרסומו (עמ' 12, 19-22, 36 לפרטיכל, סעי' 6 להחלטה מיום 2.9.99, בב"ש 90919/99, החלטתי מיום 12.5.99, בב"ש 90931/99 (עמ' 8 לפרטיכל שם) והחלטתי מיום 12.12.99 בבקשה האחרונה (עמ' 12-15 לפרטיכל שם)).

2. העבירות אשר יוחסו לנאשמים:

א. נאשם מס' 1 – מר אברהם דותן (להלן: "דותן"), הועמד לדין בתיק זה, בגין ביצוע עבירות נטענות אלו: לקיחת שוחד - עבירה על-פי [סעיף 290\(א\)](#) לחוק ומרמה והפרת אמונים (של עובד ציבור) (בשני אישומים) – עבירה על-פי [סעיף 284](#) לחוק.

ב. נאשם מס' 2 – מר חיים פנחס (להלן: "פנחס"), הועמד לדין בתיק זה, בגין ביצוע עבירות נטענות אלו: לקיחת שוחד – עבירה על-פי [סעיף 290\(א\)](#) לחוק ומרמה והפרת אמונים (של עובד ציבור) – עבירה על-פי [סעיף 284](#) לחוק.

ג. יצוין, כי כתב-האישום המקורי כלל ארבעה אישומים: האישום הראשון, יוחס לשני הנאשמים (כאשר לפנחס יוחסה, בנוסף לעבירות שפורטו בס"ק ב' לעיל, עבירה של תווך בשוחד – על-פי [סעיף 295](#) לחוק), האישום השני (פורט לעיל), השלישי (גם הוא בגין לקיחת שוחד) והרביעי (בגין שמוש לרעה בכח משרה ומרמה והפרת אמונים (של עובד צבור)) – יוחסו לדותן בלבד.

ד. ביום 12.5.99 הוחלט, בהסכמת הצדדים, על הפרדת הדיון באישום השלישי מהדיון בשאר האישומים (ב"ש 90919/99, עמ' 7 לפרטיכל שם). בהמשך, ניתנה על-ידי, ביום 2.9.99, החלטה, לפיה הוריתי על הפרדת הדיון באישום הרביעי, מן הדיון באישומים הראשון והשני (מנימוקים כמפורט בהחלטתי, שם, עמ' 14-8 לפרטיכל). לבסוף, חזרה בה המאשימה מייחוס עבירת השוחד לדותן, באישום הראשון ומייחוס עבירת תווך לשוחד, לפנחס, באותו אישום, ועל-כן, ביום 7.11.00, זוכו הם מאשמתם בהן (עמ' 289 לפרטיכל, ש' 19-13).

ה. יצוין, כי כתב-האישום בתיק זה הוגש ביום 1.9.97. הדיון בו החל, ביום 22.4.98, בפני כב' השופט י' גלין, ממנו הועבר בפני, ביום 3.11.98, והתנהל כך עד תומו.

3. העובדות אשר אינן שנויות במחלוקת:

א. במועדים הרלוונטיים לאישומים הראשון והשני שבכתב-האישום, שרת דותן במשטרת ישראל (להלן: "המשטרה" או "משטרת ישראל") בתפקידים הבאים:

מיום 1.2.87 ועד ליום 15.2.89 - כראש מפלג מודיעין, ביחידה המרכזית בתל-אביב (להלן: "ימ"ר ת"א").

מיום 15.2.89 ועד ליום 1.8.89 - כסגן מפקד ימ"ר ת"א.

מיום 1.8.89 ועד ליום 9.12.90 - כמפקד ימ"ר ת"א.

מיום 9.12.90 ועד ליום 15.10.92 - כראש מחלקת המודיעין במשטרת ישראל.

מיום 15.10.92 ועד ליום 1.7.93 - כראש המטה המבצעי של שר המשטרה, בדרגת ניצב.

ב. במועדים הרלוונטיים לאישום הראשון שבכתב-האישום ועד ליום 1.9.91, שרת פנחס, כראש מחלק בילוש נושאי, בימ"ר ת"א. בשלהי תקופה זו, שהה פנחס בחופשה, כפי שידון עוד בהמשך.

אישום ראשון:

4. חקירת המשטרה:

- א. אישום זה נסב, על שורת חקירות משטרה מורכבות, הקשורות זו בזו, אשר נחקרו הן על-ידי המשטרה והן על-ידי גופי חקירה במדינות זרות. עיקר השתלשלות העניינים, כמוסכם על-ידי הצדדים, הנה כמפורט להלן.
- ב. בחודש ספטמבר 1988, התלוּן יהלומן ישראלי, בשם וילי גלוביצובר, על היותו נסחט באיומים, מצד אדם בשם "פטריק", ובמסגרת זו, אף נזרקו אל חצר ביתו רימוני רסס. חקירת תלונה זו (שתכונה להלן: "פרשת גלוביצובר") על-ידי המשטרה, רוכזה על-ידי פנחס, במסגרת תפקידו. לאחר זמן מה, נעצרו, כחשודים במעשה, האחים אייל ויובל דורון. מן החקירה עלה, כי האדם שהזדהה בשם "פטריק" וריכז את נסיון הסחיטה האמור, היה, ככל הנראה, אחיהם של אייל ויובל הנ"ל - אשר דורון (להלן: "דורון"), אשר התגורר בבליה. בעקבות זאת, הוכרז דורון בארץ כעבריין נמלט.
- ג. במהלך חודש ספטמבר 1989, התקבלו במשטרה, מן המשטרה הבלגית, שתי ידיעות (13 ו-14), לפיהן, מאז חודש יולי 1989, בוצעו כנגד בעלי חברה בשם א' (להלן: "חברת א'") או קורביהם, שש התקפות חבלניות. א', הנה חברה בבעלותם ובהנהלתם של שלושה יהלומנים, אזרחים ישראליים והם: ב', ג' ו- ד'. הרקע להתקפות הללו, היה חוב כספי, אליו נקלע אדם בשם ניר גואז (להלן: "גואז"), אשר היה קשור לחברה א'. התקפות אלו, היו חלק מנסיון לקבל מבעלי חברת א', באמצעות סחיטה באיומים, החזר חוב זה. כחשודים במעשה, עצרה המשטרה הבלגית, את דורון ושותפיו (ישראליים ברובם) וחיפשה אחר שותף נוסף, בשם אברהם ביטון. (להלן תכונה פרשה זו: "פרשת חברה א'").
- ד. ביום 20.9.89, נשלח מברק (ת/3), מממ"ן אינטרפול (גוף הממונה על קשרי-החוץ בין מחלקת המודיעין במשטרה לבין משטרות זרות - עמ' 55 לפרטיכל, ש' 25 - עמ' 56 לפרטיכל, ש' 5) אל דותן, בו מגוללת עיקר פרשת חברה א' ובסיומו נכתב:
- "הועלתה אפשרות לשגר קציני משטרה ישראלי לבריטל לסייע לחקירת המשטרה בנושא זה כשההוצאות על חשבון הבלגים. על הקציני להיות מצויד בבקשה לחיקור דיני עימ שיכול לפעול באופן חופשי ולהיות שותף לחקירות ודיוני בית משפט... " (נ"י במקום "י" נכתב במקור - ר.מ.)
- ה. ביום 25.9.89, יצאו לבלגיה, מטעם המשטרה, פנחס ורס"מ מרדכי ליבוביץ' (להלן: "ליבוביץ'"). אין חולק, כי נסיעתם זו לא מומנה על-ידי משטרת בלגיה, כי אם על-ידי בעלי חברת א' (המתלוננים בבלגיה), לפי נוהל, אשר היה מקובל אותה עת בבלגיה והיה ידוע למשטרת ישראל.
- ו. ביום 29.9.89 שבו פנחס וליבוביץ' ארצה. במהלך שהותם בבלגיה, למדו הם על פרשיות נוספות, בהן סחט דורון כספים מיהלומנים יהודיים, בדרך כלל ישראליים, תוך שימוש במעשי אלימות קשים ביותר וזאת, במדינות שונות באירופה (שוויץ, יוון ובריטניה) ובארצות-הברית. תצוין פרשיה אחת מאלו, שם נסחט יהלומן ישראלי, החי בארצות-הברית, בשם ק' (להלן: "ק'") ו"פרשת ק'").
- ז. אין חולק, כי במהלך שהות פנחס וליבוביץ' בבלגיה, כאמור, התחוור למשטרה, כי קיים חשד כבד ביותר, שמאחורי מעשי דורון, עומדים צבי דרדיקמן (להלן: "צבי"), אזרח ותושב ישראל ובנו, אורי דרדיקמן (להלן: "אורי") (שניהם יחד יכוננו להלן: "הדרדיקמנים"), ישראלי המתגורר בבלגיה. אין גם חולק, כי המשטרה הגיעה לכלל מסקנה זו, הן לאור העובדה כי נתגלו רישומי שיחה (או שיחות) טלפון, בין דורון לבין ביתו של צבי וכנראה, גם אורי, והן לאור העובדה, ששותפי חברת א' הצביעו על אורי וצבי, כעל חשודים אפשריים. הצדדים חלוקים, בדבר המשקל שניתן לכל אחד מהנתונים העובדתיים הללו ולגבי סדר גילוי הדברים, כפי שידון בהמשך.
- ח. יוער כאן: צבי ו/או אורי, לא הועמדו לדין בארץ, בגין מעורבותם במי מהפרשיות שידונו להלן, עד תום ההליכים שבפני. אולם, הצדדים מסכימים, כי השניים עמדו מאחורי מעשי דורון ולפיכך, לצורך הכרעת-דין זו אניח, כי אכן אלו היו פני הדברים. נהיר, כי אין לראות בדברים אלו, משום הטלת דופי במי מהם, שהרי לא היו צד לדין בפני וממילא, לא ניתנה להם הזדמנות להגן על שמם הטוב.
- ט. סמוך לאחר חזרת פנחס וליבוביץ' לישראל, נתקבל מידע, הקושר הפגיעה בבלגיה של ז', אל הדרדיקמנים (להלן תכונה פרשה זו: "פרשת ז'").

ג. בשלהי חודש דצמבר 1989, הגיע ב' לישראל וביום 31.12.89 נפגש הוא, במלון הילטון בתל-אביב, עם דותן, פנחס וליבוביץ'. במהלך פגישה זו, מסר להם ב', על נסיונו לתווך בין ק' לבין אורי, במעורבות שותפו של האחרון, ח' (להלן: "ח'"). כמו-כן, מסר שוב, על מעורבותו הוא ומעורבות ח', בפרשת חברת א', על הסכסוך הקיים בין ד' לבין אורי ועל פעילות משטרת בלגיה בנושא זה ובפרשת ז' (ת/17).

יא. בהמשך החקירה, נערכה שורה של פעולות. כך, נסע פנחס לבלגיה ואז נעצרו אורי (בבלגיה) וצבי (בארץ). בהמשך, הם שוחררו. ק' נחקר בארה"ב, על-ידי נציג המשטרה שם, תני"צ יורם גונן וח' נחקר, על-ידי משטרת בלגיה, אשר בהמשך, שלחה שני חוקרים מטעמה לחיקור-דין בישראל. בחודש אפריל 1990, נשלח פנחס שוב לבלגיה ונפגש שם עם ט' וח', שותפיו של אורי. פעולות חקירה נוספות, בוצעו בשלהי חודש מאי 1990 וביום 17.6.90, נכתב דין-וחשבון (להלן: "דו"ח") סיכום החקירה (ת/36א'). פרקליטות מחוז תל-אביב, בניגוד להמלצת המשטרה, החליטה שלא להעמיד לדין איש מן המעורבים בפרשה.

יב. פעולות חקירה נוספות, נערכו מאוחר יותר. כך, בחודש אוקטובר 1990, העביר ליבוביץ', לפרקליטות מחוז תל-אביב, תוספת לסיכום שהכין (נ/60). בחודש מאי 1991, שיגרה משטרת בלגיה שני חוקרים לארץ, כדי לחקור המעורבים בפרשה. בתאריך 5.6.91, שלחו עורכי-הדין של משפחת י' (יהלומנים יהודים משויץ, שנשחטו אף הם על-ידי אנשי דורון (להלן: "פרשת י'")), חומר שהצטבר אצלם. החומר הגיע לידי פנחס, שהעבירו לליבוביץ', על מנת שזה יתרגמו לעברית (ת/47).

5. הקמת חברה משותפת לפנחס וב':

א. בתאריכים 21.6.91-23.6.91, שהה פנחס בבלגיה ונפגש עם ב'. בפגישה זו, סיכמו השניים על הקמת עסק משותף לשווק מוצר בשם פרוזן יוגורט. ביום 27.6.91, ביקש פנחס להשתחרר משירותו במשטרה ולאפשר לו לשהות בחופשה עד למועד השחרור (להלן: "חופשת השחרור") (נ/88). ביום 2.7.91, הגיש פנחס למשטרה, בקשה לאפשר לו לעבוד בעבודה פרטית במהלך חופשת השחרור (נ/121). בקשות אלו, אושרו על-ידי מפכ"ל המשטרה דאז, רני"צ יעקב טרנר. ביום 1.9.91 פרש פנחס משירותו במשטרת ישראל. ענין הבקשות הללו, עוד ידון בהמשך בהרחבה.

ב. במסגרת הקמת העסק המשותף, כאמור, ביום 1.7.91 נרשם, אצל רשם החברות, תאגיד בשם פ.פ.ד. חברה לנכסים בע"מ (להלן: "פ.פ.ד.") (ת/157 הנה תעודת ההתאגדות של פ.פ.ד.). מניות פ.פ.ד. הוחזקו בנאמנות עבור בעליהן, שני-שלישים מהן, על-ידי זק-הראל-שטיין ושות' נאמנות עורכי דין להחזקת נכסים בע"מ ושליש על-ידי א. זק ושות', אחזקות בנאמנות בע"מ, כמפורט בתזכיר ההתאגדות של פ.פ.ד. (ת/158). אין חולק, כי שני-השלישים הללו, היו בבעלות פנחס והשליש הנותר, בבעלות ב' (מבחינה משפטית, המניות היו בבעלות הנאמנים, כאשר פנחס וב' היו הנהנים, אולם בפועל, השליטה והפעולות במניות בוצעו על-ידי הנהנים, כפי שיפורט בהמשך. לכן, מכאן ולהבא, אתייחס אל פנחס וב' כאל בעלי-מניות פ.פ.ד., כפי שגם באי-כח הצדדים עשו).

ג. פ.פ.ד. עסקה (באמצעות חברות-בנות) בשווק ומכירת פרוזן יוגורט (ת/158). עסקי החברה נכשלו כלכלית, בעיקר, לאחר שהתברר, כי לא היה בידיה זכיון, אשר הבטיח בלעדיות בשווק המוצר, כפי שסברה תחילה.

ד. בראשית דרכה של פ.פ.ד., ערב ב' לאשראי שקיבלה מבנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "בל"י"), בערבות המוגבלת לסכום של \$300,000 ובהמשך, בשלהי שנת 1992, נתן הוא לפ.פ.ד. הלוואת בעלים, בסכום העולה של שני מליון ש"ח.

6. קשרי דותן לאנשי פ.פ.ד.:

א. בימים 21.6.91-23.6.91 שהו באנטוורפן שבבלגיה, הן דותן - לאחר שסיים ביקור בהולנד ובצרפת, במסגרת תפקידו (ת/66) - והן פנחס - אשר הגיע לשם, כאמור, על-מנת לפגוש ב'. בעת שהייתו באנטוורפן, לן פנחס במלון קרלטון, בחדר מס' T407 ושילם בגין שהייתו במלון, בכרטיס האשראי שלו, סך כולל של \$30,555 פרנקים בלגים (ת/93ג). בהמשך, לאחר הקמת פ.פ.ד., נרשמו הוצאות נסיעתו זו של פנחס, לרבות התשלום למלון, כהוצאות ייזום של פ.פ.ד..

ב. ביום 9.4.92 נמסרה לגבי ציפורה דותן (להלן: "ציפורה"), רעית דותן, מכונית חדשה, מסוג הונדה, אותה רכשה (להלן "ההונדה") (נסיבות רכישה זו, תדונה גם במסגרת הדיון באישום השני). יום קודם לכן, הנפיק סוכן הביטוח אורי גולדברג, שתי תעודות ביטוח חובה לגבי ההונדה. האחת, שתוקפה למשך 14 ימים ועלותה, סך של 30 ₪, שולמה בו ביום, בסניף ככר מלכי ישראל, בתל-אביב, של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן: "הבנק הבינלאומי") (ת/89ב'). השניה, שתוקפה עד ליום 31.3.93 ודמי הביטוח לפיה, בסך של 1,030 ₪, שולמו ביום 16.4.92, בסניף מונטיפיורי, בתל-אביב, של בל"ל (ת/89א') (להלן: "ביטוח ההונדה") בהמחאה של פ.פ.ד., כאשר על ספח המחאה זו נרשם:

"תעודת ביטוח חובה –
לרכב פרטי." (ת/79 ג')

תשלום זה, מופיע בספרי הנהלת החשבונות של פ.פ.ד. (ת/80), כתשלום של פ.פ.ד..

ג. ביום 9.4.92, הותקן בהונדה ציוד נוסף (מערכת אזעקה, רדיו-טייפ ווילון, להלן: "אביזרי ההונדה"). עלות ההתקנה היתה, סך של 3,700 ₪. חשבונית-מס, מאותו מועד, הוצאה לפקודת פ.פ.ד. (ת/82ב'). אף תשלום זה בוצע בשיק של פ.פ.ד., בו שינה פנחס את מועד הפרעון, ליום 30.4.92. על ספח שיק זה, מופיעות המילים "מערכת אזעקה וכר" (ת/82א').

אישום שני:

7. א. אישום זה נסב, על אופן התנהלותן של שלוש חברות אלו: הראשונה, ד.ב.ד. **ניהול והשקעות בע"מ** (להלן: "ד.ב.ד."), אשר נתאגדה ונרשמה ברשם החברות ביום 5.5.91 (ת/151 הנה תעודת התאגדותה). מטופס רישום ד.ב.ד. (נ/113ב') עולה, כי בעלי מניותיה הם: נ', ע' וציפורה, בחלקים שווים ביניהם. השניה, **עדי בתי קפה בע"מ** (להלן: "עדי"), אשר נתאגדה ונרשמה ביום 29.5.91 (ת/144 הנה תעודת התאגדותה). מטופס רישום עדי (ת/113א') עולה, כי בעלי מניותיה הם: נ', ע', ציפורה וא.א. כלנית השקעות בע"מ, בחלקים שווים ביניהם. השלישית, **שעת משחק בע"מ** (להלן: "שעת משחק"), אשר נתאגדה ונרשמה אף היא ביום 29.5.91 (ת/137 הנה תעודת התאגדותה). מטופס רישום החברה (נ/113ב') עולה, כי בעלי מניותיה הם: נ', ע', ציפורה וא.א. כלנית השקעות בע"מ, בחלקים שווים ביניהם. ד.ב.ד., עדי ושעת-משחק, יכוננו להלן יחד: "החברות".

ב. נ' שימש, בשעתו, כסגן ניצב במשטרה ופרש ממנה. דותן מכירו מזה כעשרים שנה (עמ' 328 לפרטיכל, ש' 9-3). לאחר שחרורו משרותו במשטרה, שימש נ'...

ג. ע', הנה רעיתו של ס'. אף ס' היה, בשעתו, איש משטרה ואף אותו מכיר דותן למעלה מעשרים שנה (עמ' 328 לפרטיכל, ש' 15-13).

ד. בעבר, הזין דותן למרשם המודיעין המשטרתי, שלוש ידיעות, בקשר לס'. הידיעה הראשונה, אשר הוזנה בחודש יוני 1984, עיקריה הם:

"נודע כי קיים סיכסוך בין יחזקאל אסלן [שהיה מיעדיה המודיעיניים הבלתיים של המשטרה אותה עת - עמ' 337 לפרטיכל, ש' 3 - ר.מ.] לבין ס'... לא ידוע רקע הסיכסוך יתכן ועל רקע עסקי. לאחרונה מופיעים שני שוטרים המטרידים את יחזקאל אסלן... יחזקאל חושב שס' שולח את חבריו השוטרים ע"מ להתנקם בו ולכן החליט לשלוח מכתב באמצעות עורך-דינו וכן במידה וזה לא יעזור יטפל באופן אישי בס'." (ת/109ה')

הידיעה השניה, אשר הוזנה למרשם האמור בחודש יולי 1984, עיקריה הם:

"...קיים סכסוך בין דוד אפללו... ובין ס'... הרקע לסכסוך הוא ריב ביניהם על רקע נטישת פועלים ערביים את עסקיו של דוד אפללו והעוברים לעבוד אצל ס'... דוד אפללו ביקש את עזרתו של יחזקאל אסלן שיבוא וידבר עם ואחיו. כיום אין מתיחות מיוחדת ביניהם אולם יחזקאל אסלן יודע שלס' חברים במשטרה ולכן נוהר מלהתעסק עם ס'." (ת/109ד')

הידיעה השלישית, אשר הוזנה למרשם האמור ביום 8.6.87 (ת/109ד'), לפיה, ס' שותף יחד עם אחיו צ' ועם יחזקאל אסלן, במועדון בת"א.

- ה. ציפורה היתה במועדים הרלוונטים ועודנה, כאמור, רעית דותן.
- ו. מרכיב חשוב במימונון ההתחלתי של כל אחת מהחברות, היה בהלוואות-בעלים. במסגרת זו, התמקד האישום השני, בהלוואת הבעלים, שנרשמה בספרי החברות, על-שם ציפורה. ההלוואה העיקרית, מופיעה בספרי שעת משחק (ת/134 ות/135) ורואה-חשבון דוד גולדברג (להלן: "רו"ח גולדברג") (שאף רעיתו היתה תקופה מסוימת בעלת מניות בחברות) הסביר, לבקשת המשטרה (ת/133), רישומים אלו כך:
- ביום 28.8.91 הופקדו על-ידי ציפורה לחשבון שעת משחק שני סכומים: האחד, בסך של 15,000 והשני, בסך של 20,000. בו ביום, בוצע תיקון ברישומי הנהלת החשבונות של שעת משחק, באופן, שסך של 10,000, מתוך הסכומים הנ"ל, הועבר לכרטיס ס"י (ראשי-תיבות של ס"י-נ), בחברה זו, באופן, שציפורה נתנה לשעת משחק, למעשה, הלוואת בעלים בסך של 25,000.
- ביום 2.3.92 משכה ציפורה, מחשבונה בבנק הבי"ל ברמלה, המחאה על-סך של 30,000 (ת/111/ב), סכום, אשר נזקף לזכותה, ברישומי שעת משחק (ת/134), כהלוואת-בעלים. זאת, לאחר שביום 1.3.92, הופקד לחשבונה האמור של ציפורה, סכום של 30,000 במזומנים. בטופס ההפקדה (ת/111/א') צוין כמפקיד דותן. אין חולק, כי הרשום בטופס ההפקדה (ת/111/א'), לא נרשם בכתב-ידו של דותן ובפועל, הוא לא ביצע פיזית הפקדה זו (עמ' 333 לפרטיכל, ש' 18-19 ות/166).
- ביום 28.8.91 הפקידה ציפורה סך של 5,000, בחשבונה של עדי (ת/150ט). על טופס ההפקדה (ת/123א) נכתב "מאת ציפורה דותן".
- ז. ציפורה, בדומה לשאר בעלי-המניות בחברות, חתמה בבנקים, על ערבויות אישיות, בגובה עשרות אלפי שקלים חדשים, לכיסויי אשראים שנטלו החברות (נ/111, ת/140, ת/141, נ/108, נ/148, וכן על ערבויות, לקשירת עסקאות שונות – ראו: עמ' 282 לפרטיכל, ש' 15-16). יצוין, כי חלק מהמלווים, מימשו ערבויות אלו. כך, נתבע ממנה סכום קטן, עוד בשנת 1993 (בת.א. (ת"א) 19586/93, נספח 5 לעדותה של ליאת וינשטיין (ת/118)), וסכום גדול יותר, בשנת 1999 (ת.א. (ת"א) 2756/99, נ/116), וזאת, למרות שבהסכם מיום 11.12.92 (נ/109), לפיו פרשה ציפורה מהחברות, הסכימו בעלי המניות האחרים, לשחררה מערבויותיה.
- ח. בשלב מסויים, הועברו מניות ציפורה בחברות, לחוץ חברה לנאמנות ואחזקות (1989) בע"מ (להלן: "חוץ") (ראו: ת/130א', ת/118א', ת/146, ת/154).
- ט. בחודש אפריל 1992 נרכשה, כאמור, מחברת מאיר חברה למכונות ומשאיות בע"מ (להלן: "מאיר"), ההונדה, שנרשמה על-שם ציפורה. מחיר ההונדה היה 68,671. ביום 6.4.92, הוציאה מאיר חשבונית מס, לזכות ציפורה, בגין תשלום סך של 2,500 ₪ במזומן. ביום 8.4.92, הוציאה מאיר חשבונית מס נוספת, לזכות ציפורה, בגין תשלום בסך של 10,000, בשיק בנקאי מס' 273 של בנק דיסקונט לישראל בע"מ (להלן: "בנק דיסקונט"). שיק בנקאי זה (ת/122ג') הוצא באותו יום ועל הבקשה להנפקתו (ת/122ב) מופיעה, לכאורה, חתימת ציפורה. אולם, הצדדים מסכימים, כי זו אינה חתימתה, אלא חתימת אותו אלמוני, אשר חתם גם על ת/111א' (ראה לענין זה ת/166). השיק הבנקאי האמור הוצא, ככל הנראה, כנגד הפקדת מזומנים (עמ' 2 לת/120, ש' 10-14). חשבונית-מס נוספת הוצאה, על-ידי מאיר, ביום 8.4.92, בגין תשלום נוסף, בסך של 6,100 ₪, ששולם בשני שיקים של בני-הזוג דותן. ביום 27.4.92 הוציאה מאיר חשבונית-מס לזכות ציפורה, בגין תשלום סך של 50,000 במזומן, שניתנו, ככל-הנראה, לבני הזוג דותן כהלוואה על-ידי ב"ל, סניף ראשון-לציון (ת/102).

8. השאלות שבמחלוקת:

האישום הראשון:

- א. מעמד ב' בעיני משטרת ישראל ובהקשר זה:
- (1) כיצד נודע למשטרה, לראשונה, דבר מעורבות הדרדיקמנים בפעולות דורון, האם מבעלי חברת א' ומה משקל המידע שמסרו האחרונים?
- (2) מעמד ב' בפרשת ק'.
- (3) עמדת המשטרה לגבי הפרשות בהן היו מעורבים דורון והדרדיקמנים, ובפרט, פרשות חברת א' ופרשת ק'.

- ב. האם מאופן מימון הנסיעה הראשונה של פנחס וליבוביץ' לבלגיה, ניתן להסיק, כי אין פסול בקשרי מי מהנאשמים עם ב'?
- ג. לאיזה שלב הגיעה חקירת המשטרה בפרשות הנ"ל, החל ממחצית שנת 1990.
- ד. האם ניסה פנחס להסתיר קשריו העסקיים עם ב'?
- ה. האם העניק ב' מתנה, כספית או אחרת, לפנחס?
- ו. האם פ.פ.ד. העניקה מתנה, כספית או אחרת, לדותן ואם כן, האם זו הוענקה לו בידיעתו?
- ז. האם נתקיימו, בפעילות מי מהנאשמים, יסודות עבירות השוחד ו/או מרמה והפרת אמונים, בנסיבות האישום הראשון.

האישום השני

- ח. האם נעשה נסיון להסתיר מעורבות ומעשי בני הזוג דותן בחברות?
- ט. מעמד נ' וס' בעיני המשטרה והאם קיים פסול בקשר עסקי ביניהם לבין דותן ו/או רעיתו?
- י. האם נתן נ' לדותן ו/או לרעיתו סכום כסף במתנה ואם התשובה לכך חיובית, האם יש לראות בכך כמתן שוחד?

9. כיצד נודע למשטרה לראשונה דבר מעורבות הדרדיקמנים בפעולות דורון:

- א. הצדדים הגישו שורה ארוכה של מסמכים, אותם כתבו אנשי משטרה בעת החקירה. חלק ממסמכים אלו, מפרט השתלשלות החקירה, או שופך אור בדרך אחרת על האופן בו הגיע המידע אודות מעורבות הדרדיקמנים בפעולות דורון למשטרה. דא עקא, כי מסמכים אלו, סותרים, לעתים, זה את זה. אפרט:

ת/1 - הנו סיכום פרשת גלוביצובר, מיום 18.10.88, עליו חתום פקד מאיר מימון, בו לא מוזכר כלל מי מהדרדיקמנים.

נ/18 - הנו מכתב סנ"צ מרים גולן, אל גב' רות רבין, מפרקליטות המדינה, מיום 21.9.89, שכותרתו "בקשה לחיקור דין", בו מוזכר דורון כ"מעורב העיקרי המתכנן והיוזם" של פרשת גלוביצובר.

ת/9 - הנו מסמך שנכתב בכתב-ידו של פנחס, אותו שלח הוא מבלגיה לישראל, ביום 27.9.89 (המסמך נכתב יום קודם לכן). במסמך זה (הכולל 12 עמודים) לא מוזכר כלל מי מהדרדיקמנים. מסמך זה מתאר בהרחבה את פרשת חברת א', פניית בעלי חברת חברת א' למשטרה הבלגית, את חשד האחרונה, כי אחד מנושי גואז, מ', הוא העומד מאחורי הפרשה (סעיף 20 לת/9), את חקירתם, אשר הובילה אל דורון ועוזריו ומעצרים. נכון למועד כתיבת המסמך, סבורה היתה משטרת בלגיה (כפי שכותב פנחס בסעיף 32 למכתבו), כי הפרשה החלה ביוזמת אותו מ', אולם בהמשך, פעל דורון, על-דעת עצמו בלבד. העמודים האחרונים במסמך, מפרטים את הידוע בפרשת י' וגם מהם עולה, כי עיקר המאמץ הושקע, אותה עת, בחשיפת קשרי ופעילות דורון ועוזריו בשוויץ.

ת/10 - הנו מכתב נוסף בכתב-ידו של פנחס, אותו שלח מבלגיה לישראל, ביום 28.9.89, בו כתב:

"מצו"ב בזה מספרי טל' שנתפסו בדירתו של אשר דורון באנטוורפן. משטרת בלגיה מעוניינת לדעת למי הם שייכים ובאם יש ביניהם דמויות מוכרות..."

ת/11 - מאותו יום, הנה תשובת מרים מזרחי לת/10 ובו נכתב, לגבי אחד ממספרי הטלפון:

"דקדיקמן צבי... מוכר בנושא הברחות יהלומים מישראל לבלגיה ומתן שוחד בבורסה מידע אחרון מ-1987."

ת/12 - הנו "דו"ח סיכום פעילות צוות חקירה בלגיה", מיום 4.10.89, שנערך על-ידי ליבוביץ' ושמו של פנחס מודפס עליו, כמי שאמור לחתום עליו. מדובר במסמך מפורט (הכולל 14 עמודים), בו מתוארת השתלשלות הפרשה. ראשית, מוזכרת בו פרשת גלוביצובר, ללא אזכור שם הדרדיקמנים. בסעיף 5.ג.2. נכתב, כי "עפ"י החומר

שנתקבל מן הבלגים הוברר כי עשויים להיות מעורבים בפרשה [פרשת חברת א' – ר.מ.]. פרט לעצורים: "וכאן, מפורטים שמות עשרה ישראלים, אשר הדרדיקמנים אינם כלולים ביניהם. בהמשך, מפורטת השתלשלות פרשת חברת א' ובכלל זה, החשד הממשי שהופנה בתחילה כלפי מ'. בהמשך, מפורטת פרשת י' והחשד למעורבות דורון בה. בסעיף 4.א.10), מוזכרים לראשונה הדרדיקמנים, ונכתב, כי הבלגים מבקשים לערוך אודותם בירורים בארץ, שכן, הם "חשודים כמממניו של דורון". סעיף 5 למסמך, דן בפעולות שביצעו פנחס וליבוביץ' בבלגיה. בתת-סעיף ב', הנושא כותרת "פרשת חברת א'", נכתב, כי אנשי חברת א' תוחקרו, מסרו כי לדעתם הסוחט אותם מכירים היטב והצביעו על שני מעורבים אפשריים בכך (כ' ו-ל'). בתת-סעיף 5 נכתב:

"...מספרי הטלפון שאותרו כישראלים במסמכים נשלחו ארצה בפקס וכשחזרו התשובות הוברר כי לאחד המספרים... הרשום ע"ג דודיקמן (הכוונה ל"דרדיקמן" – ר.מ.) צבי הרבה אשר [דורון – ר.מ.] להתקשר. השותפים בחברת א' נחקרו לגבי שם זה, ואז הוברר מפייהם..."

כאן מגולל המסמך את הכרות בעלי חברת א' עם אורי והאיבה ששררה בינו לבין המנהל ד' (מבעלי חברת א'). הפסקה נחתמת במילים:

"...לאור מידע זה טענו אנשי 'חברת א' וגם אינספקור קינד [הממונה על החקירה במשטרת בלגיה – ר.מ.], כי הם חושדים שדודיקמן מימן את מבצעיו של אשר דורון וסיפק לו מידע עליהם."

בהמשך נכתב, כי "בחקירתו של ב'", הוא סיפר על מעורבות אורי בפרשת ק'.

ת/16 - הנו מכתב שכתב פנחס אל ממ"ן אינטרפול, מיום 22.12.89, בו כתב (בסעיף 4 שבו), כי:

"בתדרוך במשטרת המשפטים של אנטוורפן נמסרה... התמונה הבאה:

א. בפרשה מעורבים כנראה גם האנשים הבאים:

...
3) דרדוקמן (כך במקור – ר.מ.) בן יהודה צבי...
4) דרדיקמן בן צבי אורי..."

בסעיף 6 למסמך האמור נכתב, כי במהלך החקירה, נתפסו "אצל אשר דורון מספרי טלפון השייכים לאורי וצבי דרדיקמן והוברר כי אשר דורון הרבה להתקשר למספרים אלה". בהמשך, מפורט המידע על אורי ופרטים על פרשת ק'. בהמשך (סעיף 7), נכתב כי:

"עם שובו של הצוות לארץ נתקבל מידע מודיעיני שמשפחת דרדיקמן נמצאת בסכסוך עסקי חריף עם... ז'..."

ופורט החשד למעורבותם בפרשת ז'.

ת/18 - הנו סיכום (בן 11 עמודים), מיום 9.1.90 (הצדדים מסכימים כי עקב טעות סופר נרשם תאריכו כ- 9.1.89) אל ממ"ן אינטרפול ואל ראש ממ"ן, שכותרתו "אורי וצבי דרדיקמן – מעורבותם בפרשיות סחיטה ואלימות בארץ ובחו"ל". המסמך נרשם בכתב-יד ובעמוד האחרון שבו, במקום המיועד לחתימה, נרשם שמו של פנחס, הגם שאינו חתום עליו. לטענת פנחס, מסמך זה לא נרשם בכתב-ידו, אלא, להערכתו, נרשם הוא על-ידי מירי מזרחי (עמ' 402 לפרטיכל, ש' 16-21 ועמ' 427 לפרטיכל, ש' 4-6). בעמ' 2 למסמך זה, בחלק הדן בפרשת גלוביצובר, נכתב כי:

"במהלך תיחקורו של המתלונן [וילי גלוביצובר – ר.מ.] לגבי רקע אפשרי לסחיטה, הזכיר הנ"ל את שמו של אורי דרדיקמן, המתלונן העלה את החשד כי יתכן ו[אורי – ר.מ.] דרדיקמן מעורב בסחיטה נגדו..."

כמו כן, המתלונן (גלוביצובר) מסר נימוקים לחשד זה. בעמ' 3-4 לת/18 נכתב, כי בתדרוך במשרד המשפטים של אנטוורפן נמסר, כי צבי ואורי הנם חשודים אפשריים בפרשת חברת א', ובהמשך (עמ' 6) נרשם:

"מאשר [צ"ל מאחר – ר.מ.] ושמו של [אורי – ר.מ.] דרדיקמן עלה כבר בפרשת גלוביצובר בארץ ערך הצוות בסיוע הבלגים בדיקה מודיעינית בעיר אנטוורפן ובארץ, ונמצא כי צבי ואורי דרדיקמן עוסקים בבלדרויות בקנה מידה בינלאומי... לאורי דרדיקמן משרד באותו בנין בו שוכנת חברת 'חברת א'..."

לפי מסמך זה (עמ' 7), החשד האמור חוזק, על-ידי ד' וב' בחקירתם.

ת/36א' - הנו "דו"ח סיכום החקירה", מיום 17.6.90, המופנה לפרקליטות מחוז תל-אביב, אותו ערך ליבוביץ' ובתחתיתו מודפס שמו של פנחס, כמי שאמור לחתום עליו (ת/36א') הנו מכתבו של פנחס אל ראש ממ"ן, תנ"צ רפי פלד, מיום 1.8.90, אליו צרף את ת/36א'). הדו"ח האמור, חובק לא פחות מ- 47 עמודים (כולל נספחים) ומפורטת בו השתלשלות החקירה. הדרדיקמנים אינם נזכרים במסמך זה, כמי שידוע עליהם כקשורים לפרשת גלוביצובר, בעת שזו נחקרה. במסמך נכתב, כי בעלי חברת א' נחקרו בשלב הראשוני "והפרטים שמסרו תאמו את הידוע לנו מדברי משטרת בלגיה" (עמ' 5 ס"ק 1). הדרדיקמנים מוזכרים מפורשות רק בנושא בדיקת מספרי הטלפון שנמצאו אצל דורון (עמ' 5 לת/36א', ס"ק 9) ואז, לפי המסמך (עמ' 5 לת/36א', ס"ק 10):

"נחקרו שוב בע"פ שותפי חברת א'" לגבי חשדותיהם כלפי מבצעי הסחיטה והפיגועים ולגבי הכרות אפשרית עם צבי דרדיקמן..."

והם, לפי מסמך זה, מסרו מידע המאפשר לקשור את צבי ואורי לנסיון סחיטתם. עוד עולה ממסמך זה, כי רק לאחר חזרת פנחס וליבוביץ' מבלגיה, נחקר גלוביצובר שוב ואז מסר, כי אף הוא חושד במעורבות הדרדיקמנים בסחיטתו (עמ' 8 לת/36א').

ב. ליבוביץ' גרס בעדותו בבית-המשפט, כי לפני שנבדקו מספרי הטלפון:

"המתלוננים [הכוונה לשותפי חברת א' – ר.מ.] מסרו לנו במי הם חושדים ... נדמה לי שב' ו-ד' הסבירו שהמקור של אותם חובות נטענים הוא בסכסוך שהיה להם עם אדם בשם צבי דרדיקמן ובנו אורי... המתלוננים עצמם בשלב הראשון של החקירה הזכירו השמות הללו." (עמ' 32 לפרטיכל, ש' 14-7)

משעומת ליבוביץ' עם המסמכים בהם לא צוינה עובדה זו (ובעיקר ת/36א' הני"ל), השיב:

"אני עומד על כך שהם הזכירו את השם דרדיקמן לראשונה בפנינו ואם איני טועה אפילו בפני משטרת בלגיה. אבל הם לא הזכירו שם זה כאפשרות יחידה אלא כאחת האפשרויות העיקריות אנו לאור התוצאות של החומר שקיבלנו, המשכנו בקו זה..." (עמ' 33 לפרטיכל, ש' 14-12)

ובהמשך:

"...ככל שזכור לי בשיחה הראשונית על המתלוננים, ג', ב' וד', שנערכה במשרדס בבורסה באנטוורפן, תחקרנו אותם לגבי חשדות שלהם לגבי מקורות אפשריים של הסחיטה. הם העלו מספר אפשרויות של חשודים שמה שזכור לי שמדובר על כמה יזמים מקוננו ועל דרדיקמן עצמו ועוד איזה שהם אפשרות או שניים." (עמ' 37 לפרטיכל, ש' 26-22)

אומר כבר עתה, כי ליבוביץ' הצטייר בעיני כעד אמין ודייקן ביותר, אשר לא היסס, במקרים מסוימים, לציין כי אינו זוכר פרט זה או אחר (למשל עמ' 31 לפרטיכל, ש' 28-29), בעוד שבנושא דן, עמד הוא על דעתו.

ג. פנחס מסר גרסה שונה מזו של ליבוביץ', לגבי האופן בו עלה השם "דרדיקמן", בעת שהות השניים בבלגיה. לדבריו:

"אנו מציגים לשוטרים הבלגיים את מסמך התשובה שהיה בעברית [ת/11א' – ר.מ.] ומקריאים לו הבעלויות של הטלפונים וכשמגיעים לשם המצוין בסעיף 9 עולה השם דרדיקמן. הוא עצר אותנו באותה נקודה והוא אמר לנו כי הם חושדים שהוא האיש שקשור לעברין העיקרי בתיק - אשר דורון. האיש שעומד מאחורי פעולותיו. בהמשך נפגשנו עם הקורבנות הבלגיים בנוכחות קצין המשטרה ובשאלה שהעלינו לבלגיים והקורבנות הבלגיים אישרו את מה שהשוטר הבלגי אמר לנו שאכן הם מכירים את דרדיקמן ויש לו מידע רציני לגביהם..." (עמ' 398 לפרטיכל, ש' 8-1)

ד. פנחס גרס גם, כי שמו של דרדיקמן עלה, למיטב זכרונו, כקשור לדורון, עוד כשנחקרה פרשת גלוביצובר וזאת, כמופיע בת/18 (עמ' 426 לפרטיכל, ש' 27-23). אולם, למרות הכתוב בת/18, אין לדעתי ספק, כי שמו של דרדיקמן לא עלה כחשוד בפרשת גלוביצובר, שעה שזו נחקרה. כך עלה מכל המסמכים שהוזכרו (למשל, ת/1, נ/18, ת/9, ת/12 לת/36א') וממסמכים נוספים (כגון, ת/30 ו-נ/56) ומעדות ליבוביץ' (עמ' 84

לפרטיכל, ש' 11-16, שם מסר - בדומה לכתוב בת/36א' - כי גלוביצובר עצמו מסר על חשדו באורי, רק לאחר שחזר הצוות מהנסיעה הראשונה לבלגיה - דבר אשר יתכן כי הטעה את כותב ת/18) ודו"תן (עמ' 345 לפרטיכל, ש' 10-12 וראו עמ' 350 לפרטיכל, ש' 18-26). בייחוד בולט ת/11, בו כותבת מרים מזרחי, כי המידע האחרון על צבי הוא משנת 1987, בעוד, שכזכור, פרשת גלוביצובר היא משנת 1988. יצוין, כי לבאת-כחו של פנחס ניתנה אפשרות לעיין בתיקו המודיעיני של צבי (ת/170ב') והיא לא הציגה מידע כלשהו מתוך תיק זה, שמקורו בחקירת פרשת גלוביצובר. לפיכך, ת/18 ניצב לבדו, אל מול ראיות כבדות ביותר, מהן עולה, כי שם מי מהדרדיקמנים לא עלה בעת שנחקרה פרשת גלוביצובר ולכן, אין מנוס מקביעה, כי הכתוב בו אינו נכון. במאמר מוסגר יצוין, שת/18 מעלה תמיהות נוספות. שכן, ממצאי "הבדיקה המודיעינית", שצוין שם כי נערכה בבלגיה, זהים בדיוק למידע שמסרו בעלי חברת א' עצמם (לפי ת/12). לכן, מסיבה שאינה ברורה, במסמך זה נפלו שגיאות נוספות, לגבי תאור וסדר העניינים, כפי שהיו. אשר לכותב המסמך, ספק בעיני אם ניתן לקבל הערכת פנחס, כי היתה זו מירי מזרחי, שכן, ממסמכים אחרים ניתן ללמוד על העובדה הברורה, כשלעצמה, כי היא נהגה לחתום בשמה היא על תוצאות בדיקותיה (ראו, למשל, ת/11) ואם פנחס ביקש לבסס מסקנה כה מפליגה, לפיה חתמה היא בשמו, היה עליו לזמנה לעדות, או לפחות להצביע על ראיה התומכת בקיום שיטה כזו במשטרה (עמ' 429 לפרטיכל, ש' 8-4). אציין, כי עצם העובדה שבמבט לאחור עולה, כי במסמך או בפעילות מסוימת ארעה שגיאה, אין בה משום הטלת דופי בכותב המסמך, או בעושה הפעולה, שכן, אך טבעי הוא שטעויות מתרחשות וכיום מוסכם על הכל, כי חקירת הפרשיות דן נוהלה בצורה טובה וללא כל דופי מכוון (ראו נ/87, עמ' 75 לפרטיכל, ש' 3-19 ועמ' 117 לפרטיכל, ש' 13-7).

אשר לנסיבות אזכורם הראשון של צבי ואורי, אינני מקבלת גרסת ליבוביץ' וקובעת, כי שם עלה לראשונה, בעיני המשטרה, במסמך ת/11. אמנם, ת/16 תומך בדברי ליבוביץ', כי הדברים נמסרו עוד כשהגיעו פנחס וליבוביץ' לבלגיה, אולם, המסמכים הרבים האחרים (לדוגמא ת/36א' ות/12) מדברים בעד עצמם. במיוחד נתתי משקל לת/9, שנכתב כשפנחס היה כבר בבלגיה ולאחר שנפגש עם בעלי חברת א'. נהיר, כי אם שם של מי מהדרדיקמנים היה מוזכר כחשוד אפשרי, היה פנחס מוצא לנכון לציין זאת, במסמך המפורט ששלח ארצה.

לפיכך, מצאתי, כי תאור המקרה בת/12 ובת/36 הנו הנכון. קרי – שמו של דרדיקמן עלה לראשונה, בבדיקת מרים מזרחי (ת/11) ולאחר-מכן, בעלי חברת א' מסרו מידע רב, אשר ביסס חשד ממשי וכבד נגד אורי וצבי.

ה. הצדדים חלוקים לגבי המשקל שהיה לדברי בעלי חברת א', לעומת הקשר שעלה מבדיקת מספרי הטלפון, כאמור. במסמכים ת/12 ות/16 נמסר, כי דורון הרבה להתקשר לצבי. אולם, בת/10 צוין מפורשות, כי דורון התקשר למספר טלפון, אשר אותר כמספר הטלפון של צבי, פעם אחת בלבד. באת-כחו של פנחס ניסתה ליישב קושי זה בכך, ש-43/נ עולה, שהמשטרה איתרה התקשרויות רבות של דורון למלון הילטון, עת התאכסן שם אורי. דא עקא, נ/43 הנו מתאריך 1.2.90 – מספר חודשים אחר כתיבת ת/12 ות/16, ומצוין בו מפורשות, כי איתור ההתקשרויות נעשה, ביום בו נכתב המסמך. לפיכך, לא ברור, מדוע נכתב בשני מסמכים אלו, כי דורון הרבה להתקשר לצבי ולא ברור, אם כך סברו, בטעות, החוקרים. שכן, במקרה כזה, ברור כי ייחסו משקל רב, יחסית, להתקשרויות אלו, או שמא נכתב כך בטעות, ובמקרה כזה, יתכן, שהחוקרים ייחסו משקל מועט ביותר לנתון זה (אפשר להצטער, ששאלה זו לא הוצגה לליבוביץ' – עמ' 63 לפרטיכל, ש' 25-27). אולם, למרות שלא ניתן להכריע בסוגיה עובדתית זו ואף אם נאמץ את הגישה המקלה עם הנאשמים (ליתר דיוק עם פנחס), גם אם, לטעמי, הנה הסבירה פחות, לפיה, החוקרים סברו בטעות כי מן המסמכים עולה שדורון הרבה להתקשר לצבי, נהיר, כי למידע זה, כשלעצמו, לא היה משקל כה רב, בלא המידע שמסרו בעלי חברת א'. **מידע זה היה חיוני ממש לביסוס החשדות נגד צבי, אם לא לעצם קיומם** ורק ממנו הם למדו על המניע האפשרי, על המעורבות העמוקה של צבי ואורי בפעולות לא כשרות בתחום היהלומים ועל מעורבותם בעבר, בארועי סחיטה, בעלי מאפיינים דומים (פרשת ק'). זאת ועוד, על מעורבות ח' בפרשה זו, כמו גם בפרשת ק' (יצוין, שבהמשך התגלתה אף מעורבותו בפרשת ז'), למדה המשטרה, מדברי ב', בפגישה עמו בארץ (ת/17).

ו. מידע נוסף שמסר ב', עולה מת/36א (עמ' 13):

"במידע שנתקבל ממשטרת בלגיה ואומת מפי ב' נמסר לנו כי חשודה 4 [אביבה דרדיקמן, רעית צבי – ר.מ.] עורכת מסע שכנוע ולחצים בקרב יהלומנים בבורסה בר"ג במטרה להוציא מהם תצהירים..."

תצהירים אלו, שתכנם שקרי, כך נאמר בהמשך המסמך, נחוצים היו כדי לסייע לצבי ולאורי לאמת גרסאותיהם ולנסות לשלול תוקפן של ראיות מפלילות שהצטברו כנגדם.

טוענת האשימה (סעיף 272 ד. לסיכומיה) כי:

"אין... כל ספק, כי **ב' היווה מקור מרכזי, שהביא למיקוד החשדות בדבר מימונו והפעלתו של אשר דורון לכיוון אורי וצבי דרדיקמן**. ב', יחד עם שותפיו לחברת א', העלו את החשד לפיו הדרדיקמנים קשורים לנושא משהוצגו בפניהם פרטי הבעלויות על מספרי הטלפון. **ב' הוא זה שחשף לראשונה את פרשת ק', וסיפק אינפורמציה הן בקשר לפרשת ז' והן בנוגע לניסיון לשיבוש מהלכי חקירה מצידה של רעייתו של צבי דרדיקמן**. ב' ושותפיו חברת א' היו בין **הסובלים המרכזיים מהסחיתות והאיזמים**. ב' עצמו גם **שילם בפרשת ק' מכיסו** כדי להביא להפסקת פעולות האלימות נגד ק'". (ההדגשות שלי – ר.מ.)

כפי שקבעתי לעיל, נראה, כי הסיכום האמור (המבוסס על ת/36א'), משקף נאמנה את מעמד ב', בפרשיות הנחקרות (מלבד הסתייגות זו: תרומת ב' לחקירת פרשת ז', היתה מועטה מאד).

10. מעמד הפרשות השונות בעיני משטרת ישראל:

א. באת-כחו של פנחס טענה (לדוגמא בסעיפים 243, 338 לסיכומיה), כי בעוד פרשות גלוביצובר וז' היו בעיני המשטרה "פרשות ישראליות", מאחר שהמתלונן היה בארץ, הרי ששאר הפרשות ובפרט, פרשות חברת א' וק', שם היה חלקו של ב' משמעותי, היו "פרשות זרות", בלגיות בעיקרן ולכן, מעורבות משטרת ישראל בהן, היתה שולית. מנגד, טוען ב"כ המאשימה, כי המשטרה התייחסה לכל הפרשות הללו, כאל מכלול אחד ומכל מקום, אין מקום להפרדה שעושה הסגורית בין פרשות "ישראליות" לבין "זרות". שוכנעתי כי הדין בענין זה עם המאשימה. אנמק.

ב. היקף המאמץ שהשקיעה המשטרה בחקירה, מעיד על מידת החשיבות שייחסה לה. גם דותן התייחס לפרשה זו, כמכלול, וגרס כך:

"ש: איך היית מאפיין הפרשה של דרדיקמן מבחינת חומרתה. ת: הפרשה על הסתעפויותיה היתה מהחמורות והמורכבות ביותר שנחקרו בתקופה ששירתתי ביחידה. היו בה אלמנטים של סחיתות, איומים, פיצוצים, נסיונות רצח שחבקו עולם, החל מארה"ב, אירופה. השיא היה בפיצוץ עם 120 מכוניות והניסיון לרצח של ז'. אני יכול לעשות הקבלה לפרשת האלפרונים. ראינו בפרשת דרדיקמן פרשה חמורה יותר מפרשת האלפרונים. בחקירה הזו בגלל הענין הציבורי, בגלל המורכבות שלה ובגלל הענין הבינלאומי..." (עמ' 316 לפרטיכל, ש' 27-21)

ג. כבר בעת הגשת בקשות המשטרה להארכת מעצרו של צבי, צוינה האחריות המיוחדת לו למעשים שנעשו בבלגיה - כשהכוונה היא גם למעורבותו בפרשת חברת א' ובארצות-הברית - כשהכוונה היא לפרשת ק' (עמ' 1 לנ/38ב' ועמ' 2 לנ/39ב' וכן סעיף 13 לנ/56, שם מוזכרות גם פרשות נוספות). יצוין, כי פנחס מסר, שעילות המעצר של צבי היו פרשות ז' וגלוביצובר בלבד (עמ' 400 לפרטיכל, ש' 13-11) – דבר, שכאמור, אינו מתיישב עם החלטות בית-המשפט בבקשות המשטרה להארכת מעצרו של צבי. עדות חותכת, לדרך בה ראתה המשטרה את החקירה, נמצאת בת/36א' האמור, שכותרתו "דו"ח סיכום חקירה", וכותרת המשנה שלו "פא 2130/90 – מרחב דן (קשור לפ"א 3803/88 ת. הרצליה [הוא פרשת גלוביצובר – ר.מ.]). דו"ח חקירה זה, דן בשורה של פרשות בכפיפה אחת – בפרשות גלוביצובר, ב', י, ק', חברת א' וז' וכן, בפרשה נוספת, בה היו מעורבים דורון והדרדיקמנים - שוד יעקב פרי בבריסל (להלן: "פרשת פרי"). אולם, חשוב מכך, הוא פרק ההמלצות שבמסמך (עמ' 39-41 בדו"ח). ההמלצות היו, להעמיד לדין את צבי (ונוספים) על חלקו בפרשות ק', פרי וז' ואת אורי, למרות היותו תושב בלגיה, על חלקו בפרשת ק' (ובפרשת פרי). יצוין, כי בדו"ח קיימות גם המלצות, על העמדה לדין בגין מעורבות בפרשת חברת א' עצמה – אמנם, לגבי דורון נכתב, כי הוא צפוי לעמוד לדין בבלגיה בגין פרשה זו, אולם, בדו"ח קיימת המלצה, להעמיד לדין

את אבי ביטון בגין חלקו בפרשה זו. משמע – עניינו הרואות, כי בסופו של יום, פעולותיה של המשטרה הובילו להמלצה על העמדה לדין ונהיר, כי פעילותה זו היתה במסגרת תפקידה הסטטוטורי לתפיסת עבריינים:

"**תפקידי המשטרה.** משטרת ישראל תעסוק במניעת עבירות ובגילויין, בתפיסת עבריינים... " (סעיף 3 [לפקודת המשטרה](#) [נוסח חדש], תשל"א-1971)

"נודע למשטרה על ביצוע עבירה, אם על פי תלונה ואם בכל דרך אחרת, תפתח בחקירה..." (סעיף 59 [לחוק סדר הדין הפלילי](#) [נוסח משולב], תשמ"ב-1982, להלן: "**חסד"פ**")

ד. פנחס ניסה להמעיט מחשיבות ת/36א' ולטעון, כי כשזה נכתב, היה כבר ידוע למשטרה, כי הפרקליטות החליטה שלא להעמיד לדין מי מהמעורבים (עמ' 405 לפרטיכל, ש' 21-28 והשוו לגישתו השונה של דותן, בעמ' 353 לפרטיכל, ש' 26-28). ליבוביץ העיד על כך:

"ש. כשסיכמת את הפעולות ב-17.6.90 וכתבת להמליץ להעמיד לדין אתה ידעת כמו שחיים פנחס ידע שעו"ד דבורה חן לא מכינה כתב אישום. ת. ידענו שזו הנטייה שלה אך לא הייתה עדיין החלטה סופית שלה. ש. האם נכון שבאפריל 1990 עו"ד חן כבר כתבה בתיק הפרקליטות שאין ראיות מספיקות להגשת כתב אישום. ת. אני מניח שזה כך." (עמ' 89 לפרטיכל, ש' 15-21)

המאשימה טענה, מצדה (סעיף 272ט-י לסיכומיה), כי:

"...כמות העבודה שהושקעה בת/36א עצומה, וניתן להסיק, כמסקנה הגיונית, שאין מדובר בעבודה תיאורטית גרידא, אלא בעבודה מעשית הצופה פני עתיד. כאמור, בידיעתו השיפוטית של בית המשפט נמצאת הידיעה, לפיה המלצת המשטרה בתיק היא הפתיח להעברתו לפרקליטות, ולא הסיום..."

לא זו אף זו: הטענה לפיה החליט פרקליט כלשהו בתיק שהיקף החומר בו ענק - חלקו הלא גדול נמצא בפני בית המשפט - והכל בתוך חודש מהיום שבו הסתיים הליך חקירתו בבג"ח, היא עלבון לאינטליגנציה. יותר משיש בטענה לעזור לנאשם 2, יש בה כדי לפגוע בו, בהיות דברים אלה לא נכונים בעליל."

צודקת באת-כחו של פנחס בטענתה, כי סדר הדברים, בין גיבוש החלטת הפרקליטות, לבין הגשת סיכום חקירת המשטרה, אינו בידיעתו השיפוטית של בית-המשפט, והיא הדגימה (בסעיף 263 לסיכומיה), ממקרה אחר המצוי בחומר הראיות (מקרהו של יובל דורון ת/1 ונ/11א'), כי יכול ויוגש כתב-אישום, עוד בטרם הוגש דו"ח סיכום החקירה. כמו כן, משך הזמן הדרוש לפרקליט לגבש עמדתו אם להעמיד אדם לדין, אם לאו, אף הוא אינו מצוי בידיעתו השיפוטית של בית-המשפט.

ה. אין באמור כדי לגרוע משמעותית ממשקל ת/36א'. לא ניתן לקבל את הגישה, כי זהו דו"ח תיאורטי נטול כל חשיבות ויוזכר, כי מספר חודשים לאחר מכן, עוד השלים ליבוביץ דו"ח זה, לאור חקירת ק' ולבקשת הפרקליטות (נ/60 ועמ' 64 לפרטיכל, ש' 23-25). נראה, כי האמת מצויה, כנראה, באמירתו הראשונה של ליבוביץ (עמ' 89 לפרטיכל, ש' 18), לפיה, המשטרה ידעה כי נטיית הפרקליטות הנה שלא להעמיד לדין מי מהמעורבים בפרשה, אולם, מסקנה זו לא היתה סופית ונהיר, כי להמלצות המשטרה, למרות שנדחו בסופו של דבר, יש משקל בגיבוש עמדתה הסופית של הפרקליטות. חשוב מכך, המלצות המשטרה, גם אם הפרקליטות מתעלמת מהן לחלוטין, הן בעלות חשיבות פנימית. ויפה הערתו, הצינית משהו, של ב"כ המאשימה, לגבי ת/36א' (סעיף 272ט. לסיכומיו):

"כמקובל, זהו דו"ח סיכום חקירה – ר.מ.] כלי עזר להכנת התיק, ולא סיכום היסטורי בדיעבד למה חשבה המשטרה; ליתר דיוק, לטענת הנאשם 2 זהו סכום היסטורי למה לא חשבה המשטרה." (ההדגשה במקור – ר.מ.)

העובדה עמה לא הצליחה הסנגורית המלומדת להתמודד הנה, כי למרות שת/36א' נערך על-ידי ליבוביץ, פנחס נרשם כמי שאמור לחתום עליו (הגם שבעותק שהוגש חתימתו אינה מצויה) ונוהל זה פרט ליבוביץ בעדותו:

"מדובר בנוהל, כאשר כל סיכום חקירה ולא משנה ע"י מי נרשם מוגש לאישורו של ראש המחלק והוא לאחר שקורא אותו מעיר את הערותיו ותיקוניו ומוסיף את חתימתו. סיכום חקירה כזה מודפס במספר עותקים כי זה לתפוצה. בד"כ העותק המקורי גם נחתם ע"י ראש המחלק. המסמך שהוצג [ת/36א' – ר.מ.] הוא מסמך סופי שכן רק מסמך סופי שעבר את בדיקת מי ששמו רשום כחותם מוכנס לתיק". (עמ' 44 לפרטיכל, ש' 27 – עמ' 45 לפרטיכל, ש' 4, וראו גם עמ' 316 לפרטיכל, ש' 19-20)

זאת ועוד, ת/36ב' הנו, כאמור, מכתב אל תני"צ רפי פלד, ראש ממ"ן דאז, עליו חתום פנחס, בו מופנה סיכום החקירה בפרשת דרדיקמן לעיונו של המכותב (וראו גם עמ' 432 לפרטיכל, ש' 23-24). מסמך זה מחזק את המסקנה, כי ת/36א' משקף נאמנה גם את עמדת פנחס, בעת כתיבתו. אכן, פנחס עצמו סבר, כי יש להעמיד חלק מן המעורבים לדין ובפרט, את צבי ואורי, על מעורבותם בפרשות ק' וחברת א'. **לפיכך, נהיר כי למשטרת ישראל היה אינטרס ראשון במעלה, במסגרת תפקידה הסטטוטורי ללכידת עבריינים, בחקירת כל הפרשות הנדונות ובפרט פרשת ק'.**

ו. האינטרס הבלגי בחקירת פרשת חברת א' ברור ובאת-כחו של פנחס הצביעה על מסמכים, מהם עולה האינטרס הבלגי גם בפרשת ק'. כך נ/54 ות/31, הנם דו"חות שכתב ליבוביץ', לגבי שיחותיו עם אינספקטור קינד, ממשטרת בלגיה, שם, האחרון ביקש לקבל עדות ק' ותצהיר בו ישיב על שאלות שונות, במטרה שאלו ישמשו כראיות **כנגד אורי. בנוסף, הפנתה הסנגורית לנ/33 (עמ' 5, ס"ק 6), בו מצוין האינטרס הבלגי**

בחקירת ק'. דא עקא, כי אותו מסמך בדיוק, חושף בסיפא שלו, את התמונה במלואה, עת נכתב בו:

"עדות זו [של ק' – ר.מ.] חשובה מאוד לתביעה בבלגיה ובארץ..."

הגישה אל ק', כאל מתלונן ישראלי, עולה גם מנ/32, בו נאמר כי:

" במהלך החיפושים נתפסו אצל אורי דרדיקמן הסכמים בינו לבין אחד הנסחטים שהגיש תלונה בארץ ובחו"ל..."

והכוונה להסכם (נ/33) בין אורי לבין ק'. ניתן גם לראות את התעניינות משטרת ישראל בפרשת חברת א' בת/20. אכן, עצם העובדה שלמשטרת בלגיה היה אינטרס משל עצמה בחקירת פרשת ק' ויותר מכך, בפרשת חברת א', אינה סותרת את האפשרות, כי למשטרת ישראל, היה אינטרס משל עצמה, בניהול חקירות אלו (מעבר לאינטרס הסיוע למשטרת בלגיה) וכאמור, ת/36א' מעיד, באופן חד-משמעי, על מהות אינטרס זה – הבאת עבריינים לדין בישראל.

ז. באת-כחו של פנחס, ייחסה משקל ניכר להחלטת הפרקליטות, שלא להגיש כתב-אישום כנגד דורון, עת שזה שהה בארץ (נ/85). אולם, מכאן לא ניתן להסיק את שביקשה (ראו למשל סעיף 338 לסיכומיה), כי הפרקליטות לא רצתה להעמיד את דורון לדין, מאחר שהפרשות הן "זרות". סביר יותר, כי בעת ששהה דורון בארץ, לא היה די, אליבא דפרקליטות, בחומר הראיות שנצטבר נגדו אותה עת, או שהפרקליטות הסתפקה בהעמדתו לדין בבלגיה (אליה הועבר). מכאן, לא ניתן להסיק מסקנות משמעותיות, בקשר למחלוקת שבין הצדדים במקרה דנן.

ח. המסקנה המתבקשת מן האמור הנה, כי אין מקום לטענת סנגוריתו של פנחס, לפיה, פרשות ז' וגלוביצובר היו נפרדות מן האחרות והיו היחידות, אשר עניינן באופן ממשי את משטרת ישראל.

11. נפקות אופן מימון הנסיעה הראשונה לבלגיה:

א. טוענת באת-כחו של פנחס בסיכומיה:

"184. לפי עדות עדת התביעה, ג'קי אלבובר, ומסמכים ת/6 ות/7 מוכח לביהמ"ש שפיקוד משטרת ישראל (שאין לנאשם 2 שום קשר לשיקוליו), מחליט לשלוח חוקרים מארץ ישראל ע"ח הקורבנות בבלגיה, כאשר ברור שהעברייני החשוד בבלגיה הוא אשר דורון, ... הדרוש למשטרת ישראל בתיק גלוביצובר ...

187. **התביעה מוכיחה** מעובדה זו, כפי שהובאה לביהמ"ש על ידי התביעה **שפקוד המשטרה אינו רואה ניגוד אינטרסים באופן המתואר לעיל**.

188. ביהמ"ש מעובדה זו יכול להסיק מסקנה אחת ויחידה והיא – שפקוד המשטרה אינו רואה ניגוד אינטרסים בין שוטר ישראלי למתלונן בבליגיה, **למרות האינטרס המשותף** שיש לשתי המשטרות **באותו עבריון**, וזוהות העבריון אינה מהווה קריטריון בהליך קבלת החלטה, בפקוד המשטרה.

189. מכאן ניתן ללמוד שגם אם במהלך חקירה, יעלו עוד שמות חשודים שהנם עבריינים ישראלים, אין לראות ניגוד אינטרסים בין השוטר מישראל למתלונן בבליגיה, וזאת שוב למרות שזוהות עבריון יוצרת אינטרס זהה לשתי משטרות במדינות שונות. (ההדגשות במקור – ר.מ.)

ב. אין ממש בטענה זו. טענה זו טומנת בחובה הנחה סמויה, כי המותר למשטרה, מותר גם לעובדיה, כאנשים פרטיים. להנחה זו אין כל בסיס, שכן, פעילות המשטרה, כגוף ציבורי, מוסדרת בחוקים, בתקנות, בהנחיות פנימיות וכו' ויש לה מנגנונים שונים, המאשרים ומפקחים על פעולותיה. לפיכך, ההשלכה הנטענת לעובדי משטרה כפרטים, אינה במקומה. די בכך כדי לדחות הטענה, אך אדון בה גם לגופה.

ג. על-מנת לבחון נפקות מימון הנסיעה האמורה של אנשי המשטרה על-ידי בעלי חברת א' (ודומה שיש בראיות מחלוקת לגבי החלק אותו מימנו האחרונים - ראו עמ' 102 לפרטיכל, ש' 13-17 והשוו עמ' 396 לפרטיכל, ש' 23-25 – אך זו אינה עקרונית לשאלה הנורמטיבית הנדונה), עלינו להתבונן, במעמדם המשתנה בעיני משטרת ישראל. במועד שיגורם הראשון של פנחס וליבוביץ לבליגיה, נחשבו בעלי חברת א', בעיני משטרת ישראל, כמתלוננים (בעלי אזרחות ישראלית) בבליגיה, בגין מעשי תקיפה שנעשו נגדם שם ותו לא. באותו שלב, כך קבעתי לעיל, לא היה מופנה כל חשד כלפי הדרדיקמנים, ואיש המפתח בפרשה, אשר ריכז גם את מלוא תשומת לב המשטרה, היה דורון, אשר היה מבוקש בישראל בגין חלקו המרכזי בפרשת גלוביצובר (ת/1 – ת/4, נ/19). נראה, כי בשלב זה, למשטרה לא היה אינטרס משלה במעשי דורון בבליגיה (בפרשת חברת א'), לאחר שזה כבר נעצר שם. חיזוק משמעותי לכך, ניתן לראות בת/36א', שם אין המלצה להעמיד את דורון לדין בארץ, בעוון חלקו בפרשת חברת א' (אלא רק נגד שותף זוטרי לאין שעור בפרשה – אבי ביטון, אשר נמלט מבליגיה לספרד). לפיכך, באותה עת, לא היה ניגוד עניינים בולט, בין ב' ובעליה האחרים של חברת א', לבין משטרת ישראל. לשון אחרת: לב' לא היה, אותה עת, כל מניע או אינטרס, בפעילותה העצמאית של משטרת ישראל, אלא כמי שמסייעת למשטרה הבלגית נגד אלו שפשעו נגדו.

ד. עם זאת, ראוי להעיר, כי למרות האמור, מלווה תחושת אי-נוחות פעילותה זו של המשטרה. אין חולק, כי פנחס וליבוביץ, לא נשלחו לבליגיה אך ורק כדי לסייע למשטרת בליגיה בחקירת פרשת חברת א', אלא גם על-מנת לעבות את חומר החקירה בפרשת גלוביצובר, שנחקרה אותה עת במלואה בישראל. ואכן, השניים צוידו בבקשה לסיוע משפטי (נ/19), שהתמקדה באשר דורון ובמעורבותו בפרשת גלוביצובר:

"משמעותה של בקשה זו היא, כי החוקרים יצאו לבליגיה לאחר שהיועץ המשפטי לממשלה או נציגו, שהיו הרשות המוסמכת לעניין בקשות לסיוע משפטי, שלחו לרשויות המוסמכות בבליגיה, או למקומות אחרים אליהם נסעו חוקרים בעניין הזה, בקשה כדין על מנת שחומר שייגבה באותו הליך יוכל לשמש **בראייה בישראל**". (סעיף 172 לסיכומי המאשימה - ההגדשה במקור – ר.מ.)

קרי, למשטרת ישראל היה אינטרס עצמאי, שאינו חלק מהאינטרס לסייע למשטרה הבלגית, בנסיעה זו (ראו: עמ' 343 לפרטיכל, ש' 23 עד עמ' 344 לפרטיכל, ש' 3). בנסיבות אלו, ספק אם ראוי היה, שמלוא מימון נסיעה כזו יוטל על כתפי הבלגים ובפרט, על כתפי המתלוננים שם. אולם, כאמור, באותו שלב, לא היה כל חשד לניגוד עניינים במימון הנסיעה מצד ב'.

ה. שונים הם פני הדברים לאחר הנסיעה הראשונה. שכן, כפי שפורט לעיל, במהלך חקירת הפרשה, השתנה מעמדו של ב' בעיני משטרת ישראל, נתגלתה מעורבות ישראלים נוספים בה, אשר הבולט שבהם אף מתגורר בישראל (צב), נתגלו פרשות נוספות, ובפרט, פרשת ק' ונמצא, כי ב' מעורב, עד צווארו, בתיק זה, לא רק כמתלונן בלגי,

כאמור לעיל. בנסיבות אלו, הנסיעה הראשונה לבלגיה, אף היתה האחרונה אשר לא מומנה על-ידי משטרת ישראל (נ/28, ת/30).

ו. מן המקובץ עולה, כי אין לראות בהסכמת המשטרה למימון הנסיעה הראשונה לבלגיה בכספי בעלי חברת א', משום ראייה לכך, כי מבחינתה, כגוף, לא היה כל פסול בקבלת כספים מהם בשלבים מתקדמים יותר של החקירה (קל וחומר – קבלת כספים מהם, על-ידי שוטר, שלא במסגרת תפקידו).

ז. בשולי הדברים יצוין, כי סגוריותו של פנחס טענה (בסעיפים 466-475 לסיכומיה), כי בנושא זה נגרם למרשה נזק ראייתי. שכן, "תיק הגזברות" בו מפורט הליך קבלת ההחלטה על מימון הנסיעה בוער. בהמשך, אתייחס באופן כללי לסוגית הנזק הראייתי, אולם, בשלב זה די אם אציין, שאיני רואה כיצד היה מסייע תיק זה לגרסתו או לטיעונו של פנחס. ב"כ המאשימה הסכים, כי פנחס לא היה מעורב בהחלטה זו, אלא רשויות המשטרה הרלוונטיות (עמ' 111 לפרטיכל, ש' 23-20), לכן, נראה, כי תיק זה לא היה תורם להגנת פנחס. זאת ועוד, מהותו של "תיק הגזברות" ובפרט, מה עשוי היה לכלול, אינם בגדר ידיעה שיפוטית ולכן, לא רק שאין זה **סביר** כי בתיק זה היתה מצויה ראייה אשר עשויה היתה לתרום להגנת פנחס, אלא שהדבר גם לא עלה מחומר הראיות ובפרט, כאשר פנחס נמנע מלזמן לעדות גורם משטרתי (בהווה או בעבר), שיבהיר מהות תיק מעין זה.

12. סטטוס החקירה בשנת 1991:

א. הקשרים העסקיים בין פנחס לבין ב' החלו להרקם, לכל המאוחר, בסוף חודש יוני 1991. ניתן לומר, כי המאמץ העיקרי בחקירת הפרשות שתוארו (אשר יכוננו להלן: "פרשת דרדיקמן"), התרכז במחצית השניה של שנת 1989 ובחודשים הראשונים של שנת 1990. שאלה היא, מה היה סטטוס החקירה בפרשת דרדיקמן, באמצע שנת 1991, עת נקשרו עסקית פנחס, ראש צוות חקירה זו וב', המעורב בה.

ב. כאמור, פנחס טען, כי תיק חקירת פרשת דרדיקמן נסגר על-ידי הפרקליטות, עובר להגשת דו"ח סיכום החקירה ת/36א' (ב-17.6.90). הגם שזו היתה, ככל הנראה, נטית הפרקליטות, אולם, דומה, כי המאמצים למצוא ראיות נוספות, לא פסקו גם לאחר מכן. שכן, למשל, ביום 6.10.90 – לאחר חקירת ק' בארץ - כתב ליבוביץ' תוספת לת/36א' (נ/60) ושלחה לפרקליטות. דבר המלמד, כי נכון למועד זה, נעשה עדין נסיון לעבות את חומר הראיות, מן הסתם בתקווה, לבסס ראיות מספיקות לשם העמדתם לדין של מי מהמעורבים. כמו כן, בת/36א' אין כל התייחסות לכך שתיק החקירה נסגר. ועוד. ביום 9.5.91 נשלח מברק ממשטרת שוויץ, לידיעת פנחס (ת/37), בו דווח על הסגרת אשר דורון מבלגיה לשוויץ ונתבקשו פרטים הנוגעים לפרשת י'. פנחס הביהר לאנשי ממ"ן-אינטרפול (בת/38, מיום 16.5.91), כי כל בקשה ממשטרת שוויץ, חייבת לבוא במסגרת בקשה לחיקור-דין. בהמשך, ביום 27.5.91, הגיעו ארצה שני חוקרים ממשטרת שוויץ. דו"ח סיכום הפעילות עמם (ת/42, מיום 30.5.91), הופנה על-ידי ליבוביץ' לפנחס. בדו"ח נכתב, כי חלו מספר התפתחויות בחקירה שניהלו השוויצרים והם ביקשו ממשטרת ישראל מספר דברים. המשטרה, מצדה, ביקשה מהם מידע הקשור לפרשת י' ובפרט, אודות מעורבות אורי וצבי בה וקבלה על חוסר הענות השוויצרים לבקשה, עד כה. בעקבות קבלת תוצאות הבדיקה, נתבקשו החוקרים משוויץ לבצע פעולות חקירה במדינתם. לייבוביץ' ציין בת/42, כי הדגיש בפני השוויצרים דבר הצורך בקבלת החומר המבוקש מהר ככל האפשר. השוויצרים, על-פי דו"ח זה, ביקשו להביע הערכתם לפנחס, באמצעות מכתב הערכה על הטיפול המסור והעזרה אותה קיבלו. בהמשך, בתאריך 2.6.91, הפנה לייבוביץ' אל פנחס דו"ח, שכתרתו "פרשת י' (דרדיקמן) - דו"ח סיכום פעילות עם משטרת שוויץ בארץ" (ת/43), אשר לפי מבנהו, הסימוכין אליו מפנה וההפניה לת/36א' (בסעיף "הרקע"), מהווה המשכו ו/או השלמתו של ת/36א'. דו"ח זה מתבסס גם על ת/42, שנדון לעיל, ובסעיף האחרון שבו, המהווה סיכום (עמ' 7, סעיף ג.ג.) נכתב:

"בשלב זה יושרו ההדורים בינינו לבין השוויצרים בנושא אי שיתוף הפעולה שלהם עמנו בעבר, והונחו היסודות לשיתוף פעולה טוב יותר בעתיד, ובמסגרת זו אף קיבלנו חלק מן החומר שביקשנו, וחלקו הובטח לנו תוך זמן סביר וכן הובטחו לנו דיווח ועדכון לגבי התפתחויות בפרשה בשוויץ."

עוד בהמשך, ביום 5.6.91, שלחו עורכי-דינו השוויצרים של י', חומר שהצטבר אצלם בנוגע לפרשת י'. החומר הגיע לידי פנחס, שהעבירו לליבוביץ', על מנת שזה יתרגמו

(ת/47), דבר המעיד, על מעורבותו האישית של פנחס בנושא דנו, בתקופה זו (יצויין, כי ליבוביץ' בקי במספר שפות ופנחס נעזר בו, במשך כל החקירה, גם לתרגום מסמכים עבורו מלעז לעברית (עמ' 78 לפרטיכל, ש' 19-14, עמ' 81 לפרטיכל, ש' 18-14)).

ג. ליבוביץ' העיד, כללית, על תקופה זו, כך:

"זו חקירה שנמשכה מספר שנים, כאשר חלק מהחשודים היו עצורים בחו"ל בכל מיני מקומות וחלק לאחר הארכות המעצר בארץ שוחררו, המשכנו לקיים מעקב אחרי התיק ואחרי החשודים כדי לדעת מה איתם. כל פעם שהתעורר צורך לחדש את החקירה והצרכים האלה התעוררו במרווחי זמן גדולים יחסית..." (עמ' 45 לפרטיכל, ש' 19-14)

ד. המסקנה החד-משמעית העולה מחומר הראיות ובפרט, מת/43, הנה, כי למרות שחקירת פרשת דרדיקמן לא היתה אינטנסיבית כבעבר, משטרת ישראל היתה רחוקה מלהתייחס אליה כאל עבר חתום. לאור מסמכים אלו, לא ניתן לקבל את גרסת פנחס, לפיה "היינו מעין נהגים שלהם [של החוקרים השוויצרים – ר.מ.] בארץ" (עמ' 421 לפרטיכל, ש' 2-1), אלא, נראה, כי היה זה חלק מהמשך נסיון של המשטרה השונות לקדם חקירתן ולכן, עמדה משטרת ישראל על קבלת ראיות חדשות מידי המשטרה השוויצרית, כפי שארע בפועל. זאת ועוד, לא יכול להיות ספק, כי נכון ליום 5.6.91, היה פנחס מעורב, במסגרת תפקידו כרמ"ח נושאי, בחקירה זו ולכן, אף ביקש מליבוביץ', ששלט, כאמור, בשפה האנגלית, כי יתרגם עבורו החומר שהתקבל משוויץ. לפיכך, אף אם, כגרסת ליבוביץ', החקירה "התעוררה" ב"מרווחי זמן גדולים יחסית", הרי שבמחצית שנת 1991, סמוך למועד בו נוצרה השותפות העסקית בין פנחס לבין ב', היתה התעוררות כזו.

ה. במסמך מאוחר יותר (ת/46), מיום 6.1.92, כתבה סני"צ מירי גולן (בעקבות תלונת צבי ליועץ המשפטי לממשלה, כנגד החקירה המתנהלת נגדו על-ידי המשטרה – ת/45) בקשר לחקירת צבי, כי (סעי' 2 והסיכום):

"חקירת נושא זה טרם הסתיימה וזאת בשל העובדה שהיא קשורה לחקירות נוספות המתנהלות מחוץ לתחומי מדינת ישראל..."

...
אי הבאת הפונה [צבי – ר.מ.] עד כה לדין ... בשל קושי בהשגת כתב אישום לאור העובדה שטרם נחקרו כל המעורבים בפרשה, ועמדת הפרקליטות שמן הראוי להשלים ככל הניתן את החומר בטרם יוכן על ידם כתב אישום..."

דברים אלו מעידים, שאף בראשית שנת 1992 טרם נחתמה חקירת הפרשה. זאת ועוד. למכתב האמור, צורף מכתבו של ליבוביץ', מיום 21.12.91, אל סני"צ גולן (נ/62) ובו כתב כי:

"החקירה בתיק זה [פרשת דרדיקמן – ר.מ.] עדיין לא הסתיימה והייתה ועודנה חקירה קשה מורכבת מסועפת וממושכת...
...אנו המלצנו בפני פמת"א להגיש כתב אישום והתיקים נמצאים כרגע בפמת"א בטיפול הפרקליטה דבורה חן במצב של המתנה...
...אני ממליץ לאפשר לרשויות העוסקות בכך בארץ ובחו"ל להשלים את החקירה בפרשה סבוכה זו..." (שם סעי' 11, ב 5 ובסיכום)

בראשית מכתבו האמור, אף ציין ליבוביץ':

"ב 30-8-91 השיב רמ"ח נושאי דאז רפ"ק חיים פנחס תשובה ממצה לפניה הנ"ל [פנית צבי, ראה בהמשך – ר.מ.], שעיקרה תקפים ושרירים גם כיום."

בתקופה בה נכתב לכאורה המכתב הנטען, כאמור, על-ידי פנחס, נמצא הוא בחופשת שחרור משרותו במשטרה. לכאורה - שכן, המסמך אשר לפי הנטען כתב פנחס, אינו נמצא ופנחס הכחיש כי כתב מסמך כלשהו בנושא זה, בתקופה המיוחסת לו. אולם ליבוביץ' אישר, כי מסמך כזה היה בפניו, כמצויין בנ/62 (עמ' 46 לפרטיכל, ש' 28-27, עמ' 49 לפרטיכל, ש' 24-21). על אף שנראה, כי המאשימה, או המשטרה, למצער לא התאמצו לאתר מסמך זה של פנחס (ועל כך בהמשך), הרי לאור נוסחו של נ/62 ודברי ליבוביץ', אין ספק בעיני, כי מסמך כזה אמנם נכתב על-ידי פנחס. אשר למועד כתיבת המסמך של פנחס. ליבוביץ' העיד, כי אינו משוכנע שזה היה אכן ב- 30.8.91 וצויין, כי יתכן שנפלה כאן טעות (עמ' 49 לפרטיכל, ש' 12-7). בכך איני משוכנעת. גם אם כך

הדבר, הרי מכתבו של פנחס נכתב (כך גרס וכך נכתב בנ/62), בתגובה לפנייתו האמורה של צבי אל היועץ המשפטי לממשלה (ת/45), שנתקבלה אצל האחרון ביום 7.6.91 והועברה לתגובת סני"צ גולן רק ביום 9.8.91 (כך נחזה מת/46), לפיכך, עליה להיות מאוחרת לתאריך אחרון זה (וראו עמ' 49 לפרטיכל, ש' 19-12), ומכל מקום, היא ניתנה, כאשר פנחס כבר היה בחופשת שחרור מהמשטרה.

ו. בשולי הדברים אציין, כי בדיון האחרון בפני, ביום 8.1.02, בעת ההשלמה בעל-פה לסיכומים בכתב, טענה סגוריתו של פנחס, בהאי לישנא:

"אם המסמכים האלה תומכים במה שהם אומרים שיזמנו לעדות את מירי גולן שהיא חתומה על מסמך [הכוונה לת/46 – ר.מ.]. אני לא הסכמתי להגשת מסמך כלשהו. אם התביעה רוצה לטעון על תוכן המסמך, היה צורך להביא את העד שערך את המסמך." (עמ' 455 לפרטיכל, ש' 27 – עמ' 456 לפרטיכל, ש' 1)

עדיף שטענה זו, שנטענה במועד כה מאוחר, לא היתה נטענת כלל. ת/46 הוגש כראיה, יחד עם שורה ארוכה של מסמכים, בישיבה הראשונה לשמיעת הראיות בתיק זה ב- 19.4.99. בפרטיכל הדיון עובר להגשת המסמכים נרשם כך:

"עו"ד קלנג: הגעתי לכלל הסכמה עם עו"ד שיינמן לעניין הגשת קלסר מוצגים בו יכללו מסמכים שאנו מבקשים לסמוך עליהם ומסמכים שעו"ד שיינמן מבקש לסמוך עליהם..."

עו"ד הראל: רק הבוקר קיבלתי את ההצעה ואני מסכימה להצעת ביהמ"ש כי בשלב זה יוגשו המסמכים ויחשבו כמוגשים אך ורק לגבי נאשם 1. בישיבה הבאה אודיע בצורה מפורטת לגבי אילו מן המסמכים שהוגשו אני עומדת על התייצבות עורכיהם לחקירה" (עמ' 27 לפרטיכל, ש' 24 – עמ' 28 לפרטיכל, ש' 3)

להסכמת הצדדים האמורה, נתתי תוקף של החלטה (עמ' 28 לפרטיכל ש' 11-9). בישיבה הנדחית, לא הודיעה עו"ד הראל אם קיימים מסמכים, מתוך אלו שהוגשו כאמור, אשר היא עומדת על התייצבות עורכיהם לחקירה לגביהם. די בכך כדי לקבוע, כי יש לראות בפנחס, כמסכים להגשת המסמכים הללו, ללא צורך בחקירת עורכיהם. יתר-על-כן, בקלסרי המוצגים שהוגשו, נכללו עשרות מסמכים, אשר מרבית עורכיהם לא העידו בבית-המשפט. אם לעו"ד הראל היתה התנגדות להגשתם, או לכך שישמשו כראיה, שומה היה עליה לציין זאת מפורשות, במהלך שמיעת הראיות ולא לראשונה בישיבה האחרונה. למעלה מכך, עו"ד הראל התייחסה למסמכים הללו לגופם (עמ' 90 לפרטיכל, ש' 22-19) וחקרה לגביהם את העדים השונים ובפרט, את מרשה (עמ' 420 לפרטיכל, ש' 24-20) ואף לא התנגדה כאשר עדים אחרים נחקרו לגביהם (עמ' 46 לפרטיכל, ש' 26-22). כמו כן, המאשימה התבססה על אותם מסמכים בסיכומיה בכתב וכך עשתה גם עו"ד הראל בסיכומיה היא (לגבי ת/46 עצמו, ראו סעיפים 175, 254-255, 296-297 לסיכומיה, וכן סעיף 184 לסיכומיה, בו התייחסות לנ/33). בנסיבות אלו, שעה שהתנהגות פנחס, באמצעות באת-כחו, מצביעה מפורשות על הסכמתו לכך שהמסמכים המדוברים ישמשו כראיה לאמיתות תכנם, מנוע פנחס מלטעון לחוסר קבילותם כראיה לתכנם. טענה כה כבושה, המעלה מן האוב, בישיבת בית-המשפט האחרונה, דברים שנאמרו בישיבת ההוכחות הראשונה, כשבתווד עברו כשלוש שנים, מעל ל- 400 עמודי פרטיכל ועוד כמספר זה של עמודי סיכומים, הנה בבירור טענה שלא ראוי לטעון, בלשון המעטה ואין להדרש לה.

ז. עוד טענה סגוריתו של פנחס, כי למרשה נגרם, על-ידי המאשימה, נזק ראייתי. בטענה זו יש מן הצדק. בפרט, אמורים הדברים בשני תיקים: הראשון, כונה במהלך הדיונים "תיק הפרקליטות", בו נרשמו תרשומות פרקליטות מחוז תל-אביב, בנוגע לפרשת דרדיקמן. תיק זה היה, בעת החקירה בעניינם של הנאשמים שבפני, בידי רפ"ק פפור (עמ' 226 לפרטיכל, ש' 21-13), אולם, למרות בקשות עו"ד הראל (למשל, עמ' 87 לפרטיכל, ש' 24-23) ושל בית-משפט זה (ראו למשל, עמ' 357 לפרטיכל, ש' 19-13) התיק לא נמסר להגנה וממכתב ב"כ המאשימה, עו"ד קלנג, מיום 18.4.01 (נ/119), וראו גם עמ' 387 לפרטיכל, ש' 20-19), הוברר, כי תיק זה בוער. עו"ד קלנג טען בהקשר זה, כי:

"מעולם לא נתקלתי במקרה שתיק פרקליטות היה חומר חקירה. היות וביהמ"ש ביקש מה שביקש ממני, הלכתי וביקשתי אישור מיוחד להעביר

את זה מפרקליטת המדינה. התיק נועד לתרשומת על ישיבות שנערכו בפרקליטות, טיוטות כתבי אישום, התכתבות בין פרקליטים לעורכי דין. תיק פנימי שבא לסדר את מערכת היחסים בין הפרקליט לפרקליט המחוז, לא בא לסדר מערכת היחסים שבין החקירה לבין ביהמ"ש לשם כך יש תיקי הפ"א, היינו שכל החומר נמסר לידי הסגורה... מעולם לא ניסיתי להסתיר חומר. יש לי גישה ליברלית ביותר בנושא חומר חקירה." (עמ' 388 לפרטיכל, ש' 21 עד עמ' 389, ש' 10)

טועה בא-כחה המלומד של המאשימה בהבחנתו האמורה. שכן נהיר, כי תיקי הפרקליטות אינם חלק מחומר החקירה (ראו למשל, ע"פ 364/73, פ"ד כח(2) 620, 627) אותם יש לחשוף בפני הנאשם, לפי סעיף 74 לחסד"פ, ככל שהם נוגעים לענייניו. לשון אחרת, אם היה עומד צבי לדין, נהיר, כי תיקי הפרקליטות לא היו נמסרים לסגורו וגם ת/36 לא היה נמסר לו (ראו, למשל, בש"פ 7008/97, פ"ד נא(5) 224). אולם, לא יכול להיות ספק, כי בדיון שבפני, כל הנוגע לחקירת פרשת דרדיקמן, רלוונטי לפעילות הנאשמים ומהווה חלק מחומר החקירה ובפרט, תיקי הפרקליטות. אלו אמנם מכילים גם תרשומות פנימיות, אולם, אין בכך כדי להוות עילה לאי-מסירתם לידי ההגנה, כאשר דנים אנו ומנתחים - ובפרט, לאחר שחלפו שנים רבות - את עמדת הפרקליטות באותם הימים. לפיכך, משגה חמור ארע בכך, שתיק הפרקליטות, שהיה כאמור בידי החוקרים, לא נשמר כחלק מחומר החקירה ותחת זאת בוער - בנסיבות שלא הובהרו. בכך גרמה המאשימה נזק ראייתי לנאשמים. נזק ראיתי נוסף נגרם בהקשר זה, נוכח ביעור תיק תלונתו של דרדיקמן - אף הוא בנסיבות שלא הובהרו - בו אמור היה להמצא, אליבא דמאשימה, מכתבו של פנחס, שנדון לעיל בס"ק ה'.

ח. אולם, למרות הנזק הראיתי שנגרם, לא שוכנעתי, כי יש בו כדי להביא לשינוי מהותי במסקנות העובדתיות. הדרך הנאותה לאזן את הנזק הראיתי שנגרם לנאשם, הנה להניח, כי החומר הראיתי שעשוי היה להמצא באותם תיקים מבוטלים, היה מחזק עמדת פנחס וזאת, כל עוד שהדבר מתיישב, באופן סביר, עם שאר הראיות שהובאו. לפיכך, אפשר להניח לטובת פנחס, כי עוד בחודש אפריל 1990, הלך הרוח בפרקליטות היה, שלא להגיש כתב-אישום כנגד המעורבים בפרשת דרדיקמן. ברם, אין בכך כדי לשנות מהמסקנה העולה ברורות מחומר הראיות, לפיה, המשטרה המשיכה לחקור, בלוויית הפרקליטות, את פרשת דרדיקמן, באופן פחות אינטנסיבי, גם מאוחר יותר. בפרט, איני רואה כל דרך הגיונית וסבירה, לפיה הכתוב באותו תיק פרקליטות מבוטל, היה גורע מן המסקנה, לפיה, בחודשים מאי-יוני 1991, חלה התעוררות אמיתית בחקירה וזאת, בעיני משטרת ישראל. יתכן - ואני מוכנה אף להניח זאת - כי הפרקליטות היתה ספקנית, באותו מועד, לגבי הסיכוי שחומר הראיות החדש, שהוזרם באמצעות השוויצרים, יוביל להגשת כתב-אישום. אולם, מחומר הראיות שהוגש, עולה ברורות ומפורשות, כי בעיני המשטרה, שפנחס היה חלק ממנה, היה לחומר זה משקל והוא זכה להתייחסות רצינית. בשולי הדברים אעיר, כי למרות שהמאשימה גרמה לנזק ראיתי במקרה דנן, לו חפצה סגוריתו של פנחס, שטענה למצב עובדתי שאינו מתיישב עם המסמכים שהגישה המאשימה, יכולה היתה לנסות ולמזער הנזק שנגרם, על-ידי זימונם לעדות, של מי מאנשי הפרקליטות שטיפלו בשעתו בתיק דרדיקמן. תשובתה בנושא, לפיה -

"לא היה מקום לזמן את הפרקליטה כאשר התיק לא קיים שכן לא ניתן לצפות שכעבור שנים כה רבות תזכור פרקליטה מה היה בתיק." (עמ' 456 לפרטיכל, ש' 14-15) -

אינה מספקת, שכן, משלא זומנה הפרקליטה, שבטיפולה היה תיק זה, הסוגיה, האם ומה היא זוכרת מן הטיפול בתיק כה רחב היקף וחריג, נותרה עלומה ולא מן הנמנע, כי בכך מנעה סגוריתו של פנחס מבית-המשפט את מלוא האפשרות לברר את האמת ובכך לצמצם הנזק הראיתי שנגרם מביעור תיקי הפרקליטות.

ט. אשר לביעור תיק תלונתו של דרדיקמן, התייחסתי כבר לעיל (ס"ק ה') ומצאתי, כי לא ניתן להניח כי המצוי בתיק זה היה סותר את תוכנו של נ/62 ואת עדות ליבוביץ' ולכן, כבר קבעתי, כי פנחס אכן נדרש בכתובים לפרשת דרדיקמן, בחופשת שחרורו. כל שניתן להניח לטובת הנאשם, לאור הנזק הראיתי שנגרם לו, הוא לגבי תוכן המסמך שערך - היינו, לקבוע לטובתו, שלא היה זה מסמך רב משמעות, אלא מכתב כללי.

י. לפיכך, אמנם נגרם לפנחס נזק ראיתי, אולם משקלו הראיתי של נזק זה אינו רב. בכך, מתיישבים ממצאים אלו עם הגישה הידועה, לפיה בהתרשלות גורמי החקירה,

כשלעצמה, אין כדי להוביל לזיכוי הנאשם, אלא יש לבדוק הנזק הממשי שגרמה התרשלות זו. כך לדוגמה, נפסק גם בנושא של טענת אליבי:

"טרונייתו של ב"כ המערער על הימנעות המשטרה מלבדוק את אמיתות הגירסה שהעלה מרשו - שדינה דין טענת אליבי - במקומה. ברם, לנוכח משקלן המכריע של הראיות שבאו לחובת המערער, לא היתה, בנסיבות הענין, להעדר הבדיקה, השלכה עניינית על יכולתו להתגונן." (ע"פ 1215/95, לא פורסם, פסקא 4 לפסק דינו של כב' השופט קדמי).

יא. **לסיכום פרק זה. מן הראיות שהוצגו ניתן להסיק, באופן נחרץ, כי גם במחצית שנת 1991, המשיכה חקירת פרשת דרדיקמן להתנהל, התיק נחשב, בעיני המשטרה, כפתוח (ואף חלה בו התקדמות ספציפית, בחודשים מאי-יוני 1991) וכי פנחס היה מעורה בו, עד לפרישתו מן השרות.**

יב. יצוין, כי לאחר פרישת פנחס מן המשטרה ובפרט בראשית שנת 1992, נעשו עוד פעולות חקירה לא מועטות בפרשת דרדיקמן ובמסגרתן, אף נשלח ליבוביץ' פעם נוספת לבלגיה על-מנת לחקור את דורון וביצע שם פעילות חקירתית ענפה (ראו ת/48 ות/63). פעולות חקירה ספורדיות, נעשו גם בראשית שנת 1993 (נ/85, נ/86). אף מכך ניתן ללמוד, כי בכל מקרה, פרשת דרדיקמן לא תמה, בעיני משטרת ישראל, באפריל 1990, כנטען על-ידי ההגנה.

13. **סיכום ביניים – האינטרסים ההדדיים של משטרת ישראל וב':**

א. כאמור, ב' היה מעורב אישית בשתי פרשות - חברת א' ו-ק' - בהן גילתה משטרת ישראל ענין רב, החורג מעצם הרצון לסייע למשטרת מדינה ידידותית. מעבר למעורבותו האישית בפרשות כנסחט (בפרשת חברת א') וכמתווך בפרשת סחיטה (בפרשת ק'), היה ב' מקור (לא קבוע, ראו: עמ' 318 לפרטיכל, ש' 22-23) של משטרת ישראל וסיפק לה מידע על הפרשות בהן היה מעורב ובכלל זה, על מעורבותם האפשרית של צבי ואורי בפרשות אלו ובפרשת ז'.

ב. מעבר לכך, לב' היו גם אינטרסים בפעילות משטרת ישראל (וזאת, בניגוד לדברי דותן בעמ' 340 לפרטיכל, ש' 25). ממכלול המידע עולה, כי היה עימות בין ב' לבין צבי ואורי. ב' האשים את אורי (לכאורה, בצדק), כמי שעומד מאחורי מעשים, בהם נסחטו הוא, מקורביו ושותפיו, תוך שימוש במעשי אלימות קשים (וראו גם עמ' 33 לפרטיכל, ש' 29-30). במסגרת זו יוזכר, כי ביום נשואי בנו (16.7.89), נאמר לב' בטלפון, כי לא יאוונה לבנו כל רע ביום זה (עמ' 3 לת/8, סעיף 7) וזאת, כחלק משיחות נוספות אליו, בהן ניסו לסחטו (עמ' 3 לת/8, סעיפים 8-9). בחודש אוגוסט 1989 הונחה פצצת סרק, בחנות השייכת לחותנו של ב' (עמ' 4 לת/8, סעיף 11). בנוסף, אורי היה חשוד ממשי בעיניו, כמי שעומד מאחורי סחיטת קרוב משפחתו ק', שנעשתה גם היא תוך שימוש באלימות קשה ותוך גרימת נזק רב לרכוש (ראו: עמ' 12 לת/12). כאמור, ב' שיתף את המשטרה בסכסוכים אלו (בפרט ראו את ת/17). לפיכך, מסקנה היא, כי לב' היה, מעבר להיותו מקור מידע, גם אינטרס בקידום חקירת המשטרה ובפרט, כי יורע מצב יריביו, הדרידיקמנים.

ג. אכן, משטרת ישראל גילתה ענין בפעילות ב', כמי שמעורב בפרשות, שעניינו אותה במסגרת תפקידה ולב' היה ענין (אינטרס), בפעילות משטרת ישראל, כמי שעשויה, בין השאר, לפגוע במי שהצטייר כיריבו.

ד. מערכת אינטרסים משותפת זו (שהצבעתי על חשיבותה עוד במהלך הדיונים - עמ' 351 לפרטיכל, ש' 15-17), אין בה, כשלעצמה, כל פסול, אולם, לתוכה נכנס, אליבא דכתב-האישום, גם האינטרס האישי של פנחס.

ה. בטרם אפנה לבחינה אובייקטיבית של משמעות הכניסה לקשר עסקי עם ב', בנסיבות כאמור, אדון ביחסו של פנחס עצמו לקשר עסקי זה.

14. **האם הסתיר פנחס קשריו העסקיים עם ב'?**

א. הרשעה בעבירות בהן מואשם פנחס, דורשת קיום מודעות מצד הנאשם לרכיבי העבירה (סעיפים 19 ו-20 לחוק). לפיכך, מחד גיסא, אם נאשם עשה מעשיו בגלוי, יש בכך משום ראייה, כי בראייתו (הסובייקטיבית), לא היה במעשיו רכיב של שחיתות או פגם אחר (וראו: ע"פ 5046/93, פ"ד נ' 1, 2, 12, 14). מאידך גיסא, נאשם המסתיר

במכוון פעולותיו, יש בכך משום חיזוק למסקנה, כי אף בראייתו הסובייקטיבית היה במעשיו פגם (ראו: ע"פ 884/80, פ"ד לו(1) 405, 421).

ב. אין חולק, כי במחצית שנת 1991, נכונה עסקה משותפת בין פנחס לבין ב'. ראשיתה, עוד בשלהי תקופת שירותו של פנחס במשטרה. את מעמדו של ב' בעיני משטרת ישראל, קבעתי כבר לעיל. בנוסף, מצאתי, כי פנחס עשה מאמצים ניכרים ומתמשכים להסתיר שותפותו העסקית עם ב'. אפרט.

האם גילה פנחס לאנשי המשטרה דבר שותפותו העסקית עם ב':

ג. ביום 27.6.91, לאחר שכבר סיכם עם ב' את עיקרי שותפותם העסקית, ביקש פנחס להשתחרר ממשטרת ישראל. בבקשתו (נ/88) כתב:

"אבקש להשתחרר מהחייל מסיבות אישיות. כן אבקש לצאת לחופשה עד תום ימי החופשה המגיעים לי ועד אז אעסוק בהכנת התשתית לקליטה במע" (הכוונה – במערכת – ר.מ.) האזרחית".

ביום 2.7.91 (יום לאחר ש.פ.ד. נרשמה ברשם החברות) הגיש פנחס בקשה, לאפשר לו לעבוד במהלך החופשה אמורה (נ/121) ובה רשם:

"בהמשך לבקשתי להשתחרר מהחייל אבקש לעסוק בעבודה פרטית להכנת התשתית לפרישתי מהחייל במסגרתה אבדוק את יכולתי להקלט בחיים האזרחיים, וזאת במסגרת החופשה העומדת לרשותי ושהיא אחלט על המשך דרכי".

ביום 4.7.91 אושרה הבקשה האחרונה, על-ידי המפכ"ל, רנ"צ י' טרנר, על גבי מכתבה של אביבה, קצינת מדור משמעת, אל ראש אכ"א (נ/89), מאותו מועד, בו נכתב:

"רפ"ק פנחס מבקש לעבוד כעת בחופשתו לקראת הפרישה בניהול חב' המשווקת גלידה. הנ"ל יהיה שותף בחברה וזאת תמורת ניהול החברה. בעבודה המבוקשת אין ניגוד אינטרסים כלפי עבודתו במשטרה. מומלץ לאשר הבקשה בכפוף להגבלות הקיימות, ובנוסף להודיעו כי מאחר ובחברה המבוקשת יש שותפים, יש להסב תשומת ליבו לכך שבמידה ותהיינה להם בעיות כלשהן עם המשטרה חל עליו איסור להתערב." (ההדגשה שלי – ר.מ.)

ביום 14.7.91, הודיעה סנ"צ נילי אושה, רמ"ד משטר ומשמעת, לראש ענף כ"א בת"א (נ/122), כי:

"המפכ"ל אישר את בקשתו של רפ"ק פנחס לעבוד בניהול חב' לשיווק גלידה בעת חופשתו לקראת הפרישה.
אישור זה ניתן בתנאי שעבודתו הנוספת לא תהיה נוגדת את האינטרסים של המשטרה, ובתנאי שלא ינצל לצורכי עבודתו זו את מעמדו כאיש משטרה..." (ההדגשה שלי – ר.מ.)

בתאריך 18.8.91 אושר שחרורו של פנחס מחיל המשטרה, על-ידי המפכ"ל (ס"ק ה' לנ/88).

עינינו הרואות, כי המנגנון המשטרתי, עשה מאמצים ממשיים להבטיח שפנחס לא ימצא בניגוד עניינים עם תפקידו במשטרה, בעת עבודתו במהלך חופשתו השחרור שלו. עוד רואות עינינו, כי באף אחד מהמסמכים שהובאו לעיל, לא צויין מפי פנחס, דבר קיומה של פ.פ.ד. ו/או שותפותו העסקית עם ב'.

ד. פנחס גרס בעדותו, כי:

"...כשאני עומד לפרוש מהחיל ויוצא לחופשת שיחרור נבדקים שניים - האחד אני מבקש עבודה פרטית עם מי אני הולך לעשות את העבודה, האם הוא עברין או שאינו עברין, ... המסמך המודפס נ/122 חתומה עליו סנ"צ נילי - רמ"ד משטר ומשמעת שהיא הבודקת במדורה את שני היבטים אלה. אני לא דיברתי איתה. אני מעביר החומר לפקוד ומשם זה עובר אליה." (עמ' 410 לפרטיכל, ש' 19-26, ההדגשה שלי – ר.מ.)

אשר לדברים שאמר פנחס למפקדיו. מפקד ימ"ר ת"א, נצ"מ יורם רודמן (להלן: "רודמן"), כתב, ביום 2.7.91, על-גבי בקשת פנחס (נ/121):

"ממליץ להענות לבקשתו לעבודה בתקופת החופשה העומדת לרשותו ע"מ שיבחן את צעדיו בעתיד."

פנחס גרס בהקשר זה, כי:

"רושמים הדברים בתכנים קצרים. בשיחות שמנהלים עם המפקדים והראיונות נשאלים על הדברים ויש המאריכים ויש המקצרים." (עמ' 410 לפרטיכל, ש' 19-18)

כאמור, למרות שהמשטרה ידעה שלפנחס יש "שותפים" (ראו נ/89 ו-נ/122), בכל המסמכים שהובאו, אין ולו זכר לשמו של ב', אשר היה, כאמור, מוכר לה. יצוין, כי באת-כחו של פנחס הרחיבה בסיכומיה וטענה (עמ' 9 וסעיפים 66 ואילך), כי די בדברים הקצרים הללו שנרשמו, כמצוטט לעיל, שכן, לפי נוהלי המשטרה, לא יכול להיות ספק, כי שם "השותף" נמסר לממונים מפורשות (ולא, לדוגמא, שם חברת הנאמנות המחזיקה מניותיו, אם בכלל).

ה. לא ניתן לקבל טענתה האמורה של הסגורית. נוהלי משטרת ישראל, הנם ענין שבעובדה, הטעונים הוכחה בראיות ולא בטיעוני פרקליט. אם חפצה הסגורית להוכיח, כי המסמכים המפורטים לעיל, אינם משקפים את כל שנאמר בין הצדדים וכי שמו של ב' חייב היה להיות בפני אלו שאישרו לפנחס עבודתו הנוספת ולא, זו לא היתה מאושרת, שומה היה עליה להביא ראיה לכך – ובפרט – לזמן לעדות את אנשי המשטרה אשר אישרו למרשה לעבוד בזמן חופשתו.

ו. פנחס הוסיף וגרס בעדותו לענין זה, כי שמו של ב' עלה מפורשות, בשיחות שקיים עם מפקדיו, עובר לאישור בקשתו לעבודה נוספת בחופשת שחרור, ובמילותיו:

"קראו לי לשיחה אצל מפקד היחידה נצ"מ יורם רודמן וסנ"צ דודי כהן... הסברתי להם שאני הולך להיות איש עסקים ושאני הולך להיות שותף של ב' שהיה מוכר להם היטב כשם. נקבתי בשמו בפני רודמן וכהן. אמרתי עם מי אני הולך לעשות את העסק הזה. (גם כשאני עשיתי ראיונות לקצינים שפרשו, אתה לא כותב מכלול השיחה, אלא רושם בתקציר). השיחה היתה ארוכה ובסופו של דבר רודמן, כמדומני, רשם שורה וחצי, כי זה המקום שיש על הטופס שורה וחצי. מבחינת פיקוד המשטרה לא היתה שום בעיה עם הענין הזה שמדובר ב-ב' וכמובן שגם לא מבחינתי." (עמ' 409 לפרטיכל, ש' 29 – עמ' 410, ש' 8, ההדגשה שלי – ר.מ.)

לא שוכנעתי כלל ועיקר בנכונות הגרסה האמורה. אנמק.

ז. גרסה זו של פנחס, הנה עדות כבושה מובהקת, הנמסרת לראשונה, כעשר שנים (!) לאחר המקרה. תוכנה לא בא, ולו ברמז, באף אחת מהודעותיו של פנחס במשטרה ולא במענה באת-כחו בשמו לכתב-האישום, או בכל שלב אחר של הדיונים, עד למתן עדותו בבית-המשפט. פנחס ניסה להסביר כבישת גרסתו זו כך:

"כשאני הגעתי במרץ 94 לחקירה במשטרה, ... התנהלה שיחה כשעה וחצי לפני גביית העדות. בשעה וחצי זו של הפגישה שנחקרתי בה תחת אזהרה של שוחד. קיימתי השיחה עם פפור ואבי כהן. במהלך שיחה זו - שתוכנה לא נרשם תוך ת/91 - ציינתי בפניהם את העובדה שאני אמרתי לרודמן ולדודי כהן עם מי אני הולך לעשות עסק... כבר באותה שיחה, בתחילת החקירה, אני ציינתי במשטרה את כל הפרטים אודות יציאתי ושיחוררי מהחייל בפרוטרוט. כשישבתי עם פפור וכהן וכאחד שמכיר את החדר שבו ישבתי, אני יודע שהחדר הזה הוא אולפן הקלטות וכל שיחה בו מוקלטת, אני סברתי שכל השיחה שלנו מוקלטת מתחילתה ועד סופה... פפור אישר פה בבימ"ש שאכן היתה שיחה וזה רשום במפורש שהוזהרתי ונאמר לי. כאשר נגבתה ממני ההודעה, אמר לי פפור - הרי שוחחנו שעה וחצי ויש להעלות הדברים על הכתב, בנסיבות אלה שאקצר בדברי וכך עשיתי." (עמ' 410 לפרטיכל, ש' 26 – עמ' 411 לפרטיכל, ש' 16, ההדגשות שלי – ר.מ.)

איני מקבלת הסבר זה. אמנם, אין חולק, כי עובר לרישום הודעתו הראשונה של פנחס במשטרה, נערכה בין רפ"ק דוד פפור (להלן: "פפור") לבין פנחס שיחה מקדימה (להלן: "השיחה המקדימה"), אשר לא תועדה במזכר. אולם, מלבד דברי פנחס עצמו, כמצוטט לעיל, לא הוצגה ולו שמץ של ראיה, לתמיכה בדברים, אשר לטענתו, נמסרו במהלך השיחה המקדימה. יתר-על-כן, פפור עצמו לא נחקר על-ידי סגוריתו של פנחס לענין

זה ולא נשאל כלל, אם הדברים נאמרו לו על-ידי פנחס, אם לאו. סנגוריתו של פנחס ניסתה להסביר זאת כך:

"פפור נחקר בחקירה נגדית ושאלתי אותו לגבי השיחה המקדימה. שאלתי אותו על התרשומת של השיחה והאם הוא זוכר כל מה שהיה בשיחה. ברגע שאין תרשומת יש הקלטה. זה נוהל העבודה במשטרה. לא יתכן שיושבים שעה וחצי עם חשוד ומדברים איתו ואין לא תרשומת ואין הקלטה. **הוא אמר שאין תרשומת, מבחינתי יש הקלטה.** אני שאלתי אותו - נכון שחיים דיבר איתך בצורה חופשית ומסר לך כל הפרטים וניסיתי להתחיל להעלות לו פרטים מהשיחה המקדימה **אמר שמכיון שאין לו תרשומת לא יכול לזכור שום דבר.**" (עמ' 412 לפרטיכל, ש' 26-20)

ח. על שניים עומד, לפיכך, הסברה של הסנגורית. על-כך שהיתה בטוחה כי קיימת הקלטה של השיחה המקדימה ועל-כך, שבהעדר תרשומת משיחה זו, לא יכול היה פפור לזכור, את אשר דובר בשיחה המקדימה. איני מקבלת שני נימוקים אלו.

ט. אשר להקלטת השיחה המקדימה. ביום 9.5.01 הוריתי למשטרת ישראל לנסות ולאתרה, אולם, זו לא אותרה ודומה, כי השיחה לא הוקלטה. עם זאת, יש לציין לענין זה מספר דברים: ראשית, כי פפור כלל לא נשאל, על-ידי סנגוריתו של פנחס, אם הקליט השיחה המקדימה(!) ולכן, ודאי, אין הסבר סביר. שנית, פפור, בעדותו, ציין (בהקשר אחר) כי לא תמיד השיחות שנערכו בחדר בו נוהלה השיחה המקדימה מוקלטות, גם כאשר לא נערך מזכר לגבי אותה שיחה (עמ' 412 לפרטיכל, ש' 26-27 בהשוואה לעמ' 236 לפרטיכל, ש' 21-22 וכן עמ' 212 לפרטיכל, ש' 13 (שם אי-הרישום נעשה בכוונה תחילה)). לכן, אין בסיס לטענה (סעיף 111 לסיכומי באת-כחו של פנחס), כי פנחס ידע שהשיחה עמו מוקלטת. שלישית, למרות שב"כ המאשימה הסכים (עמ' 416 לפרטיכל, ש' 3-4), בהגינותו, כי ראוי היה שיעשה תעוד מהשיחה המקדימה, תעוד כזה אינו בנמצא, וודאי שיש לזקוף זאת לחובת המאשימה. אולם, משקלו של מחדל זה אינו רב, שכן, בחומר הראיות שהוגש, קיימת תשתית ראייתית מספקת, כדי לקבוע, כי לעיתים אנשי משטרה לא עורכים רישומים מפגישות עם מקורות, או נחקרים, כאשר אלו לא מוסרים להם דברים משמעותיים (עמ' 86 לפרטיכל, ש' 28 עד עמ' 87 לפרטיכל, ש' 4, עמ' 262 לפרטיכל, ש' 26 עד עמ' 263 לפרטיכל, ש' 2 עמ' 2 לת' 91, ש' 7-11). עם זאת, ניתן היה לצפות ליתר הקפדה מצד אנשי המשטרה בתיעוד שיחות עם חשודים (והרי פנחס נחקר בת' 91 תחת אזהרה). לפיכך, העובדה שהשיחה המקדימה לא תועדה, מחזקת המסקנה, שלא נמסרו בה פרטים מהותיים, המוסיפים על שנרשם לאחר-מכן בחקירה שתועדה. בנוסף, אם הדברים היו נאמרים לפפור, סביר להניח, כי היה מנסה לברר אמיתותם, בין היתר על-ידי חקירת רודמן וסני"צ דודי כהן (להלן: "כהן"), שהיתה חייבת אף היא להופיע בכתובים. אי-המצאות כתובים אלו והעובדה שפפור ורודמן (ראו בהמשך) לא נחקרו על-כך, מחזקת המסקנה, כי החקירה, באופן הנטען, לא התקיימה. רביעית, אם סנגוריתו של פנחס היתה משוכנעת, כפי שטענה, בדבר הקלטת השיחה המקדימה, אין זה ברור, מדוע ביקשה לקבל לידיה את הקלטת הנטענת, רק בשלהי הדיונים בתיק זה, בזמן מסירת עדותו של אחרון העדים – מרשה ולא כאשר ראתה כי זו לא מצויה בחומר החקירה, שהועבר אליה לפי סעיף 74 לחסד"פ, שנים קודם לכן (בעוד שמסמכים אחרים, ביקשה היא לקבל זמן רב קודם לכן – ראו את הדיון לעיל וכן את מ/119, עמ' 87 לפרטיכל, ש' 23-24 ובעיקר עמ' 19 לטיעוני ב"כ של פנחס בקשר לטענה כי אין להשיב לאשמה – בה מפורטים כל "מחדלי" המאשימה, אך נושא הקלטת החסרה כלל לא מוזכר). בשיהוי תמוה זה, יש משום פגיעה משמעותית במשקל שיש ליתן לטיעון בדבר הנזק הראייתי שנגרם כתוצאה מאי-המצאת תיעוד השיחה המקדימה והיא מטילה צל על תום-לב טענה זו.

י. אולם, השאלה, אם השיחה המקדימה הוקלטה ואם הקלטת קיימת, אינה גורעת מהצורך לחקור את פפור, בעדותו, על ענין זה. כאמור, סנגוריתו של פנחס, עו"ד הראל, טענה (עמ' 412 לפרטיכל, ש' 26), כי מאחר שלא היתה תרשומת מהשיחה המקדימה, פפור לא יכול היה לזכור דבר ממנה. דא עקא, כי עיון בעדות פפור, ובפרט, בחקירתו הנגדית על-ידי עו"ד הראל, מלמדנו דברים שונים בתכלית:

"במהלך השיחה [הכוונה לשיחה המקדימה – ר.מ.] אתם תשאלתם אותו על הנושא של החקירה, על נושא ההיכרות עם ב' ומה קרה עם הגלידות, על פ.פ.ד. אז שאלת אותו אם זה ב', דותן, פנחס
ת: אני שאלתי אותו כל כך הרבה ואני לא זוכר מה נשאל, אני זוכר מה נכתב.

ש : לא עשית תרשומת של השיחה המקדימה הזו
 ת : נכון. לא אני ולא הבוס שלי.
 ש : בשעה וחצי זו שדיבר ובמה שגבית לא רשום הרבה דברים שחיים
 אמר, אלא זה תמצות
 ת : אני לא זוכר מה היתה השיחה.
 ש : יכול להיות שזה תמצות
 ת : לא יודע. אני לא יכול להגיד היום מה היה
 ש : אני אומרת לך שזה תמצות. **חיים באותה ישיבה סיפר לך ולאבי כהן
 את כל הסיפור איך מבחינת התוכנית הכלכלית מה היתה צריכה להיות
 הגלידה הדיאטטית ומה קרה להם, איך התברר שזה לא היה פטנט
 סגור ואיך פתחו להם את החנויות וכל הפלופ הכלכלי שקרה להם, זוכר**
 ת : איך נשבר כל העסק, **אני זוכר שהוא סיפר**. היתה שיחה חופשית."
 (עמ' 230 לפרטיכל, ש' 15-3, ההדגשות שלי – ר.מ.)

ניתן לראות, כי למרות שפפור ציין, כי אינו זוכר את תוכן השיחה המקדימה, עו"ד
 הראל המשיכה ושאלה אותו על נושאים ספציפיים, שעלו בשיחה זו (ובפרט, על
 התוכנית הכלכלית של עסקי הפרוזן יוגורט) והוא השיב על כך לגופו של ענין. והנה, גם
 כאשר שואלת עו"ד הראל מפורשות, על נושאי השיחה (בקטעים שהודגשו לעיל), היא
 לא מזכירה את הנושא החשוב ביותר שעלה שם (לגרסת פנחס), אשר עשוי היה לתרום,
 לבדו, לזיכוי המוחלט – האם פנחס ציין באוזניו, כי מסר על שותפותו עם ב',
 למפקדיו? למצער, הסיבה לכך היא רשלנות רבתי, אולם, דומה, כי הסנגורית חששה
 מתשובת העד, שמא יכחיש לחלוטין כי נושא זה אף הוזכר בשיחה, או לחלופין, פנחס
 נצר, אף מבאת-כוחו, עובדה מזכה זו. כל אחת מאפשרויות אלו, מטילה, לא רק צל,
 אלא ענן כבד ושחור, מעל אמינות טענה זו מצד פנחס.

יא. טענת פנחס, אינה מגלה גם הגיון פנימי. כפי שהוזכר כבר לעיל, פעולה בתום-לב
 שוללת, על-פי רוב, התקיימות מחשבה פלילית אצל נאשם ומבטלת פלילות מעשהו.
 אי-הסתרה מעידה, על-פי רוב, על תום-לב (ראה, כאמור, [ע"פ 5046/93 הנ"ל](#)). משמע –
 השאלה האם גילה פנחס למפקדיו דבר קשריו העסקיים עם ב', אם לאו, הנה **שאלה
 קרדינלית בבירור אשמתו** ותשובה חיובית לה, עשויה לתרום רבות לסיכויי זיכוי (או
 אי-העמדתו לדין מלכתחילה) ובהגנותו, ציין ב"כ המאשימה, כי **אם הדברים אכן היו
 נאמרים לרודמן, לא היה בסיס להעמדת פנחס לדין!** (עמ' 425 לפרטיכל, ש' 18-22,
 סעיף 56 לסיכומי המאשימה). משכך הם פני הדברים (והדבר גם מדגיש את התמיהה
 מכך שפפור לא נחקר על נושא זה), הרי שאין זה סביר, שלמרות שפנחס הוזהר לפני
 חקירתו כי הוא חשוד בביצוע עבירת שוחד, פרט זה נמסר לחוקרים מפורשות בחקירה
 הראשונה ומכאן ולהבא, לא הוזכר ולו ברמז, בכתובים. בפרט, אציין, כי אמירת פנחס,
 לגבי ת/91, לפיה "אמר לי פפור ... שאקצר בדברי וכך עשיתי" (עמ' 411 לפרטיכל, ש'
 16) מעוררת, לכל הפחות, תמיהה (והוא חזר על דבריו אלו ביתר תוקף בחקירתו
 הנגדית, עמ' 424 לפרטיכל, ש' 10-15). אין זו הפעם הראשונה, שנשמעה במשפט פלילי
 הטענה, כי חקירתו הכתובה של עד ובעיקר חשוד, עליה חתם, אינה משקפת את שארע
 בחדר החקירות, בשל-כך שהוטעה על-ידי חוקריו וכד'. אולם, יש להתייחס בספקנות
 גדולה לטענה זו, כאשר היא באה מפי אדם כה מנוסה בחקירות כמו פנחס. אין ספק,
 כי פנחס הבין והפנים את חשיבות הליך החקירה תחת אזהרה בו נטל חלק ואת
 משקלה הראייתי של ההודעה הכתובה, כאשר חתם עליה (עמ' 418 לפרטיכל, ש' 11).
 לפיכך, **אינני יכולה לקבל את הטענה, כי לאור בקשת החוקר, קיצר פנחס בדבריו
 והשמיט מנוסח הודעתו הכתובה פרטים כה חשובים, אשר יכולים היו לתרום תרומה
 כה מכריעה לסיכויי זיכוי מהאשמה בה הוחשד**. יצוין, כי פנחס נחקר עוד מספר
 פעמים תחת אזהרה (ת/92, ת/93, ת/94) וגם שם, נמנע מאזכור ראייה מזכה נטענת זו.

יב. מן הטעמים האמורים ולאור הראיות הברורות בנושא, הנני דוחה הסברו של פנחס,
 וקובעת, כי הוא לא ציין באזני פפור, בשיחה המקדימה לגביית ההודעה ת/91, כי
 מסר לרודמן ולכהן, דבר שותפותו העסקית עם ב'. בנסיבות אלו, גרסת פנחס הנה בגדר
 עדות כבושה, אשר לא ניתן הסבר סביר לכבישתה, אשר נמסרה לראשונה בסיומו של
 שלב שמיעת הראיות במשפט, לאחר הליך חקירתי ומשטרתי שנמשך כשבע שנים ולכן,
 המשקל שיש ליתן לה, הנו מזערי. יפים לעניין זה דברי בית-המשפט העליון:

"כאשר מתבקש יישומו של כלל 'העדות הכבושה' לגבי נאשם, עומד
 בבסיס החשד המתוח על מהימנות הגירסה הכבושה, החשש הטבעי
 שהכבישה נועדה להתאמת הגירסה הכבושה לראיות התביעה ולסיכול
 האפשרות לבחון את מהימנותה, על ידי חקירתם של העדים שהעידו לפני

חשיפתה. אשר על כן, גם נאשם הכובש את גרסתו חייב ליתן הסבר סביר ואמין בדבר הטעם לכבישתה של הגירסה; ובמקום שלא ניתן טעם כזה, נושאת הגירסה המאוחרת תווית של חשד, שמא היא כוזבת. תווית כזו טעונה הסרה; וכל עוד לא הוסרה הריהי מעיבה על אמינותה של הגירסה. (ע"פ 5730/96 (טרם פורסם), פסקה 15. לפסק דינו של כב' השופט קדמי)

ג. לעובדה כי גרסת פנחס כבושה, יש להוסיף מספר נתונים, המערערים עוד יותר אמינותה: ראשית, רודמן וכהן כלל לא זומנו לעדות. אמנם הנאשם ובאת-כוחו טענו, כי השניים אינם זוכרים שפנחס אמר להם כי ב' הנו שותפו (עמ' 412 לפרטיכל, ש' 8-6, 14-17), אולם, אף אם אקבל דברים אלו (אשר בחלקם מהווים עדות מפי השמועה ובחלקם אינם מהווים עדות כלל), הרי עצם העובדה שרודמן וכהן אינם זוכרים שיחה, אשר לדברי פנחס היתה ארוכה ומפורטת, יש בה כדי לפגום באמינות גרסתו. בשולי הדברים יצוין, כי רודמן היה בשלב מסוים מפקד היחידה, שהיתה אחראית על חקירת דותן ופנחס (סעיף 299 לסיכומי המאשימה). באותו מועד, היה זה סביר יותר כי יזכור תוכן שיחתו עם פנחס ויש להניח כי לו היה זוכר פרט מזכה זה, היה מוסרו לחוקרי פנחס ולא ניתן לקבוע מסקנה הפוכה (הפוגעת בזכרונו, אם לא ביושרו, של רודמן), מבלי שהובא לעדות ונשאל על כך. שנית, האפשרות כי דברים מסוג זה נאמרו ולא זכו לשמץ של התייחסות בכתובים, אינה סבירה. כאמור, ב' היה דמות מוכרת בימ"ר ת"א ועל פניו, התקשרות עמו הנה, לכל הפחות שאלה קרדינלית בבירור השאלה, אם יש לאפשר לפנחס התקשרות עסקית עמו בחופשת השחרור ודורשת בדיקה מעמיקה יותר והתייחסות מפורשת לכך. העובדה שהדבר לא נעשה ויותר מכך, במסמכים (נ/89, נ/121) צויין במפורש, כי אין אפילו חשש לניגוד עניינים בעבודת פנחס, מחזקת גם היא את האפשרות, כי הדברים הללו לא הובאו לידיעת מפקדיו של פנחס. שלישית, לא ניתן לקבל את האפשרות, שהדברים הובאו לידיעת רודמן וכהן והם בחרו לנוצרם וזאת, מבלי שהובאו לעדות. יתכן ולו היו מעידים יכולים היו, גם אם לא היו זוכרים פרטי שיחתם עם פנחס, להתייחס תיאורטית, לדרך התנהגותם במקרים דומים. היינו, האם בשיחות עם אנשי משטרה המבקשים לבצע עבודה נוספת במהלך שרותם במשטרה, נוהגים הם לברר לעומקם של דברים, מהות העבודה הנוספת וזהות השותפים העסקיים העתידיים של איש המשטרה, אם קיימים כאלה. רביעית, נוסח בקשת פנחס, לאפשר לו לבצע עבודה נוספת, במהלך חופשת השחרור, כשלעצמו, מחזק אף הוא המסקנה, כי אין לקבל גרסתו הכבושה. אבהיר. על אף שבקשתו נרשמה על-ידו לאחר שפ.פ.ד. כבר נרשמה יום קודם לכן אצל רשם החברות ושותפותו עם ב' מוסדה, הרי בבקשתו האמורה, שנרשמה בכתב-ידו, אך ציין הוא, כי מבקש הוא "לעסוק בעבודה פרטית להכנת התשתית לפרישתי מהחייל במסגרתה אבדוק את יכולתי להקלט בחיים האזרחיים...". קרי, הגדרה מעורפלת, תחת גילוי מפורש של כוונתו לנהל את חברת פ.פ.ד. וכו'.

ד. נהיר, כי טענת הנאשם, לפיה מסר על שותפותו העסקית עם ב' למפקדיו, בעת בקשתו לאפשר לו עבודה נוספת בעת חופשת שחרור, הנה טענת הגנה, אשר הנטל להוכחתה מוטל עליו. בנוסף, טענה זו - שזכרה לא בא במסמכים הנוגעים לענין (נ/88, נ/89, נ/121, נ/122) - כי הדברים נמסרו על-ידו לרודמן וכהן, עלתה, כאמור, לראשונה ביום 9.5.01, במהלך עדות פנחס. לפיכך, ברור, כי לא היתה זו חובת המאשימה - אשר בעת הבאת ראיותיה כלל לא ידעה על טענה זו מצד פנחס ולא היתה לה סיבה לחשוד שטענה כזו תועלה - לזמן את רודמן וכהן לעדות מטעמה, אלא היתה זו, במובהק, חובת הנאשם. לפיכך, יש לזקוף את אי זימונם לעדות של רודמן וכהן, לחובת הנאשם, לפי ההלכה הידועה:

"הלכה פסוקה היא, שהימנעות מהזמנה לעדות של עד הגנה, אשר לפי תכתיב השכל הישר עשוי היה לתרום לגילוי האמת, יוצרת הנחה, שדבריו היו פועלים לחיזוק הגירסה המפלילה, בה דוגלת התביעה..." (ע"פ 437/82, פ"ד לז' 85, 99)

ט. מכל האמור מתבקשת המסקנה הברורה, לפיה, פנחס לא ציין בפני מפקדיו, כהן ורודמן, או בפני גורם משטרתי מוסמך אחר, קשריו העסקיים עם ב' וזאת, למרות שהמשטרה ביקשה לוודא, כי לא קיים ניגוד עניינים בעבודתו בחופשת השחרור.

החזקת מניות פ.פ.ד. בנאמנות:

טז. ביום 30.6.91 נחתם, על-ידי "ז"ק-הראל-שטיין נאמנות עורכי דין להחזקת נכסים בע"מ" ו"א. ז"ק ושות' אחזקות בנאמנות בע"מ", תזכיר ההתאגדות ותקנון

ההתאגדות של פ.פ.ד. (ת/158). באותו מועד, הוצא, על-ידי ז"ק-הראל-שטיין נאמנות עורכי דין להחזקת נכסים בע"מ, אישור, לפיו מחזיקה היא בנאמנות עבור פנחס ב-66 ממניות פ.פ.ד. ואישור א. ז"ק ושות' אחזקות בנאמנות בע"מ, לפיו מחזיקה היא בנאמנות עבור ב', ב-33 ממניות פ.פ.ד. (ג/103). בשני אישורים אלו אף נכתב, בנוסח זהה, כי:

"אנו נפעל במניות ובזכויות הנובעות מהן אך ורק ע"פ הוראותיך בכתב, כפי שתתנה לנו מפעם לפעם."

למחרת, נרשמה פ.פ.ד. ברשם החברות (ג/103).

יז. כבר מהפסקה שצוטטה מ-ג/103 לעיל, ניתן להבחין, כי אין בפנינו נאמנות קלאסית, בה על הנאמן (במקרה דנן – משרד עורכי-הדין) לפעול לטובת הנהנה (פנחס וב') (כאמור בסעיף 1 לחוק הנאמנות, תשל"ט – 1979), אלא בנאמנות להחזקה בלבד (של המניות), כאשר כל שמוטל על הנאמן הוא, למעשה, להשאיל שמו לנהנה, לצורך החזקת המניות וככל שהדבר נדרש ממנו, לפעול לפי הוראתיו המדויקות של הנהנה. נשאלת השאלה, על שום מה הוקמה הנאמנות, מדוע לא החזיקו הנהנים במניותיהם בעצמם? טוענת המאשימה (סעיף 331 לסיכומיה וסעיף 13 לכתב-האישום), כי הטעם לכך הוא, רצון להסתיר מעורבות הנהנים - פנחס ובפרט גם ב' בהן.

יח. אכן, ברישומי רשם החברות, הפתוחים לעיון הציבור (סעיף 388 לפקודת החברות [נוסח חדש], תשמ"ג-1983, כפי שהיה בתוקף אותה עת), מופיע הנאמן כבעל המניות ולא הנהנה, שהרי הוא החתום הן על תזכיר ההתאגדות והן על התקנון ולכן, המעיין ברישומי רשם החברות לא יכול לדעת כי ב' בעל-מניות בפ.פ.ד. (הוא הדין בפנחס). זאת ועוד, על המנסה לברר האמת, המשימה תקשה במיוחד, שכן פנחס וב' נהנים מחסיון עו"ד-לקוח, ביחסיהם עם הנאמנים על מניותיהם.

יט. אין חולק, כי ברישום מניות פנחס וב' בפ.פ.ד. על-שם נאמנים, אין כל פסול. ברם, מעצם טיבה וטבעה של נאמנות להחזקה בלבד, אין יודעים מי הבעלים האמיתיים. לפיכך, מלכתחילה, מתבקשת המסקנה, כי נאמנות מסוג זה, שהנה טכנית במהותה, כל תכליתה אינה יכולה להתפרש אחרת, אלא מתוך רצון להסתיר את הנהנה. בנסיבות אלו, שומה על הטוען אחרת, להסביר, מדוע אין המדובר בכוונת הסתרה גרידא, של זהות הנהנה.

כ. פנחס לא מסר הסבר מניח את הדעת לכך. כך בהודעתו מיום 16.3.94 אמר:

"שאלה: מדוע השם פנחס ב' לא מופיע ברשם החברות והמניות מוחזקות על ידי עורכי הדין.

תשובה: טיבם של אנשי עסקים שאינם חושפים את עסקיהם אין לי מושג מעבר לזה למה." (עמ' 3 לת/91, ש' 8-11)

ובהודעתו הבאה, מיום 9.10.94:

"שאלה: מדוע הוחלט ומדוע הרעיון של מתן מניות החברה בנאמנות תשובה: לפי בקשת ב', כתושב מדינה זרה." (עמ' 5 לת/92, ש' 15-16)

ובעדונו בבית-המשפט:

"...[ב'] ביקש שרישום החברה ייעשה בנאמנות. הוא נימק את זה בעסקי בבלגיה. הוא...אמר לי כי...הוא איש עסקים בבלגיה, ולא רוצה ששמו יופיע בחברה בישראל בגלל עסקיו שם...זה לא נראה לי תמוה..." (עמ' 409 לפרטיכל, ש' 22-25)

ואולם, בהמשך העדות, נמסרה גרסה מעט שונה:

"ביקשתי משוקי שטיין שירשום ש-2/3 מהמניות יהיו שלי ו-1/3 מהמניות יהיו של ב'. המניות לא נרשמו על שמי כי זו היתה החלטה של עוה"ד, זה לא ענין אותי בכלל. אני לא ביקשתי שהמניות שלי יירשמו בנאמנות. לא הפריע לי ולא הטריד אותי כי המניות נרשמו על שמי בנאמנות... ראיתי בזה ענין פורמליסטי גרידא. אינני עושה מעצמי טמבל, אבל לא התייחסתי לכל הדקויות שיש להן משמעויות היום. הרישום של נאמנות או לא, לא ענין אותי. חשוב היה לי הצלחת העסק. אני לא התכוונתי להסתיר דבר. אני עמדתי בחזית החברה. כשוטר הדברים

הפורמליים זרים לי. לא טיפלתי בזמן שרותי חקירות כלכליות." (עמ' 413 לפרטיכל, ש' 19-26)

הסבר זה לאו הסבר הוא. המניע לבקשה נטענת זו של ב', עלה לראשונה בעדות פנחס בבית-המשפט, למרות שנשאל על-כך מפורשות, בעת חקירתו במשטרה. בעוד ששם, לא ידע מדוע רצה ב' שמניותיו תוחזקנה בנאמנות, בבית-המשפט כבר ידע זאת, לאור מה שאמר לו ב' עצמו, כעשר שנים קודם לכן. נהיר, כי מניע זה הנו בגדר גרסה כבושה, אשר לאור מועד העלאתה, לא ניתן לבדוקה ועל-כן, קשה ליתן לה משקל. בנוסף, מניע זה אינו נהיר די צרכו ואין זה הגיוני, כי פנחס לא יהיה מעורב ומעורה בדרך רישום מניות החברה, בה השקיע מזמנו ומהונו (עמ' 414 לפרטיכל, ש' 13-14). זאת ועוד, כדי לבסס טיעון זה, המהווה עדות מפי השמועה, היה על פנחס לזמן לעדות את ב', שיאמת דבריו ומשלא עשה כן, עומד הדבר כנגדו. יצויין שפנחס, כאיש משטרה, העומד להכנס לשותפות עסקית עם אדם כב', לא יכול להסתפק בתשובה, לפיה ב' מעוניין להסתיר השותפות, אלא, עליו לברר הסיבות לרצון זה. אשר לגרסה, לפיה עו"ד שוקי שטיין (להלן: "עו"ד שטיין"), הוא שהחליט על אופן החזקת המניות, הרי שהיא סותרת הגרסאות הקודמות שמסר. זאת ועוד, אין חולק, כי הנאשם הוא שעמד בקשר שוטף עם עו"ד שטיין (עמ' 407-408 לפרטיכל) ונהיר, כי עורך-הדין לא החליט על מבנה החזקת המניות סתם כך, ללא כל סיבה ועל דעת עצמו. מכל מקום, אם חפץ פנחס להוכיח גרסה כזו, שומה עליו היתה לזמן לעדות את עו"ד שטיין, כדי שיתמוך בה ויסבירה (כמובן תוך ויתור על חסיון לקוח-עו"ד). לפיכך, משלא לא ניתן הסבר למהלך האמור, נותרה המסקנה הטבעית המתבקשת, לפיה, הוא נועד להסתיר מעורבות ב' ב.פ.ד..

כא. ולענין זה, כבר נפסק, כי:

"משהוכחה מערכת נסיבתית, המצביעה על מסקנה הגיונית יחידה... וכאשר המערער מצדו מעלה גירסה בלתי אמינה ובלתי סבירה, די בכך כדי לייסד את הרשעתו." (ע"פ 258/83, מ(1) 617, 626)

ובמקום אחר:

"כוחה של ראיה נסיבתית 'מותנה' בהעדר הסבר תמים, שבכוחו להשמיט את הבסיס מתחת למסקנה המפלילה – היחידה לכאורה – המתחייבת מן הנסיבות; או, לפחות, להעמיד מסקנה זו בספק." (י' קדמי על הראיות (תשנ"ט), עמ' 590).

כלומר, ה"מסקנה המפלילה" ההגיונית המתחייבת מן הנסיבות הנה, כי החזקת המניות בנאמנות, נעשתה כאן מתוך רצון להסתיר מעורבות ב' ב.פ.ד.

כב. המאשימה טענה (בסעיף 323 לסיכומיה), כי:

"מרכיב ההסתרה היה עקרוני וחשוב אצל הנאשם 2. עד כדי כך חשוב, שאפילו בפני רואה החשבון אוקון הוסתרה מעורבותו של ב'. וכך אומר אוקון:

'איני יודע מי נמצא מאחורי הנאמנות של חברת עורכי הדין. פעם ניסיתי לשאול לא קיבלתי תשובה שאלתי את שוקי שטיין או את אלכס. עזבתי את זה לאחר שלא קיבלתי תשובה... חיים פנחס היה הגוף היחיד שאותו הכרתי בקשר לפ.ד. והחברות הקשורות" [ת73/ עמ' 2]."

טענה זו אינה מקבלת, שכן, משמעותה היא, כי עו"ד שטיין ואלכס – הוא אלכסנדר ז"ק – הם שהעלימו מרואה-החשבון נתן אוקון (להלן: "אוקון"), את המידע ולא פנחס. אך עורכי-דין, אשר המידע הגיע אליהם בתוקף תפקידם, לא היו כלל מוסמכים למסרו לאוקון, אף לו חפצו בכך. על כן, אין בדברים הללו של אוקון משום ראיה לכך, שפנחס הסתיר מממנו דבר היות ב' בעל מניות ב.פ.ד..

כג. אשר לידיעת דותן על הקשר העסקי בין פנחס לבין ב'. המאשימה טענה (בסעיף 304 לסיכומיה), כי "שאלת עיתוי ידיעתו של הנאשם 1 על העובדה כי הנאשם 2 נקשר בקשר עסקי עם ב'... נותרה מעורפלת לאור תשובותיו הסותרות והמתחמקות של הנאשם 1". ברם, עיון בגרסאות דותן מעלה במפורש, כי לטענתו, ידע בחודש יוני 1991, היינו, בזמן אמת, על הקשר העסקי האמור, באופן כללי ובהמשך, אף נודעו לו פרטיו. לא מצאתי בגרסאותיו בנושא זה סתירה. דותן העיד:

י"ש: הפניה של נאשם 2 לב' בעקבותיה הפכו לשותפים - מה סיפר לך, מה ידעת ומתי? ביוני 91 הייתה נסיעה לבלגיה ששניכם נסעתם לשם.

ת: לא אוכל להצביע על המועד המדויק בו נוצר הקשר בין נאשם 2 לב' בנושא הפרוזה יוגורט. ביוני 91 אני יודע שהוא אמור לנסוע לבלגיה. בנושא של תוכנית כלכלית בנושא הגלידות, והנושא השני - בחינה של עסקים נוספים שהוא בחן אותם. אז לא ידעתי מדוע נסע דווקא לבלגיה. היום אני יודע, שבתקופה הרלבנטית הוא עניין את ב' ואחרים בנושא של תוכנית ההשקעה בנושא של פרוזה יוגורט. " (עמ' 319 לפרטיכל, ש' 27 – עמ' 320 לפרטיכל, ש' 5).

המאשימה טענה (סעיף 305 לסיכומיה), כי מהשימוש בביטוי "היום אני יודע" עולה, כי הדברים נודעו לו רק "היום". אולם, יש בכך משום אי-הבנת המשמעות הלשונית הברורה של הדברים. נהיר, שכוונת דותן, כי במועד כלשהו בעבר, אך לא בזמן אמת, נודעו לו מלוא עובדות אלו ולכן, כיום (במועד מתן עדותו) הוא יודעם. בהמשך, הבהיר דותן את המועד בו נודעו לו הדברים:

י"ש: מה ידעת על מעורבות ב' בעסק עם נאשם 2.
ת: באיזה שהוא שלב, קשה לי לדייק בזמנים, ידעתי שנאשם 2 הוא שותפו לעסקים של ב' לפרוזה יוגורט. אוכל לומר שבסביבות 92 ידעתי שנאשם 2 הוא שותפו לעסקים של ב' נאשם 2 סיפר לי. זה היה אחרי שפרש מהמטרה. ביחידה 'קשקשו' כי לנאשם 2 יש משקיעים ולכן פרש. כשהוא ביקש חופשת שחרור לצורך עסקים הוא בחן מספר אפשרויות. הוא אמר לי שהוא ביקש חופשת שחרור לצורך ניהול עסקים פרטיים. אמר לי שהוא הולך לנהל עסקים של גלידות, פרוזה יוגורט, ולא אמר לי את השם ב' במועד כתיבת הבקשה. לימים אני יודע שדיווח על העניין שהוא הולך לפתוח עסק של פרוזה יוגורט למפקדים הישירים שלו וכן למפקד"ל המשטרה. " (עמ' 321 לפרטיכל, ש' 26-18)

בהערת אגב, אציין, כי גרסת דותן, לפיה פנחס מסר המידע למפקדיו (הגם שדותן לא גרס, כי פנחס מסר שמו של ב'), כאמור, הנה עדות מפי השמועה ואכן, הוא לא נחקר על-כך והצדדים לא התייחסו לעדות זו בהמשך ובצדק.

בחקירתו הנגדית אמר דותן:

י"ת. לפני הנסיעה ידעתי שיש תכנית כלכלית שהוא הולך לעניין את ב', היו מס' אנשים שהיה להם עניין והיום אני יודע ואני מניח שגם אז ידעתי בין השאר היה גם ב'.

ש. איזה עוד גורמים?

ת. לא יודע עם מי חיים נפגש אני מניח שנפגש יותר מעם ב' והוא לא סיפר לי.

ש. ידעת שהוא נפגש עם ב'.

ת. בהחלט.

ש. ידעת שב' השקיע בחברה.

ת. לאחר מכן.

ש. אז?

ת. באותו מועד לא ידעתי שהעסק נקשר ונגמר. ידעתי שהוא הולך לעניין את ב' בתכנית כלכלית על נושא יזמות של גלידה, בסמוך למועד הזה, מתי זה נקשר באותו מועד בוודאי שאני לא יודע. רק אחרי שקיבלתי את החומר המשפטי וחומר החקירה רק אז אני יודע מה וכמה.

ש. מה וכמה אתה מדבר על הכסף שהושקע?

ת. על הכסף, על היחסים.

ש. על היחסים אתה מתכוון יחסי הבעלות?

ת. כן.

ש. מתי אתה יודע שב' הוא אחד הבעלים בחברה והמשקיע בחברה?

ת. אני מניח שזה היה משהו כמו 3 או 4 חודשים לאחר הנסיעה.

ש. בתחילת 92?

ת. אני מניח שכן.

ש. ידעת את זה ממני?

ת. לא זוכר כרגע ממי ידעתי אבל ידעתי מחיים או מישהו אחר. אני מניח

שמחיים. " (עמ' 360 לפרטיכל, ש' 19 – עמ' 361 לפרטיכל, ש' 14)

לפיכך, איני רואה כל רכיב בלתי עקבי בעדות זאת. דותן מעיד, כי ידע באופן כללי על הרקע העסקי לנסיעת פנחס לבלגיה, בזמן אמת, כי ידע בתחילת שנת 1992 על כך שבי' הנו שותפו של פנחס ואילו על חלוקת הבעלות המדויקת ביניהם במניות החברה, נודע לו רק לכשעיין בחומר החקירה.

יצויין, כי בעמ' 6 לת/110, ש' 17-18, מסר דותן, כי אינו יודע שבי' הנו שותף בפ.פ.ד., אולם, הוא הסביר זאת בעדותו (עמ' 321 לפרטיכל, ש' 10-11) בכך, שלא קישר בין עסקי הפרוון יוגורט לבין שם החברה בפ.פ.ד., אותה לא הכיר. הסבר זה הנו סביר ולא נסתר ודומה, שהוא תומך בדברים נוספים שאמר דותן בחקירתו במשטרה, לפיהם, דיבר עמו פנחס על תכניותיו בעתיד, אך לא על פ.פ.ד. (עמ' 6 לת/110, ש' 27-28).

כד. בסיכום נקודה זו. הוכח, כי דותן ידע באופן כללי על כוונת פנחס לעניין את ב' בעסקי הפרוון היוגורט המתהווים, בזמן אמת וידע, כמה חודשים לאחר מכן, על הקשר העסקי ביניהם וכי עדותו בענין זה עקבית.

כה. יצויין, כי המאשימה טענה בסיכומיה (סעיף 309ב.), כי "בעצם העובדה כי הנאשם 1 סייע לנאשם 2 בהסתרת המידע, הפר הוא את אמון הציבור". אולם, מעבר לכך שאם יש כאן סיוע – הוא פסיבי בלבד, הרי שאם דותן סבר, כי פנחס דיווח למפקדיו (ולא הוצגה כל תשתית ראייתית לשלול מצב ידיעה נטען זה של דותן והוא לא נחקר על כך על-ידי ב"כ המאשימה), נופל בסיס כל טענה אפשרית, למעשה פסול שביצע דותן. חשוב מכך, טענה זו נטענה לראשונה ואף זאת בשפה רפה בלבד, בסיכומי המאשימה וזכרה לא בא בכתב-האישום. בנסיבות אלו, אין לקבל טענה זו. עוד המשיכה המאשימה וטענה (סעיף 310 לסיכומיה):

"לדעת המאשימה ... ידע גם ידע הנאשם 1 על הקשר העסקי מתחילתו; שני הנאשמים הסתירו מידע זה מעין כל; שניהם נהנו, כל אחד בדרכו, מקשר זה: אחד קיבל שוחד, והשני טובות הנאה שאינן עולות כדי שוחד."

טענה זו, ככל שהיא נוגעת לדותן, נראית מופרכת מאליה ועדיף היה לולא נטענה. לפי טענה זו, עוד כשנסע פנחס לבלגיה, בחודש יוני 1991, וודאי מששב, ידע דותן על קשריו עם ב', הוא ידע כי הם פסולים ואסורים, אולם הסתירם, מתוך כוונה לקבל בעתיד טובות הנאה מב', בשיעור של אלפי שקלים בודדים. למרות שאדרש לנושא טובות ההנאה שניתנו, אם בכלל, לדותן בהמשך, האפשרות, כי קצין כה בכיר במשטרה, ירקום במודע מזימה כה מורכבת, במטרה לזכות בסכום נמוך כזה, נראית דמיונית ובלתי סבירה על פניה. טיעון זה, עם מלוא הכבוד, תואם את כתב-האישום המקורי, בו הוצג דותן כשותף בפ.פ.ד., אולם נעדר אחיזה בשורת ההגיון, כשהוא מובא לאחר שטענה זו נזנחה וחבל שהוא לא נזנח עמה.

15. **האם נתן ב' מתנה לפנחס?**

א. **ההגיון העסקי הכולל:**

פנחס גרס, כי ב' הסכים ואף ביקש, להיות שותפו לעסקי הפרוון יוגורט, משיקולים עסקיים טהורים ופרט השתלשלות העניינים, לאחר שהחליט לעזוב את המשטרה, כך:

"באקראי בזמן הזה פגשתי ידיד, קצין משטרה לשעבר בימ"ר, שבאותה עת שימש כעו"ד - שוקי שטיין. ... הוא אמר לי - עצור, אל תעשה שום מהלך, יש לי בשבילך הצעה נהדרת...הגעתי אליו. שם הכיר לי בחור בשום עופר טל...הגיע לארץ, כך סופר לי באותו מעמד, מקנדה, עם זיכיון בלעדי מקנדה לשיווק יוגורט קפוא בישראל... אמר לי כי מדובר בלהיט היסטרי בעולם, ... המומנטום כרגע טוב מאוד ואנחנו רוצים שתצטרף לזה כי אני האיש המתאים להרים פרויקט שכזה... נקבעה פגישה נוספת במשרד רוה"ח. בפגישה זו השתתפו - שוקי, עופר טל ואני ורוה"ח. קיבלתי נתונים כלכליים במשרד רוה"ח. הסבירו לי את מבנה העסק, הסבירו לי כי מדובר בעסק עם השקעה קטנה יחסית, עם החזר השקעה מלא, סיכון כלכלי מאוד נמוך ... ההסכמה לתת את הזיכיון זה שאני מחזיק נכס כלכלי ביד, נכס ששווה הון עתק. אם אתה הולך לדבר כזה, כדאי לך לא ללכת לבד, אלא להכניס אחרים. אם אתה הולך עם אחרים, מעצם זה ששוקי ועופר הסכימו לתת לך 7, 8 זיכיונות, אתה כבר בא לאחרים כבעל ממון. בא עם משהו ששווה הון עתק. הגדירו את זה כיתרנגולת שמטילה ביצי זהב'... בדינמיקה של השיחה אמרו כי אם אלך

לאחרים הם, רוה"ח, יתנו לי תוכנית כלכלית שתפרט הנאמר בפגישה ... אמרו לי כי אם אני הולך לנהל מו"מ עם אחרים עצם זה שאני מחזיק זיכיון השווה הון, והכל אם אסכים, אז במו"מ שאנהל שאומר שאני כבעל הרעיון, בעל הזיכיון, אדרוש 2/3 מהבעלות ו- 1/3 למי שייכנס איתי. כך הוסבר לי וכך נבנתה התוכנית הכלכלית בהמשך. יצאתי ממשד רוה"ח, המשכתי בבדיקותי... אני פניתי והתייעצתי עם חברים וגם הרמתי טלפון ל-ב' למה? התקשרתי אליו ואמרתי לו כי אני עוזב המשטרה. פניתי אליו בעיקר ורק בגלל הסיבה שהוא מכיר אנשים בחו"ל.... סיפרתי לו את כל מה שסיפרו לי במשרד רוה"ח, שאלתי אותו אם הוא מכיר מישהו שרוצה להכנס לעסקה כזו... ב' שאל אותי אם יש לי מסמכים על כל מה שדיברנו. אמרתי לו שאני צריך לקבל את התוכנית הכלכלית. אמר לי כשאקבל אבוא ואראה לו. קיבלתי התוכנית הכלכלית. קבעתי איתו בבליגיה. נסעתי לשם. נפגשתי עם ב' בביתו ... סיפרתי לו את כל השיחה שהיתה במשרד רוה"ח, כולל מה אני הולך לדרוש אם אני אשב עם מישהו שהוא יכיר לי כמעוניין להכנס לעסק וזה יהיה 1/3-2/3. סיפרתי לו על ההשקעה הנמוכה, הסיכון הנמוך, הרווח הצפוי. כמו שאני זוכר, הוא הכיר המוצר כבר בבליגיה ... בסוף השיחה ביקש ממני להשאיר לו התוכנית הכלכלית שהבאתי ... למחרת... הגעתי לשיחה עם ב' הוא אמר לי שהוא מעוניין להצטרף, במקום להפנות אותי לאנשים אחרים." (עמ' 407 לפרטיכל, ש' 11 – עמ' 409 לפרטיכל, ש' 21)

ב. חלק מדברים אלו, אומתו בראיות אחרות. כך אומתה טענת פנחס, כי בעת שביקש לעזוב את המשטרה שקל, בין היתר, הצעת עבודה לשמש כמנהל אתר של חברת תעבורה בים המלח (הן בעדות דותן – (עמ' 319 לפרטיכל, ש' 23-15) והן בחקירת פנחס במשטרה (ראה עדות פפור בעמ' 231 לפרטיכל, ש' 17-15, עמ' 248 לפרטיכל, ש' 13-9 ועמ' 257 לפרטיכל, ש' 21-18)). בנוסף, אומתה העובדה, שלזכיון היה ערך כלכלי לא מבוטל וכי היתה צפיה כי העסק יצליח עד מאד. כך למשל, בדברי אוקון:

"... זה היה עסק כדאי לכל דבר וענין, העובדה שצינת, המשרד שלנו באמצעות חברה בשליטתנו רכש מעופר טל זכיון ופתחנו סניף בנתניה. לא היינו עושים פעולה שאנו אמורים להפסיד בה. אציין יתירה מזאת, במהלך 20 שנות פעילות המשרד נכנסנו לשתי עסקאות בלבד. זו אחת מהן ... על סמך נתוני הסניפים הכדאיות היתה גבוהה מאוד." (עמ' 196 לפרטיכל, ש' 9-2)

ג. המאשימה טענה (סעיף 326 לסיכומיה), שלפי ת/88 (חשבונית-מס), רק ביום 8.7.91 שילם פנחס (צ"ל פ.פ.ד.) מקדמה בסך של ₪67,883.04, לחברת "טל פרוזטי" (המוכרת), בגין חמשה זכיונות. מכאן ביקשה היא ללמוד, כי ביום בואו של פנחס אל ב', בחודש יוני 1991, לא היה בידיו עדיין נכס כלכלי ממשי. בטענה זו אין ממש, שהרי זכויות אינן נוצרות רק בעת התשלום. איני רואה לנחוץ לסווג במדויק את אופי הזכות שהיתה, אם היתה, בידי פנחס, נכון לחודש יוני 1991, בהעדר תשתית ראייתית מספקת לכך. למשל, שלפנחס היתה זכות חוזית לקבלת הזכיון, לאור הבטחת עופר טל והתשלום שימש למימוש זכות זו. זאת ועוד, נראה, כי בעיני ב', פנחס לא הביא אך ורק זכיון, אלא רעיון שלם, תכנית עסקית, ואדם – הוא פנחס – עליו סמך ב', ככל הנראה, אשר מוכן היה לנהל הפרויקט (ראו עמ' 5 לת/91, ש' 22-21, עמ' 4 לת/92, ש' 8-5). טענה נוספת של המאשימה הנה, כי מחשבונית-המס ת/88 עולה, ששווי הזכיונות אינו כה רב, עד כדי צורך אמיתי לפנחס, לערב את ב' בעסק. גם לטענה זו אין בסיס, שכן נהיר, כי הוצאות הקמת פ.פ.ד. וניהולה עלו לאין שעור, מגובה המקדמה בגין הזכיונות.

ד. לטענת המאשימה, נתן ב' מתנה לפנחס בשני אופנים. האחד, על-ידי ערבות לאשראי שקיבלה פ.פ.ד. בבנק והשניה, על-ידי מתן הלוואת בעלים:

ה. מתן ערבות אישית על-ידי ב':

אשר להעמדת הערבות לפ.פ.ד., טוענת המאשימה (סעיף 325 לסיכומיה):

"ביום הקמת החברה הועמד לחברה אשראי בסך \$300,000, שכנגדו הועמדו ביטחונות בסך זה מחשבון הפת"ח של ב', ביום 15.9.91 [ת/164]. עוד בתאריך 7.7.91 חתם ב' על ערבות מתמדת כנגד חובות פ.פ.ד. [ת/163] על סך \$300,000. עוד ביום פתיחת החשבון סוכם, כי האשראי בחשבון ינתן כנגד שעבוד חשבון הפת"ח של ב' [ת/165]. היות וחלוקת המניות

בפ.ד היתה 66% לנאשם 2, ו - 33% לבי, המשמעות היא שהנאשם 2 זכה לשלוש הטבות:

ההטבה הראשונה והמיידית היא \$200,000, שהם חלקו בכסף המזומן שהועמד לצורך פעילות החברה, וסופו, אכן, גם הושקע בה.

ההטבה השניה היא הסיכוי להנות מפריחת החברה ללא השקעה, וללא סיכון, שכן הסיכון נלקח על ידי ב'.

הטבה משמעותית ביותר היא מידת השליטה שניתנה לנאשם 2 בחברה. למעשה היה הנאשם 2 השליט הבלעדי בחברה ובכספיה, ובעל זכות החתימה היחיד [ת/162].

ראשית אבהיר, כי טיעוני המאשימה האמורים אינם מגלים הגיון פנימי. ה"הטבה" הראשונה – "קבלת סכום כסף", לא נתקבלה למעשה לזכות פנחס, כי אם לזכות בפ.ד.. סכום זה הנו הלוואה, שעל חברה זו, כישות משפטית להשיבה ולא ניתן להתעלם כאן מישותה המשפטית של פ.ד. (אגב, אף אם נתעלם ממנה, אזי גם שני שלישים מן החוב יפלו על כתפי פנחס ולכן, לא קיבל הוא סכום כסף לרשותו). אשר ל"הטבה" השלישית – גם בה לא מצאתי דבר, שכן, שליטת פנחס בפ.ד., לא רק שאינה קשורה לערבויות ב', כי אם לעובדה, שפנחס היה מנכ"ל המוסכם מראש של החברה וככזה, גם שלט על פעילותה. נותרה ההטבה השניה, שציינה המאשימה – ואכן, במתן ערבות לאשראי שלה, זכתה פ.ד. להטבה כספית, שכן, יש מי המוכן לשאת בהפסדיה. שווי הטבה זו, הוא סכום הערבות (\$300,000), כפול הסיכוי להתממשות הסיכון (קרי – הפסד), כפי שהוערך אותה עת. סכום זה ניתן לכימות בכלים כלכליים (שלא הובאו בפני ואינם נמצאים בידעתי השיפוטית). אולם נהיר, כי סיכויי ההפסד לא נראו אותה עת גבוהים ולכן, שווי ההטבה נמוך משמעותית מסכום הערבות. ההטבה ניתנה, כאמור, לחברה ולכן, שני שלישי משוויה ניתן, לכאורה, מבחינה מהותית, לפנחס. עם זאת, לא מצאתי כי הוכח, שאף הטבה זו קיבל פנחס. אנמק.

המאשימה דנה בסיכומיה לשאלת היחס בין הערבויות להפעלת פ.ד. שהעמידו פנחס וב':

"אישור שניתן על ידי בנק לאומי (בתאריך 13.9.94) מלמד כך [ת/164] (הכוונה לת/166 – ר.מ.):

'...בתאריך 3.7.91 נפתח בסניפנו חשבון חח"ד על שמכם [פ.ד.] ... לידעתכם, ערבותו האישית של מר חיים פנחס נכנסה לתוקף החל מ- 05/02/1992...ביום פתיחת החשבון סוכם כי בעתיד יועמד אשראי בחשבון כנגד בטחון שעבוד פת"ח ע"ש ב'...'

ממסמך זה ניתן ללמוד כי מיום הקמת החברה ועד ליום 5.2.92 פעלה החברה אך ורק על בסיס האשראי שניתן כנגד שיעבוד חשבון הפת"ח של ב'. מה שסותר את עדותו של הנאשם 2 לפיה [עמ' 414]:

'בשלב זה [פתיחת החשבון] אני חתמתי ערבות. על סמך חתימתי נתנו לי אשראי.'

דברים אלה אינם נכונים. הם אינם נכונים באשר לתאריך, ואינם נכונים באשר למהות. כפי שיוצג להלן, חשבוננו של ב' הוא זה שכיסה את החובות הענקיים של פ.ד.; ועל סמך חשבון זה ניתן האשראי...'

דא עקא, טענה זו סותרת הסכמות אליהן הגיעו הצדדים במהלך הדיונים. כך ציינה באת-כחו של פנחס בדיון:

"בקלסר שהוגש יש מסמך ת/163 ו- ת/164 מאחר ושני המסמכים נושאים תאריכים שונים, המסמך ת/163 נחתם במעמד ת/164 ב- 15.9.91. זה מוסכם על ידי הצדדים. גם מוסכם על ידי הצדדים שביום פתיחת החשבון חיים פנחס חתם ערבות אישית לחשבון פפ"ד, ב - 3.7.91" (עמ' 277 לפרטיכל, ש' 10-13, ההדגשה שלי – ר.מ.)

המאשימה אינה יכולה לחזור בה מהסכמה זו, שכן, זו הוותה בסיס לדיון ובפרט, לאי-זימון עדים נוספים, לאימות טענת פנחס (וראו סעיף 353 לסיכומי באת-כחו של פנחס). על נסיבות חתימת הערבות על-ידי ב', העיד פנחס:

"הצגתי בפני מנהל הסניף (סניף בל"ל - ר.מ.) את התוכנית הכלכלית שהיתה בידי וביקשתי לפתוח חשבון בנק לחברה. בבנק מאוד התלהבו מהתוכנית הכלכלית והיו מוכנים לתת לי אשראי, בשלב זה אני חתמתי ערבות. על סמך חתימתי נתנו לי אשראי. באשראי זה הקמתי את שני הסניפים הראשונים של החברה - ראשלי"צ והרצליה. שני הסניפים האלה בתחילת דרכם עבדו על פי התוכנית הכלכלית פלוס פלוס. הסניפים היו בצמיחה כל הזמן. המחזור גדל והרווחים נאים. מאות אנשים עמדו בתור לפני החנויות, כך זה היה כחודשיים וחצי, לאחר מכן הגיע ב' לארץ, אם אינני טועה בספטמבר, לקחתי אותו לסיור בחנויות. הוא מאוד התלהב מהחנויות. ראה איך עובדות. התחיל לפתח בראשו רעיונות לפיתוח קדימה, הלך איתי לבנק והוא חתם על ערבות. עד כמה שזכור לי הוא הגביל ערבותו. אני לא הגבלתי ערבותי. אני נתתי כל רכושי אל מול האשראי. עד אז הוא לא היה חתום על שום דבר בבנק, רק ממני ידעו שהוא אמור להגיע." (עמ' 414 לפרטיכל, ש' 4 – 14)

עדות זו מתיישבת היטב עם ההסכמות האמורות, אליהן הגיעו הצדדים, בסייג אחד - מת/166 עולה, כי כבר במועד פתיחת החשבון, ציפה הבנק לערבויות עתידיות מב' (דבר שאינו סותר ההבנות האמורות שבעמ' 277 לפרטיכל). לפיכך, כענין שבעובדה, אני קובעת, כי פנחס העמיד לבל"ל ערבויות, שלא הוגבלו בסכום (ואין בפני ראיות ששוויין הכלכלי אינו מהותי), עוד בראשית חודש יולי 1991, בעוד ב' העמיד ערבויות, המוגבלות לסכום של \$300,000 (כנגד שעבוד חשבון בנקאי), בחודש ספטמבר 1991.

ז. לפיכך, לא הוכח כי ב' לא נכנס לשותפות עסקית כלכלית, שנראתה בעיני רווחית ובמסגרת זו, כחלק מתרומתו לעסק, חתם, כמו שותפו פנחס, על ערבות אישית לטובת חברה (אשר לאור העובדה שרכושו עלה על רכוש שותפו, הגבילה בסכום).

הלוואת הבעלים:

ח. בחודשים ספטמבר-דצמבר 1992, בהם נקלעה פ.פ.ד. לקשיים כלכליים גדולים (עמ' 199 לפרטיכל, ש' 18-16), העביר אליה ב' סכומים העולים על ₪2,000,000, אשר נרשמו בספרי החברה כהלוואת בעלים מטעמו (ת/86, ת/84). טוענת המאשימה (סעיפים 391-393 לסיכומיה):

"לכאורה עומדת **לזכות** הנאשם יתרת **זכות** בחשבונות החברה, המורכבת מיתרת הלוואת הבעלים בפ.פ.ד. כפול אחוז אחזקותיו, היינו 66%. באופן זה חייבת לו החברה 1,464,893 ש"ח (0.66 כפול 2,219,535 ש"ח).

אולם הנאשם 2 טוען, גם על ידי רו"ח אוקון, כי בפועל הוא מחזיר כסף לפ.פ.ד בגין ההלוואות שהלווה ב' לפ.פ.ד. לפיכך, כך הטענה, אין מדובר בשוחד שקיבל, אלא בהלוואה עסקית רגילה, המוחזרת עד עצם היום הזה.

דא עקא שלחובו זה של הנאשם 2 לחברה פ.פ.ד אין כל זכר. לא זו בלבד, אלא שהטענה מעולם לא נשמעה ולא נרשמה. ניתן היה לצפות, שרואה החשבון האחראי על ספרי הנהלת החשבונות ימצא דרך לציין זאת. למשל, לרשום שהלוואת הבעלים היא של ב', ולא של הנאשם 2. וכנגד זאת לרשום יתרת חובה של הנאשם 2 לחברה, בגובה 66% מסכום ההלוואה של ב' לפ.פ.ד." (ההדגשות במקור - ר.מ.)

אכן, בספרי פ.פ.ד. (למשל ת/86), סכום גבוה זה רשום כ"הלוואת בעלים", אך לא מצוין, כי זו של ב' בלבד. ברם, אוקון העיד, כי הלוואה זו היתה מטעם ב' וכי פנחס באמצעות עבודתו, מכניס לחברה כספים, אשר ישמשו גם לפרעון הלוואה זו (וראו גם עמ' 414 לפרטיכל, ש' 27-23). לא מצאתי כל בסיס לפקפק באמינות אוקון ובפרט, לאור העובדה, שהמאשימה נמנעה מלחקרו בנושא זה ולתת לו אפשרות להסביר, מדוע הסכום האמור מופיע כ"הלוואת בעלים", בלא ציון מקורה (אמנם ראשית הסבר מצוי דווקא בחקירתו הנגדית - בעמ' 200 לפרטיכל, ש' 19-14, אולם נהיר, כי ההסבר אמור היה להתברר מפורשות בחקירתו הראשית. אגב, גם המשטרה נמנעה מלחקור נושא זה לעומקו (עמ' 253 לפרטיכל, ש' 13-11)). העובדה שאוקון ידע בוודאות מקור הכספים ומאחר שאינו חשוד כשותף לקנונית השוחד הנטענת (ואף לא נחקר תחת אזהרה - ת/73), מחזקת אף היא את האפשרות, כי לא היה בתשלום זה דבר בלתי כשר. די בכך, כדי לבסס ספק סביר, אם סכום זה ניתן כמתנה לפנחס. זאת ועוד, סכום זה הועבר לפ.פ.ד. בשלהי שנת 1992, למעלה משנה לאחר שפנחס עזב את המשטרה (1.9.91),

לאור קשיים בלתי צפויים אליהם נקלעה פ.פ.ד., לפיכך, לא ניתן לבסס כל זיקה בין סכום זה, לבין היות פנחס עובד ציבור ולכן, אינו יכול להחשב כשוכד (ראה בהמשך).

ט. בנסיבות אלו יש לקבוע, כי המאשימה לא עמדה בנטל השכנוע המוטל עליה ולא הוכיחה, מעבר לספק סביר, כי ב' נתן מתנה לפנחס.

16. משמעות פלילית למעשי פנחס? – דיון משפטי:

א. קבעתי לעיל, כי פנחס קשר קשר עסקי, בעודו קצין משטרה האחראי על חקירת פרשת דרדיקמן, עם ב', שהיה בעל מעמד בחקירה זו וכי הסתיר מהלך זה. שאלה היא, מה הנפקות המשפטיות, מבחינת הדין-הפלילי, של מעשיו. אליבא דמאשימה, יש להרשיע את פנחס בשתי עבירות. הראשונה, קבלת שוחד, על-פי סעיף 290(א) לחוק, שנוסחו:

"עובד הציבור הלוקח שוחד בעד פעולה הקשורה בתפקידו, דינו - מאסר שבע שנים או מאסר שבע שנים עם קנס עשרת אלפים לירות."

והשניה, מרמה והפרת אמונים, על-פי סעיף 284 לחוק, שנוסחו:

"עובד הציבור העושה במילוי תפקידו מעשה מרמה או הפרת אמונים הפוגע בציבור, אף אם לא היה במעשה משום עבירה אילו נעשה כנגד יחיד, דינו - מאסר שלוש שנים."

ב. על רכיבי עבירת השוחד נאמר:

"עבירת השוחד היא עבירה התנהגותית, כשהיסוד העובדתי בה מורכב מרכיב התנהגותי ומשלושה רכיבים נסיבתיים. הרכיב ההתנהגותי הוא ה'לוקח' או ה'נותן'. הרכיבים הנסיבתיים הם: 'עובד ציבור', 'שוחד' ו'בעד פעולה הקשורה בתפקידו'. היסוד הנפשי בעבירה, כאמור בסעיף 19 לחוק העונשין, הוא מחשבה פלילית, היינו מודעות לטיב המעשה ולקיום הנסיבות." (ע"פ 8873, 8620, 8710/96, פ"ד נא(5), 481, 498)

ובמקום אחר:

"היסוד העובדתי בעבירת השוחד מורכב משלושה רכיבים: ראשית, נוטל השוחד הוא עובד ציבור; שנית, עובד הציבור לוקח שוחד, כלומר קיבל מתת כלשהו, שניתן להתייחס אליו כאל שוחד; שלישית, נטילת השוחד צריכה להיות בעד פעולה הקשורה בתפקיד שממלא עובד הציבור... היסוד הנפשי אינו קבוע במפורש בהוראת החוק. הוא נגזר בעבר מפרשנותו של החוק... כיום הוא נגזר מהוראות המפורשות של החוק, לפיו 'אדם מבצע עבירה רק אם עשאה במחשבה פלילית' (סעיף 19 לחוק העונשין, התשל"ז-1977). המחשבה הפלילית הנדרשת בעבירת השוחד היא מודעות בפועל לטיב המעשה (נטילת השוחד בעד פעולה הקשורה בתפקיד) ולנסיבות (היותו עובד ציבור)...". (ע"פ 5046/93 הנ"ל, בע" 9)

במקרה דנן, קבעתי לעיל, כי המאשימה לא הוכיחה קבלת מתת כלשהו מצד פנחס ולכן, לא הוכח כי ביצע עבירת שוחד. אולם, לטעמי, לא הוכח גם רכיב ה"בעד", כלומר, כי פנחס, אף אם היה מקבל מתת מבי' (על-ידי ערבות להלוואה שקיבלה פ.פ.ד. ו/או על-ידי הלוואת הבעלים, כאמור לעיל), היה מקבל זאת "בעד פעולה הקשורה בתפקיד שממלא עובד הציבור". אנמק.

ג. אין חולק, כי במקרה דנן, לא עשה פנחס פעולה מסוימת, בעודו שוטר, עבור תשלום מסויים (ראו: נ/87, עמ' 75 לפרטיכל, ש' 19-3 ועמ' 117 לפרטיכל, ש' 13-7), אולם, סעיף 293 לחוק קובע:

"אין נפקא מינה בשוחד -

...
(3) אם היה בעד פעולה מסויימת או כדי להטות למשוא פנים בדרך כלל;

...
(7) אם נלקח על מנת לסטות מן השורה במילוי תפקידו או בעד פעולה שעובד הציבור היה חייב לעשותה על פי תפקידו."

אמנם סעיפי המשנה הללו, מרחיבים את יסודות רכיב ה"בעד", שבעבירת השוחד, אולם, אין לומר כי יש להתעלם מרכיב זה שבעבירה ואכן, לא די בכך שעובד ציבור

יקבל מתת, אלא הכרחי שזה יתקבל **בעד פעולה הקשורה בתפקידו**. על יסוד זה אמר בית המשפט-העליון:

"הדרישה לקשר בין התפקיד הציבורי לבין המתת, אינה מתנגשת עם קביעת המחוקק שהמתת אינו חייב להיות מכוון לפעולה קונקרטית. בויתור על הדרישה על המתת יהיה עבור פעולה מסויימת, יש אמנם להחליש את הקשר בין הטיית שיקול הדעת לבין המתת. אולם החלשה זו אינה שקולה לניתוקו המלא של הקשר האמור. שכן, **תנאי להכרה בכך שהמתת נועד 'להטות למשוא פנים בדרך כלל' היא קיומה של אפשרות סבירה שבעתיד יצטלבו דרכיהם של נותן המתת ושל עובד הציבור בתוקף תפקידו כעובד הציבור**. עמד על כך השופט אלון בע"פ 300/78 (מזל ועננו נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(2)183), באומרו:

'נסיבות הענין שלפנינו אינן מצביעות שאף אהרון מחלוף היה, במקרה מיוחד זה, בבחינת 'שלח לחמך על פני המים'. הרי פסוק זה, שמקורו בספר קהלת ושקנה לו שביתה, בדרך המליצה, להגדרת מתן שוחד כדי להטות למשוא פנים בדרך כלל, אף סיוס יש לו, והוא 'כי ברוב הימים תמצאנו' (קהלת י"א, א'); ומתוך חומר הראיות לפנינו קשה לדעת מה מציאה ביקש מחלוף למצוא ברוב הימים, ממשלוח הלחם - היא ההלוואה - למערערת, שכל מה שיכלה לשאת לו פנים היה לטלפן לו על מציאותו של שיק בעבורו, ודבר זה עשתה לרבים אחרים כמוהו". (ע"פ 8873, 8620, 8710/96, הנ"ל, בע' 501-502, ההדגשה שלי - ר.מ.)

במקרה דנן, יצא פנחס לחופשת שחרור במקביל לקשירת הקשר העסקי עם ב', ולא ניתן לייחס כל פעולה שביצע פנחס במסגרת תפקידו, מיום קשירת הקשר ועד לפרישתו מן השרות במשטרה, ביום 1.9.91, למתת שקיבל, לכאורה, מב'. כפי שקבע כב' השופט אלון, בלשונו הציורית, בקטע שצוטט, לא ברור "מה מציאה ביקש" ב' "למצוא ברוב הימים".

ד. ממשיכה המאשימה וטוענת, כי רכיב ה"בעד" לא התקיים אך לגבי תקופת ביניים קצרה זו, אלא נמשך אף לתקופה שלאחר פרישת פנחס מן השרות. ובלשונו (סעיף 364 לסיכומיה):

"...לדעת המאשימה בכך לא מיצה הנאשם 2 את בעיות ניגוד העניינים בהם העמיד עצמו. עת היה נקרא הנאשם 2 להעיד, אילו היה התיק נגד דרדיקמן ואחרים מוגש, כהמלצתו, **עדותו היתה נשמעת כעדותו של עובד צבור**, הבא להעיד על מעשים שפעל בהיותו עובד צבור. ככזה, היו חלים עליו כל הכללים החלים על עובדי צבור, למרות שהוא אינו כזה, אלא למטרות עדותו במשפט. כך, תמורת עדותו אסור היה לו לקבל מתת בעד תפקידו ממי שלא היה מעבידו בזמן ששימש כחוקר; ואילו היה מעיד שקר ניתן היה להעמיד אותו לדין גם באשמת מרמה והפרת אמונים של עובד צבור." (ההדגשה שלי - ר.מ.)

טענה זו לא אוכל לקבל. ראשית, אינני בטוחה שאין כאן משום יצירת איסור פלילי בחקיקה שיפוטית, דבר שאין לעשותו (ראו למשל: י' לוי וא' לדרמן **עיקרים באחריות פלילית** (תשמ"א) 67, 109), מה גם שהדבר יצור קשיים ניכרים והגבלות בלתי סבירות, על עובדי ציבור לאחר פרישתם מן התפקיד. כך, שוטר לאחר פרישתו, לא יוכל להתקשר עם כל אדם אשר יכולה להיות לו, ולו נגיעה שולית, עם פרטי חקירה בה היה מעורב בעת שרותו במשטרה. שהרי, אפילו בפרשת דרדיקמן מצאנו, כי חקירת המשטרה והלבטים, אם להגיש כתב-אישום נגד מי מהמעורבים, נמשכו שנים רבות לאחר שפנחס היה מעורב בה. קביעת נורמה, האוסרת כל מגע עם מי מהמעורבים בחקירה, על-ידי כל מי שהיה שותף לה (ובכלל זה, כל אנשי המשטרה והפרקליטות), הנה הטלת הגבלה בלתי סבירה עליהם עם פרישתם. הגבלה על קשרי עובדי ציבור, בעודם עובדי ציבור, הנה הגיונית, אולם, לאחר פרישתם, הם כאחד האדם ואיני סבורה שיש מקום לפגוע, באופן כה קשה, שאינו מידתי, בזכויות היסוד שלהם ובפרט, בחופש העיסוק שלהם. המחוקק נתן דעתו לצורך בהסדרת פעולת אישי הציבור לאחר פרישתם, עת חוקק את **חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה)**, תשכ"ט - 1969 **וסעיף 5** לחוק האמור, מקל משמעותית את דרישותיו משוטרים. יתכן, כי מן הראוי לבטל סעיף זה וספק, אם ניתן למצוא לו הצדקה במציאות החיים היום. אולם, עניין הוא למחוקק לענות בו. מכל מקום, יהיה בכך אי-צדק מובהק, לגזור מאיסור פלילי

חברה אחת. הן מפירות את האמון של פרט בפרט, ושל הפרט בשלטון. הן מעודדות זלזול ברשויות הציבור ובעובדי הציבור. הן מטפחות ציניות כלפי רשויות המינהל וכלפי הסדר החברתי הקיים. הן פוגמות באמון של הפרט בתיפקודו של הכלל, ובכך מערערות את היציבות החברתית" (בג"צ 7074/93 הנ"ל, בע' 776).

"מי שמפר את האמון שניתן בו על-ידי כך שהוא מנצל מעמדו ועמדתו לשם הפקת טובות הנאה אישיות פסולות, גורר עמו למדמנה לא רק את אלה שאתם קשר קשרים ואשר בפניהם הציב את מתן השלמונים כתנאי מוקדם להיענות לדרישותיהם ולהשגת זכויותיהם. הפגיעה היא, כאמור, רחבה ועמוקה יותר: הפיקוח שביצעו נדרש מנושא המשרה במסגרת תפקידו הופך לנלעג, כספי הציבור משולמים לריק והגרוע מכל, צומחות ועולות אמות-מידה מעוותות ביחסי האנוש וביחסי השלטון והאזרח, בהן טמונה סכנה לחברה כולה." (עש"ה 1/77, פ"ד לא(2) 164, 167)

אציין, כי על-אף שהאפשרות שאדם יורשע, למרות שכל הנזק שגרם היה לתדמיתו של השרות הציבורי, בלא שהיה, ולו חשש, כי יגרם לציבור נזק מעבר לכך, נזכרה בהערות אגב בפסיקה (ראו, למשל, ע"פ 3954/94, פ"ד נא(2) 529, 547). בפועל, אלו שהורשעו בעבירה זו, גרמו לנזקים מעבר לכך. לטעמי, לשם הרשעה בעבירה זו, קשה להסתפק בעשיית מעשה שיפגע באמון הסובייקטיבי של הציבור, או חלק ממנו (בתדמית השרות הציבורי). במילים אחרות, יכול איש הציבור לבצע פעולה, אשר בעיני הציבור תראה אותה עת כבלתי נכונה, או תמוהה (ובכך יפגע האינטרס הציבורי) אף אם הוא מעריך מראש, כי כך תראה בעיני הציבור (ובכך מתקיים אצלו יסוד המודעות לפגיעה בתדמית השרות הציבורי), וזאת, אם הוא סבור, למרות זאת, כי היא תועיל לציבור (תועלתה הממשית עולה על נזקה התדמיתי). אכן, יכול איש הציבור לבצע פעולה בלתי פופולרית ואין עליו להיות מושפע אך ורק מעמדת הסקר המזדמן, לגבי תפיסת פעולתו בעיני הציבור. מבחינה פורמלית, מתרגם נימוק זה לכך, שהביטוי "הפוגע בציבור", שבסעיף 284 לחוק – כוונתו לפגיעה אמיתית בציבור, החורגת מפגיעה בעמדת דעת-הקהל הסובייקטיבית לגבי הפעולה. אבהיר, כי הכוונה לכל פגיעה ולא נדרשת פגיעה חומרית ("פגיעה באינטרס הציבורי במובנו הרחב", ע"פ 355/88, פ"ד מג(3) 239), או פגיעה שהתממשה הלכה למעשה (שהרי ביסוד עובדתי נסיבתי מדובר ולא ביסוד תוצאתי של העבירה). לשם הבהרה בלבד אדגים, כי למשל, אם איש הציבור מקבל החלטה מסוימת, לאחר שזכה לתשלום מגורם מעוניין בה (קרי, קיבל שוחד), הרי שהפגיעה הנגרמת לציבור הנה מוחשית, בכך ששיקול דעת נאמנו לא היה טהור, בעוד החלטה של איש הציבור, הסבור, לפי שיקול דעתו, כי תועיל לציבור, אך מרבית הציבור, שאינו מודע לכל מערכת שיקוליו ולכלל הנתונים, מתנגד לה – אינה יוצרת, ככלל, כל חשד לפלילים בפעילות איש הציבור.

1. מהכלל אל הפרט. האם יש צורך ללכוד באיסורים הפלילים שבסעיפים 270 (שוחד של עובדי ציבור) ו- 284 (מרמה והפרת אמונים של עובד ציבור) לחוק, גם את מי שחדל להיות עובד ציבור, אך נקרא לעדות (קל וחומר, יתכן שיקרא לעדות) בבית-המשפט, על מעשיו כעובד ציבור? תשובתי הברורה היא בשלילה. כאשר עובד ציבור פורש מתפקידו, הקושי הבסיסי, המהווה הצדקה לעבירות השוחד והפרת האמונים, אינו קיים עוד. כלומר, לא קיימת יותר, בעניינו, ההפרדה בין שליטה להנאה. מעובד שפרש, ניטלת זכות השליטה, שמשמעותה, הכח שהופקד בידיו, בתוקף היותו עובד ציבור, ולכן, אין לו עוד אפשרות למעול בתפקידו. מאחר שלעובד שפרש, אין עוד כח לשלוט בנכסי הציבור, אין גם חשש שבשליטתו זו, יעדיף אינטרס זר ובפרט, את האינטרסים שלו, על פני אינטרס הנהנה (הציבור) ולכן, אין עוד צורך להכפיפו לאיסורים הפליליים האמורים. זאת ועוד. על עדות כל אדם בבית-המשפט, בין אם הוא אדם מן הישוב, או עובד ציבור, או עובד ציבור שפרש, חולשת מערכת דינים עצמאית אחרת, שתכליתה להבטיח את טוהר עדותו והיא מצויה, בעיקרה, בסימן א' לפרק ט' לחוק, שכותרתו "שיבוש עשיית משפט". ואכן, תשלום לעובד ציבור שפרש (כמו לכל אדם אחר), במטרה שיעיד דבר שאינו אמת, הנו בגדר הדחה בעדות (שעונשה, לפי סעיף 246 לחוק, זהה לעונש בגין שוחד).

בסעיף 43 לסיכומיה, מעלה המאשימה את החשש:

"נקל לתאר מה היה עולה בגורל עדותו של פנחס, אילו היה התיק מובא בפני בית משפט. האם ניתן היה לשלול, מעבר לספק סביר, שהקשר הכספי הוא זה שהניע את החקירה? האם בבואו להעיד לא יעמוד פנחס

במצב בו בכל מיקרה יהיה עליו לנקוט את 'הצד' של שותפו העסקי, אף אם הוא סבור אחרת? ושאלת השאלות בעניין זה היא, מה היה הציבור סבור למשמע השותפות בין החוקר למתלונן. הציבור, בהעדר כלים לבחון כליות ולב, היה מאמין שהחקירה נגד דרדיקמן נערכה עקב המתת, ולא מנימוקים ענייניים. פגיעה קשה זו באמון הציבור מחד, והחשש שמצב זה של ניגוד עניינים יבשיל לכדי פגיעה בשיקול הדעת של שוטר בכיר - לפחות בכל הנוגע לעדותו הצפויה במשפטו של דרדיקמן - יש בהם כדי למלא את יסוד השחיתות בדרגה הגבוהה ביותר."

דברים אלו אינם מבוססים. כל עד מעיד בבית-המשפט על אשר ידוע לו ואין בסיס אמיתי לחשש, כי פנחס היה בוחר שלא להעיד אמת ובמדויק. אשר לקשריו עם ב', סביר, כי היה נשאל לגביהם וסביר שהיה מעיד לגביהם (ולא, היה צפוי לעונשים בגין שיבוש עשיית משפט ובפרט, מתן עדות שקר). ברור, כי לקשרים אלו היה ניתן משקל מסוים (אשר מבדיקת מכלול התיק - אינו רב), בבירור אשמת הדרדיקמנים. מכל מקום, אין כל בסיס לטענה, כי לו פנחס היה מועד בעדותו, ניתן היה להעמידו לדין על הפרת אמונים של עובד ציבור, לאחר שכבר אינו כזה, שכן פנחס, בניגוד לדברי המאשימה, לא היה "מעיד כעובד ציבור", אלא, ככל עד המעיד על שרשם, ראה ועשה.

ז. אשר לאישום בעבירת הפרת אמונים, הרי שהאינטרס עליו היא באה להגן, כבר הובא לעיל. אכן, עבירת השוחד מגנה על טוהר שיקול-דעת עובד הציבור, מפני חשש כבד וממשי, לאור קבלת מתת, אולם, על נאמנותו מגנה, בצורה רחבה יותר, עבירת הפרת האמונים. כך באו הדברים לידי ביטוי גם בפסיקת בית-המשפט העליון:

"נקודת המוצא היא שהרשות הציבורית היא נאמן הציבור, ועובדיה חבים נאמנות לציבור. על הערך המוגן באמצעות עבירת השוחד עמד פרופ' קרמניצר, במאמרו הנ"ל (עמ' 161-162):

'הערך החברתי המוגן באמצעות העבירות שעניינן שוחד לעובד ציבור הוא פעולתו התקינה של המינהל הציבורי. המטרה הראשונה היא להבטיח שפעולתו של המינהל הציבורי תשקף את רצונה האמיתי של המדינה, כלומר תהיה מכוונת להגשמת האינטרסים והמטרות של המדינה תוך הבאה בחשבון של שיקולים ענייניים ושל שיקולים ענייניים בלבד'...

אולם בקביעות אלה לא ניתן להסתפק, כשקשה לגזור מהן אמת מידה מעשית לקביעת היקף ההתפרשות של עבירת השוחד. קושי זה נובע מכך שחובת הנאמנות אינה מתמצית בכלל התנהגות אחד, אלא היא תרכובת של מספר רב של כללי התנהגות. קיימים כללי התנהגות רבים שהפרתם עלולה לשבש את שיקול הדעת המינהלי. **עבירת השוחד, על אף היקף התפרשותה הניכר, אינה 'עבירת סל' לכל ההפרות האפשריות של כללי מינהל תקין. לצורך זה ממש הוחקה העבירה של הפרת אמונים, הקבועה בסעיף 284 לחוק העונשין.** (ע"פ 8873, 8620, 8710/96 הנ"ל, בע' 500 – ההדגשה שלי – ר.מ.)

במקרה דנן, נראה, כי פנחס העמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים. אין חולק, כי לסיכום הסופי בדבר השותפות העסקית שלו עם ב', הגיע פנחס בעת ביקורו בבלגיה, בימים 21.6.91-23.6.91. אולם, כרטיס הטיסה הוזמן על-ידו עוד ביום 6.6.91 (ת/ב78), לאחר שפנחס כבר שוחח עם ב'. זאת ועוד, קיבלתי עמדת המאשימה (סעיף 283 לסיכומיה), כי "לצורך שיחות כלליות וביורור אם ב' יודע על משקיעים, אין צורך בנסיעה. זאת ניתן לעשות גם בטלפון, ותכנית עסקית ניתן להעביר גם בפקס." ולכן סביר, כי עת הזמין את כרטיס הטיסה, הסיכוי להתקשרות בינו לבין ב', נראה כבר ממשי ולכן, סביר גם שקדמה לו הוועצות טלפונית לא קצרה. כלומר, לכל המאוחר בראשית חודש יוני 1991, החל כבר פנחס לפעול, על-מנת לקשור קשר עסקי עם ב', אשר היה דמות מפתח בתיק אשר פנחס היה אחראי על חקירתו, במסגרת תפקידו במשטרה ואשר פעולות חקירה ממשיות בו, נעשו במועד זה ממש. בנסיבות אלו, עדות פנחס בנקודה זו, מעלה קושי רב:

"אני פניתי והתייעצתי עם חברים וגם הרמתי טלפון ל-ב' למה? התקשרתי אליו ואמרתי לו כי אני עוזב המשטרה. פניתי אליו בעיקר ורק בגלל הסיבה שהוא מכיר אנשים בחו"ל. הוא תושב חו"ל, זה נח לי שהוא תושב שכזה, בכך שאכיר אנשים מחו"ל ויכירו אותי גם שם. כי בארץ אני

מוכר. אני איש משטרה בישראל והיה לי מגע עם אנשים שונים, ולכן לא רציתי קשר עם אנשים שיכול להיות שהיה לי מגע איתם במסגרת תפקידי, ואילו עם אדם בחו"ל טבעי שלא היה לי איתו שום מגע קודם" (עמ' 408 ש' 25 עד עמ' 409 לפרטיכל, ש' 1 – ההדגשה שלי – ר.מ.).

והרי הקשר בין פנחס לבין ב' - ועל כך אין חולק - נוצר כולו במסגרת "מגע" שהיה ביניהם "במסגרת תפקידי" של פנחס. העובדה, כי המשקיע הראשון, אותו עניין פנחס באפשרות עסקית כה אטרקטיבית, לפי השקפתו, היה אדם שהכיר במסגרת תפקידו, פועלת באופן מובהק לרעת פנחס.

פנחס הוסיף לשרת במשטרה עד ליום 1.9.91. לכן, היה חשש מובנה, כי בכל התקופה, החל מהיום בו יצר קשר עסקי עם ב' (וזאת, כאמור, לפני צאתו לחופשת שחרור) ועד לפרישתו, כל החלטה שיקבל במסגרת תפקידו, תושפע לא רק מתוך רצון לקדם את אינטרס הציבור ושל בלבד, אלא מתוך מטרה, לקדם במקביל, גם את אינטרס שותפו העסקי, ב'. גם אם יאמר, כי באותה עת האינטרס של השניים היה דומה (העמדה לדין של מי שנחשדו כעבריינים, קרי, צבי ו/או אורי), אין לכך משקל רב. בהחלטות איש ציבור, חייב הוא להיות מונחה על-ידי האינטרס הציבורי גרידא ואילו פנחס, הכניס עצמו למצב, בו במערכת שיקוליו ניצב אינטרס נוסף ועצמאי – של ב' – ובכך העמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים. בכך, עשה פנחס מעשה של הפרת אמונים. הפרת אמונים זו, פוגעת בציבור הן מישור הקונקרטי, קרי – בזכות הציבור, כי קציני משטרה (נאמניו) יקבלו החלטותיהם תוך הפעלת שיקול-דעת הנקי ממניעים זרים והן במישור הסובייקטיבי/תדמיתי, קרי – תדמית השרות הציבורי והמשטרה בפרט, היו נפגעים, לו ניגוד עניינים זה היה מגיע לידיעת הציבור. בכך ביצע פנחס את הרכיב ההתנהגותי של עבירת הפרת האמונים (עשה מעשה של הפרת אמונים הפוגע בציבור). קולעים למקרה דן דבריו של כבי' השופט (כתוארו דאז) ברק:

6. "הפרת אמונים" (BREACH OF TRUST) - מהי? שאלה זו קשה היא. המחוקק השתמש בביטוי קצר מבלי להגדירו. לכך יש, כמובן, יתרונות, שכן ניתן לצקת בהוראה זאת תוכן, כפי שמתבקש על-פי נסיבות החיים המשתנות.

אך לכך יש גם חסרונות, שכן ההכוונה החקיקתית היא דלה, ויציקת התוכן נעשית, כטבע ההליך השיפוטי, לאחר התרחשותו של אירוע תוך הטלת הנורמה למפרע. משלא נקבע פירוט בחוק עצמו, נראה לנו, כי ניטיב לעשות אף אנו, אם נימנע מקביעת פירוט זה, אשר מטבע הדברים מבוסס בדרך כלל על מערכת עובדות היפותטית, שהפרשן מציב לעצמו, ואשר אינה יכולה לחזות מראש את ההתפתחויות השונות הצפונות בחיק העתיד. ...

7. חרף ההנחיה החקיקתית הדלה, ניתן לדלות מהוראות של החוק עקרונות מספר. העבירה עניינה הפרת אמונים. עובד הציבור נתון במצב של אמון כלפי המדינה, אשר הפקידה בידי העובד סמכויות וכוחות. השימוש בסמכויות וכוחות אלה בא לשרת את האינטרס, שהכוח והסמכות באו להגשים.

אין הם באים לשרת אינטרס אחר כל שהוא. בהפעלת תפקידו אלה על עובד הציבור לפעול מתוך נאמנות ... עובד ציבור, המפר את האמון שניתן בו הפועל באופן שאינו מגשים את האינטרס שעל מילוי הופקד, מפר אמונים. כך, למשל, עובד ציבור, המעמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים, מפר אמונים ... (ע"פ 884/80 הנ"ל, בע' 417-416, ההדגשה שלי – ר.מ.).

ובפסק-דין מאוחר יותר, מפרט כבי' השופט גולדברג:

"האיסור לניגוד עניינים, כשלעצמו, אינו בנוי מקשה אחת. הוא חובק סוגים שונים של ניגודי עניינים, הנבדלים זה מזה מבחינת טיב האינטרסים הנוגדים, עוצמת השחיתות שבניגוד האינטרסים ועוצמת הפגיעה באמון הציבור. ניתן להבחין בין ניגוד עניינים הנוגע להתנגשות בין שני אינטרסים ציבוריים, ובין ניגוד עניינים בו ההתנגשות היא בין האינטרס הציבורי והאינטרס הפרטי.

אך מובן הוא, כי הסכנה במקרה השני היא שהאינטרס הציבורי יוקרב על מזבח טובתו האישית של עובד הציבור. עוצמתה המוגברת של השחיתות

שבהימצאות במצב של ניגוד ענינים בין אינטרס ציבורי לאינטרס אישי היא שהביאה ליצירת עבירות ספציפיות, שבאו למנוע מצב זה. " (ע"פ 8873, 8620, 8710/96 הנ"ל, בע' 503).

ח. **האם אין בכך קביעת נורמה מוגזמת?** הפרת אמונים הנה עבירה, אשר ניסוחה כללי וכוללני. משכך הם פני הדברים, יש להקפיד ולא לכלול בה נורמות מחמירות יתר על הרצוי, אשר מתיישבות עם לשון הסעיף, אך לא עם ההגיון וההגיונות. אכן, אין להדביק תווית פלילית לכל התנהגות עובד ציבור, הסוטה מן הרצוי בעניינו. וכך באו לידי ביטוי הדברים, גם בפסיקת בית-המשפט העליון בנושא עבירה זו:

"מהו אפוא 'קו התפר' שבין המישור הפלילי לבין המישור המשמעותי? כפי שכבר נאמר, נחלקת מערכת הנורמות המוטלות על עובדי הציבור לשלושה מישורים: הפלילי, המשמעותי והאתי, ומטרת הנורמות היא 'למנוע מעשי שחיתות ולשמור על מינהל ציבורי תקין ונקי כפיים...' (ע"פ 534/78 קוביליו נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(2) 281, 288). ההבחנה בין מעשים החוסים תחת הדין הפלילי לבין מעשים שהטיפול הראוי בהם מתמצה בהפעלת המישור המשמעותי או האתי, אינה קלה. הערך המוגן משותף לכל המישורים, והוא הבטחת תקינות פעולתו של המינהל הציבורי והשמירה על אמון הציבור במערכת הציבורית-שלטונית.

...
אולם על-אף הערך המוגן המשותף של תקינות פעילות המינהל הציבורי ואמון הציבור בו, נבדלים המישור המשמעותי והמישור הפלילי במטרותיהם ובאמצעים העומדים להגשמתם.

...
הסנקציה המשמעותית הינה מניעתית באופייה. 'היא נועדה להבטיח משמעת וסדר טוב... היא נועדה לקיים פעילות תקינה, עד כדי הרחקתם של אלה שאינם ראויים לשירות'...

אם כן, השאלה חייבת להיות, אם מידתה של הפגיעה באינטרס הציבורי מצדיקה את הפעלתו של מנגנון המשפט הפלילי. האם מידת חומרתה של הפגיעה בתדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור היא כזאת, עד שהאינטרס החברתי לקיומו של שלטון תקין מחייב את הגנת המשפט הפלילי? ...

כל זאת בלי להעלים עין מכך כי 'יהא זה מסוכן ולא רצוי, מבחינת המדיניות השיפוטית, להטביע מיניה וביה על כל מעשה לא ראוי שכזה גושפנקא של התנהגות פלילית'..., וכי יש צורך במשנה זהירות כדי שלא להטביע על אדם חותם של עברייני.

...סבורני כי כדי שהמעשה שאינו ראוי ייתקל בנורמה המשפטית הפלילית, יש מקום לשקול אם כרוך בנסיבותיו של המקרה יסוד של שחיתות, אשר מכניס אותו לתהום 'השחור' שעליו מדבר פרופ' א' ברק במאמרו 'ניגוד אינטרסים במילוי תפקיד' משפטים י (תש"ס) 11, ואחת הנסיבות שיש בה להכניס את המקרה לגדר שחיתות יכול שתהיה מעמדו, דרגתו או תפקידו של עובר הציבור. שכן, 'ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת'... " (ע"פ 4148/96, פ"ד נ(5), 367, 390-391 – ההדגשות שלי – ר.מ.)

ובאותו מקרה נפסק:

"...מידת הפגיעה באמון הציבור, גם אם אין להקל בה ראש, אינה מגיעה למידה המצדיקה את הפעלתו של המנגנון הפלילי והכתמתו של גנות כעברייני פלילי. סבורני, כי שיקול המידתיות הינו שיקול רלוואנטי בבואנו לפרש את היקף התפרסותה של הנורמה הפלילית שבסעיף 284 לחוק העונשין. מקרה זה ממחיש את הגבול שבין עבירה פלילית לעבירה משמעותית..." (ע"פ 4148/96 הנ"ל, בע' 387).

ובמקום אחר:

"העבירה של הפרת אמונים, שיש בה צורך כדי להבטיח מינהל תקין על ידי עובדים נאמנים לטובת הציבור, היא בעלת אופי גורף ומעורפל. לפיכך, כפי שבית המשפט אמר לא פעם, יש לנהוג בזהירות רבה עד שמרשיעים עובד ציבור בעבירה זאת." (ע"פ 1877/99, פ"ד נג' (4) 695, 712).

ובמקום נוסף (הדברים נאמרו אמנם על עבירת השוחד אך יפים, לטעמי - ואף לדעת בית-המשפט העליון בע"פ 355/88 הנ"ל, בע' 236 - עוד יותר, לעניין עבירת הפרת האמונים) נאמר:

"לכאורה, מגבירה הרחבה זו את עמימות האיסור הפלילי, וככזו אינה עולה בקנה אחד עם הגיונו של עיקרון החוקיות, הקבוע בסעיף 1 לחוק העונשין. שכן, מעיקרון החוקיות מתחייב ש'החוק צריך להיות נגיש (בהבנה אליו) וגם ודאי (בתחומי פריסתו)' (א' ברק, 'הקונסטיטוציונליזציה של מערכת המשפט' בעקבות חוקי-היסוד והשלכותיה על המשפט הפלילי (המהותי והדיוני)' מחקרי משפט (תשנ"ו) 5, 18). אולם נראה, כי הגדרה גמישה של עבירת השוחד הינה כורח המציאות, כש'אין גבול לאפשרויות הרב-גוניות שבהן עשוי הדבר (הוא השוחד - א.ג.) להתבטא בחיי יום-יום' (ע"פ 150/88 לוחי נ' מדינת ישראל, פ"ד מב' (2) 650, 657). עמימות זו היא, על כן, הכרח בל יגונה (ד' ביין, 'חוקי היסוד והעבירות הספציפיות' מחקרי משפט (תשנ"ו) 251, 256).

נוכח רוחב יריעתן של הוראות החוק, על בית המשפט להזהר שלא ייכלד ברשת מי שהדין אינו חל עליו (ע"פ 521/87 מדינת ישראל נ' עינב, פ"ד מה (1) 418, 425). סכנתה של לכידה 'עודפת' כזאת היא כי יורשע בעבירת שוחד מי שמעשיו אינם שקולים לקלון שבלקחת שוחד. יש גם 'מקום לחשש מפני סילוף משמעות העבירה', כשמשמעות הסילוף היא שחיקת החומרה היתרה שבעבירת השוחד (פרופ' מ' קרמניצר, 'האם חסרי עבירות אנחנו משפטים יג (תשמ"ג) 167, 159). דומה, כי חששות אלה הם שעומדים ביסוד האזהרה שהזירו בתי המשפט את עצמם מפני הסתפקות בפרשנות מילולית." (ע"פ 8873, 8620, 8710/96 הנ"ל, בע' 498-499).

במקרה דנן, אין ספק בעיני, כי התקיימו המבחנים שצוינו בפסיקה. בהגיעי למסקנה כזו, הענקתי חשיבות רבה לתפקיד שמילא פנחס במשטרה, היינו, כראש צוות חקירה, אשר מטבע הענין מוענק לו כח רב ומרכזי. בכחו להשפיע השפעה רבה על גורל חשודים ומתלוננים כאחד. במסגרת זו, החוק אף מעניק לו סמכות לפגוע, לפי שיקול דעתו הבלעדי, בזכויות היסוד של חשודים (למשל, סעיפים 23,27 ו-42 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו - 1996). לפיכך, חובת הנאמנות החלה עליו הנה, מניה וביה, מוגברת ועליו להקפיד הקפדה יתירה במעשיו. אשר לרכיב השחיתות, הרי גם הוא התקיים בעניינו, בכך, שפנחס פעל להסתיר קשריו עם ב' מעיני כל (ועל כך ארחיב בהמשך באשר ליסוד הנפשי), דבר שהנו לא רק מושחת, אלא מהווה נדבך נוסף בפגיעה באמון הציבור על-ידי מעשיו.

אבחן הסוגיה אף מן הבחינה המהותית. עובד ציבור, אשר אין חולק, כי במשך שנים, מילא תפקידו במסירות ובנאמנות, החליט לפרוש מתפקידו. במסגרת זו, בעודו בשרות, ברר האפשרויות התעסוקתיות העומדות לרשותו ב"שוק האזרחי" ובכלל זה, עם אנשים עמם היה קשור במהלך עבודתו ולאחר שקשר זה קרם עור וגידים, פרש משרותו (לאחר חופשת שחרור). לאור פרישתו המיידית של עובד הציבור, קיים, לכאורה, קושי להדביק תווית כה פסולה להתנהגותו, עד שחוסה היא תחת כנפי המשפט הפלילי. אכן, אומרים אנו, כי אישי-הציבור הם נאמני הציבור, ו"משלהם אין להם ולא כלום" (בג"צ 7074/93 הנ"ל, בע' 773). אנו מעמידים בפני הנאמן "דרישה של 'מידת חסידות'" (כאמרת פרופ' א' ברק חוק השליחות (תשנ"ו), 1037). לעתים מכתירים אנו את היחסים בין הנאמן לנהנה במשפט "אדם לאדם - מלאך" (ראו ברק, שם, שם), אולם, יהא כינוי יחסים אלו אשר יהא, איש הציבור, נשאר לעולם אדם וגם אם כמלאך הוא, הרי הוא כמלאך של מטה ולא כמלאך של מעלה, "משל היה מלאך ממלאכי השרת, שכידוע אין היצר שולט בהם" (דברי כב' השופט אלון (כתוארו דאז), בבג"צ 620/85, פ"ד מא' (4), 169, 244), שנאמר (בהקשר שונה):

"...לא יהא זה נכון וראוי לקבוע כי אדם לאדם - אלוה (או מלאך). קביעתה של רמת-התנהגות זו לא תהא ריאלית, ואין טעם לקבוע נורמה שאנשים לא ינהגו לפיה." (בג"ץ 164/97, פ"ד נב(1), 289, 362).

וספציפית, על עבירת המרמה והפרת האמונים:

"...מטרת המחוקק בעבירה זו לא תושג על-ידי קביעת קנה-מידה מופרז לאחריותו של עובד הציבור בפלילים..." (ע"פ 3954/94 הנ"ל, בע' 547)

אכן, זכות הציבור בישראל היא, כי השרות הציבורי יהיה טהור וזך מכל רבב וידע כל אזרח, כי ההחלטות שמקבלים פקידי ציבור, נעשו משיקולים ראויים בלבד. אולם, אין לנו לדרוש מפקידי הציבור, את אשר אין בן אנוש יכול לעמוד בו, וודאי וודאי שאין לנו להדביק לכל סטיה ממידת מלאכות, תווית פלילית.

זאת ועוד, היסוד העובדתי שבעבירת המרמה והפרת האמונים, הנו עמום, הוא דורש, לפיכך, מילוי קזואיסטי בתוכן ולכן, החשש הוא, לענישה רטרואקטיבית החותרת תחת עקרון העל *Nullum crimen sine lege, Nulla poena sine lege* (אין עבירה בלא חוק, אין עונש בלא חוק), שהוא, לטעמי, כיום, זכות חוקתית מוגנת (כחלק מכבוד האדם). ואכן, אל לנו לשכוח, את הסכנה הרובצת לפתחנו כי נגיע "מישלטון החוק" לשלטון הפרשנות הפתוחה לרווחה לשיקול-דעתו של הפרשן, הכל לפי רוח הזמן וצורך השעה" (ד"נ 7778, פ"ד לב(2), 828, 832). עם זאת, עבירה זו הנה מסוג העבירות, אשר קשה לתחמן וקיים אינטרס ציבורי אמיתי, כי תהיה כוללת דיה, על-מנת לכלול גם מצבים עתידיים ומציאות משתנה, וזאת, על-מנת להגן על טוהרו של המנהל הציבורי. הפתרון ההכרחי לקושי מבני זה, הוא בהקפדה יתירה על קיומו הממשי של היסוד הנפשי של עבירה זו, אצל הנאשם בביצועה. החשש לענישה רטרואקטיבית, פוקע מאליו, כאשר מוכח מחומר הראיות, כי הנאשם ידע, בעת ביצוע היסוד העובדתי של העבירה, כי מעשיו מהווים הפרת אמונים הפוגעת בציבור.

במקרה דנן, פנחס הסתיר, באופן ממשי ומקיף, את קשריו הפסולים עם ב'. משכך, המסקנה המתבקשת היא, כי ידע על אפיים הפסול. פנחס הבין, כי קשירת קשר על-בסיס עסקי עם אדם כב', עמו קיים קשרים, חלקם רגישים ומורכבים באופיים, על רקע עבודתו כקצין משטרה, הנה בעייתית. אין ספק, כי הסתרת קשרים אינה רק מקיימת יסוד של שחיתות, אלא גם מעידה עדות חותכת, על מודעות פנחס לפסול בקשר שכזה.

ט. משהגענו לסוף מסענו (לגבי נאשם זה) נזכר שוב, בתחנות בהן עבר מסלולינו. עבירות השוחד והפרת האמונים, נועדו להגן על טוהרו של השרות הציבורי ובפרט, על עצמאות החלטת איש הציבור, שהוא נאמן הציבור. במקרה דנן, הכניס עצמו פנחס, ביודעין, למצב, בו היה עליו לשקול, בתקופה שבין יצירת הקשר העסקי עם ב' (עובר לצאתו לחופשת שחרור) ועד לפרישתו מן השרות, בנוסף לאינטרס של הנהנה – הציבור בכללותו, גם את האינטרסים של שותפו לעסקים. בכניסה למצב של ניגוד עניינים, מפר איש הציבור את אמונו של הציבור ומועל בתפקידו כנאמן.

הצבעתי על הקשיים שטומנת בחובה עבירה זו, על ניסוחה העמום ועל האפשרות, כי תוטבע תווית פלילית, על מי שהתנהגותו סתתה רק במקצת ממידת מלאכות. אולם, קשיים אלו נסוגים, במקרה דנן, לאור השחיתות שנמצאה במעשי פנחס ולאור ההוכחות הברורות, לגבי התקיימות היסוד הנפשי של העבירה, שפנחס היה מודע כי עשוי להיות פסול במעשיו ובכל זאת המשיך בהם, תוך שהוא מסתירם.

בנסיבות אלו, התקיימו בפנחס כל יסודותיה של עבירת המרמה והפרת האמונים ולכן, החלטתי להרשיעו בה.

אשר לעבירת השוחד, הרי שהיא קובעת עונש חמור יותר, בגין פגיעה קשה יותר בטוהרו של שיקול-דעת איש הציבור. לא מצאתי כי הפגיעה הקשה התקיימה במקרה דנן, שכן, לא הוכח, כי פנחס זכה למתת מב', קל וחומר, בעבור פעולה הקשורה בתפקידו. לפיכך, החלטתי לזכות את פנחס מעבירה זו, שיוחסה לו בכתב-האישום.

17. **אשמת דותן:**

אישום ראשון

האם דותן לן בחדר אחד עם פנחס במלון באנטוורפן?

א. לטענת המאשימה, דותן לן יחד עם פנחס (אשר שילם עבור חדר זה) - בימים 23.6.91-21.6.91 - בחדר מס' T407, במלון קרלטון, באנטוורפן. הראיה המרכזית לכך, מצויה בת/93/א, לגבי טוענת המאשימה (סעיף 405 לסיכומיה):

"... מסמך מפורש, הנוקב בשם האורח שלן במלון. מסמך זה אינו מסמך ההזמנה למלון, אלא האסמכתא לתשלום החשבון, הבאה להראות לא רק על שם מזמין החדר ... אלא על מי ששהה בחדר". (ההדגשה שלי - ר.מ.)

ב. לא ניתן לקבל מסקנה זו. בת/93/א' מצוין השם "MR MR DOTAN" (כך במקור - ר.מ.). נשאלת השאלה, האם הכוונה היא לשם מזמין החדר במלון, או השם שנמסר בעת הזמנת החדר, או שם האורח ששהה באותו חדר? טענת המאשימה, לפיה מסמך זה מעיד, כי מדובר בשם האורח ששהה בחדר, היא טענה שבעובדה, הדורשת הוכחה. למותר לציין, כי מדובר בנתון עובדתי, שאין כל קושי מיוחד לבדוק. ואכן, נציגי המשטרה נסעו לבלגיה, לבצע חקירה בנושאים שונים הקשורים לענייננו, לרבות, בירור נושא השהיה במלון. אולם, מתברר, כי לא נערך כל זכרון דברים מבדיקת המשטרה במלון (עמ' 261 לפרטיכל, ש' 1-2, עמ' 262 לפרטיכל, ש' 26 עד עמ' 263 לפרטיכל, ש' 2) ולא ידוע, מה העלה בירור זה. לכן, מסקנה היא, כי ת/93/א', כשלעצמו, אינו מוכיח כי דותן שהה במלון, כנטען. לא זו אף זו. דותן העלה במפורש את הטענה, כי גובה התשלום ששילם פנחס בגין החדר במלון, מצביע על כך, כי בחדר זה שהה אדם אחד בלבד ולא שניים. בא-כחו של דותן הפנה (בעמ' 21 לסיכומיו) למסמכים, הנוגעים למקרים אחרים שנחקרו במשטרה, מאותה תקופה, מהם עולה, כי כאשר שניים לנו בחדר אחד, היה המחיר, בגין לינה ללילה אחד, במלון קרלטון, ככפול מזה שבת/93/א, בעוד שבמקרה אחר, בו נסע פנחס לבדו לבלגיה, במסגרת החקירה, היה מחיר המלון, דומה לסכום ששילם פנחס ביוני 1991 (נ/106 ועמ' 421 לפרטיכל, ש' 16-17). גם טענה זו יכולה היתה המאשימה להפריך, בקלות, לו חפצה, על-ידי זימונו לעדות של עובד המלון, אך היא בחרה שלא לעשות כן.

ג. המאשימה טענה, כי עדות דותן במשטרה, בנדון, לא היתה מדויקת וגרסתו, היתה כבושה בחלקה. אולם, מעיון בהודעתו עולה, כי רק בחקירתו מיום 29.7.96, למעלה מחמש שנים לאחר המקרה, הועלה הנושא בפניו. דותן ציין באותה הזדמנות, כי אינו בטוח שלן במלון קרלטון והוא סבור, כי לן באותה הזדמנות, אצל חברים (עמ' 4 לת/110, ש' 26-27). עוד בהמשך אותה חקירה, נזכר וציין, כי הוא זוכר שלן אצל חברים וכי ת/93/א' אינו מעיד על-כך כי שהה במלון כנטען (עמ' 16 לת/110, ש' 7-2). כנימוק לאי-קבלת גרסת דותן, טוענת המאשימה, כי הוא לא ציין, בעת חקירתו במשטרה, את שם החבר אצלו לן והזכיר שם זה, לראשונה, בעדותו בבית-המשפט. אולם, עיון בהודעותיו מעלה, כי המשטרה, באופן מפתיע, לא שאלה את דותן כלל, לזהות אותו חבר ולכן, לא יכלה לאמת עובדת שהות דותן אצלו, כנטען על-ידו. אמנם, יתכן ומן הראוי היה שדותן יציין, מיוזמתו, שם אותו חבר, אולם, אין לקוף לחובתו מחדלם של חוקריו.

ד. יצוין, כי גם פנחס העיד מפורשות, שלמרות שיתכן שהזמין במקור את החדר גם על שמו של דותן, הרי שבפועל לן, באותו מועד, לבדו במלון קרלטון (עמ' 5 לת/93, ש' 27-17, עמ' 419 לפרטיכל, ש' 9-17). גרסה זו - הנתמכת גם בראיה אובייקטיבית (ת/93/א), תומכת בגרסת דותן.

ה. לפיכך, טענתה הנדונה של המאשימה לא הוכחה, לא מיני ולא מקצתי ועדיף לו לא נטענה כלל.

ו. בשולי הדברים אציין, כי דותן גרס (עמ' 5 לת/110, ש' 25-28), שהחדר שנדון לעיל, הוזמן עבורו על-ידי חברה בשם ו', מאחר שזו זוכה ליחס ולחדרים טובים יותר בהזמנה. רואה אני טעם לפגם בכך, שקצין כה בכיר במשטרה, זוכה להטבה בשהות פרטית במלון (וראו [בג"צ 7074/93 הנ"ל](#)), וודאי כשהוא מנצל לשם כך חברה, שהמשטרה מעורבת בחקירה שקשורה אליה באופן עקיף (פרשת חברת א'). הדברים לא נטענו ודותן לא הגיב להם מפורשות ולכן, לא אכביר מילים על כך, מעבר לנאמר לעיל, מה גם שדומה, כי גם אם התנהגות זו היתה בלתי ראויה, רחוקה היא ממש מהתנהגות שהדין הפלילי צריך להדרש אליה.

18. **האם ידע דותן כי ביטוח ההונדה והתקנת אביזרי הרכב בה, ממומנים על-ידי פ.פ.ד?**

א. אין חולק, כי פ.פ.ד. היא ששילמה, בחודש אפריל 1992, הן את תשלום ביטוח החובה של ההונדה (הנוכרת בסעי' 7' לעיל), בסך של 1,030 ₪, והן את עלות האביזרים שהוספו לה, בסך של 3,700 ₪. עוד אין חולק, כי באותה עת שרת דותן במשטרה, בדרגת תת-ניצב ואף עסק בעניינים הקשורים לחקירת פרשת דרדיקמן. יצוין כאן, כי למרות שהמאשימה הצהירה, כאמור, שבחקירת פרשת דרדיקמן לא היה כל פסול במעשי הנאשמים, הרי בסיכומיה נותרה השאלה, האם פעל דותן באופן חריג, כשאישר מימון תרגום אחד המסמכים הקשורים לפרשה, אם לאו, עמומה (ראו למשל, סעיפים 342, 345 לסיכומי המאשימה). אין המאשימה רשאית לנהוג כך. משהצהירה את שהצהירה כאמור, אין היא רשאית לחזור בה מן ההצהרות ובפרט, לא בשלב הסיכומים. לפיכך, מסקנה היא, כי בפעילות דותן כקצין משטרה, אותה עת, לא היתה כל חריגה, או דבר שיש בו דופי.

ב. לגופו של אישום זה, טוענת המאשימה (סעיף 5-6 לסיכומיה), כי:

"...לא יעלה על הדעת שקצין משטרה בכיר, בדרגת תת ניצב, יקבל טובות הנאה מחברה בה שותף בין היתר מתלונן/מקור בחקירה מסוימת, ולאחר מכן יעסוק אותו קצין בענייני אותה חקירה....

טוענת המאשימה, כי הוכחה קבלת תשלומים אצל הנאשם 1 מחברת פ.פ.ד., והוכח כי הנאשם 1 ידע על הקשר העסקי בין ב' לנאשם 2 וטיבו של קשר זה, ובהסתמך על העובדות שאינן שנויות במחלוקת, עולים מעשיו של הנאשם 1 כדי מרמה והפרת אמונים."

ג. כפי שכבר פורט בהרחבה לעיל, עבירת המרמה והפרת האמונים, הקבועה [בסעיף 284 לחוק](#), דורשת מחשבה פלילית, ברמה של מודעות (וראו [סעיפים 19-20 לחוק](#)). במקרה דנן, גם אם קבלת כספים מחברה בה שותף "מתלונן/מקור", היא מעשה "הפרת אמונים הפוגע בציבור", הרי שומה היה על המאשימה להוכיח, כי דותן היה מודע לכך – קרי – היה מודע לכך שפ.פ.ד., בה שותף ב', היא המשלמת בגין ביטוח החובה של ההונדה ואביזרי הרכב שבה, כאמור.

ד. דותן גרס מצדו, כי לא ידע שהתשלומים הללו בוצעו בהמחאות של פ.פ.ד., קל וחומר, כי הם נזקפו בספריה, כהוצאות החברה (עמ' 323 לפרטיכל, ש' 20-15). ואכן חומר הראיות מעלה ספק סביר, אם דותן היה מודע לכך שפ.פ.ד. מימנה תשלום זה. אנמק.

ה. עוד בחקירתם במשטרה, ביום 29.7.96, אשר נערכה במקביל, מסרו שני הנאשמים הסברים דומים, בקשר לתשלום זה. כך דותן:

"שאלה: אני אומר לך שביטוח החובה לרכב ההונדה סיויק שולם ע"י פ.פ.ד. מה תגובתך?

תשובה: אין לי ספק שבמידה וזה שולם ע"י פ.פ.ד. התשלום שולם במזומן בחזרה לפ.פ.ד...." (עמ' 8 לת/110, ש' 16-13)

ופנחס:

"שאלה: האם זה נכון שפד שילמה עבור רדיו טייפ שהותקן ברכב הונדה של ציפי דותן.

תשובה: מה שאני זוכר...ציפי, נדמה לי, נתנה לי איזה שהוא סכום כסף על מנת לקנות רדיו טייפ או אזעקה. זה היה כמה אלפי שקלים...בזה השתמשתי." (עמ' 1 לת/117, ש' 18-12)

ובהמשך:

"שאלה: האם זה נכון שגם את כספי ביטוח החובה לרכב שילמה חברת פ.פ.ד.

תשובה: אני שוב חוזר ואומר לך שציפי הפקידה בידי איזה שהוא סכום כסף לטיפול בשחרור הרכב וטיפולתי בכך.

שאלה: היתכן שבאותו סכום גם בטחת את רכבה של ציפי דותן.

תשובה: מה שהיא ביקשה ממני אז אני לא זוכר היום. טיפלת. לא יכול לזכור היום." (עמ' 3 לת/117, ש' 13-5)

בבית המשפט מסרו הנאשמים גרסה מלאה יותר. כך דותן:

"יום שחרור הרכב היה יום חמישי בשבוע. הרכב בדרכי מובא מסוכנות הרכב לבית הרדיו. ... הגעתי, בחרתי את הרדיו, את האביזרים הנלווים. הייתי צריך להמשיך בעבודה. אשתי לא יכלה להגיע כי באותו יום היתה לה הלוויה של אבי חברה טובה שלה ... אשתי פנתה לנאשם 2 וביקשה כי יעשה לה טובה ויסדיר נושא כל הוצאת הרכב וידאג להביא לה הרכב הביתה והיא תשלם לו. אני זוכר שני דברים בבירור - שאשתי ואני לא יכולנו להגיע לשחרור הרכב, וביקשנו מנאשם 2 שיטפל בשחרור הרכב. מי שביקש זה או אני או אשתי. לא השארתי לנאשם 2 כסף משום שהרכב היה בהתקנה, חשבונית לא היתה, ביקשתי מנאשם 2 שישדיר עניין התשלום ברמה החברתית הפרטית וביקשתי שהוא ישלם ואנחנו נחזיר לו את זה. לא השארתי לו צ'ק מסיבה פשוטה או שלא היה עלי צ'ק או דברים אחרים. אני מיהרתי. שהיתי שם אולי 10 דקות כשבחרתי האביזרים. " (עמ' 322 לפרטיכל, ש' 12 – 25)

ופנחס:

"באשר לאביזרי הרכב והביטוח של הגב' דותן - ציפי, אשתו של אבי, במהלך השנים נרקמו בינה לביני ובינה לבין משפחתי יחסי ידידות. אנחנו חברים ... ציפי כשקנתה אוטו חדש, פנתה אלי, ביקשה ממני, לא זוכר כיום ולא זכרתי בחקירה שהיתה כמה שנים אחרי קניית האוטו, אך זה היה, אבל היא פנתה אלי ואמרה לי שאטפל בשחרור הרכב, והפקידה בידי סכום כסף. לא יודע אם זה היה לפני או אחרי השחרור וזוכר שבכסף הזה, הפעם היה מזומן, אני השתמשתי.. אז היא נתנה לי כסף. בסה"כ עשיתי טובה לידידה שלי, לא ראיתי בזה פסול אז וגם לא היום. " (עמ' 419 לפרטיכל, ש' 22 – עמ' 420 לפרטיכל, ש' 15)

ו. אקדים ואומר, כי גרסאות הנאשמים מגלות הגיון פנימי רב. קשריהם הטובים של הנאשמים, אשר חרגו מעבר לעבודתם המשותפת במשטרה והגיעו אף לקשרים בין משפחותיהם, עלו מעדויותיהם (ראו למשל: עמ' 319 לפרטיכל, ש' 9, עמ' 419 לפרטיכל, ש' 6-7 - הגם, שדותן לא גרס כך מלכתחילה, מסיבות השמורות עמו). אין גם חולק, כי משרדו של פנחס (קרי, משרד פ.פ.ד.) נמצא הן בקרבת משרדי סוכן הביטוח אורי גולדברג והן בקרבת משרדי "בית הרדיו", בו הותקנו אביזרי הרכב בהונדה ולכן, האפשרות כי אכן נתבקשה מפנחס טובה, על רקע חברי, הנה, כשלעצמה, סבירה. כמו כן, התשלומים של פנחס, במקרים אחרים, בהמחאות של פ.פ.ד., להוצאותיו הפרטיות (שנזקפו בהמשך לחובתו בספרי הנהלת החשבונות של החברה), עלו מפורשות מחומר הראיות (ראו למשל: עמ' 193 לפרטיכל, ש' 4-6, עמ' 422 לפרטיכל, ש' 6-2). כמו כן, הסכום בו מדובר, אינו גדול ואין זה בלתי סביר כי פרטי המקרה נשתכחו בחלקם על-ידי המעורבים, כאשר נחקרו על המקרה, למעלה מארבע שנים אחרי שארע, קל וחומר, כאשר העידו על כך בבית-המשפט, כעבור כחמש שנים נוספות.

ז. כפי שכבר ציינתי לעיל, סכום הכסף הפעוט שקיבל כאן דותן, אליבא דמאשימה, פוגם בהגיון הפנימי של גרסתה. אם ננסה לבדוק הגיון פנימי זה נגלה, כי לא הוצגה כל סיבה, בעטיה יתן פנחס מתנה לדותן. לפיכך, טענת המאשימה מתמקדת, גם אם הדברים נאמרו ברמוז בכך, על-כך שדותן קיבל מב', באמצעות פ.פ.ד., סכום כסף במתנה. לכן, סביר, כי אם דותן קיבל מתת מ.פ.פ.ד., הוא החזיר לפנחס את חלקו (אחרת פנחס העניק לו מתנה). לשון אחרת, ב' מחזיק בשליש מן הבעלות בפ.פ.ד., משמע, ניתן ליחס לדותן, קבלת מתת בשווי שליש מהסכומים שפ.פ.ד. שילמה, לכאורה, עבור ההונדה (למעשה - שווי ההטבה נמוך יותר, שכן פ.פ.ד. זקפה את תשלום זה כהוצאה ולכן נהיר, כי חלק מהסכום ששילמה למעשה "הרוויחה", בהקלה על נטל המס שלה). סכום זה עומד על פחות מ- 1,600 ₪ (1,030 + 3,700 לחלק ל-3). הסבירות כי דותן ירקום עם פנחס (וכנראה עם ב') קנוניה, לקבל סכום כסף זה במתנה, אינה גבוהה, בלשון המעטה.

ח. טוענת המאשימה, כי עוד ביום 26.10.94 הוצגה לפנחס, בחקירתו במשטרה, האפשרות, כי פ.פ.ד. מימנה את הביטוח והתקנת אביזרי רכב ההונדה והוא הכחיש זאת (עמ' 1 לת/96, ש' 14-18). לפיכך, היה לנאשמים זמן רב לתאם גרסאותיהם ועל-כן, אין להאמין להם. אולם, אם אכן חושדת המאשימה, לתיאום עדויות שכזה, נשאלת השאלה, מדוע לא נחקר דותן על נושא זה, עוד בשנת 1994, אלא רק כשנתיים לאחר מכן ומדוע לא הוצגו לפנחס ספרי פ.פ.ד., בהם נזקפו התשלומים על חשבון החברה ומדוע, לא נתבקש להסבירם כבר אז. לכל אלו לא ניתן כל הסבר. נראה, כי

בכך התרשלה המשטרה ולא ניתן לזקוף לחובת הנאשמים רשלנות זו. אכן, החשד כי הנאשמים תאמו גרסאותיהם (ויוזכר, כי גרסאותיהם אינן זהות, אלא רק תואמות וכל אחד מהם זוכר פרטים שונים ממה שארע), הוא חשד בעלמא, אשר לאור רשלנות החוקרים, לא ניתן ליתן לו משקל ממשי.

ט. המאשימה הפנתני לחוסר הגיון פנימי בגרסת דותן. שהרי, ביטוח החובה הזמני של ההונדה, שולם עוד ביום 9.4.92 ועמו ניתן היה לשחרר את המכונית ולנהוג בה במשך שבועיים. לפיכך, תשלום פוליסת הביטוח החובה הקבועה, על סך של 1,030, לא היה דחוף ואכן הוא שולם, רק ביום 16.4.92. לפיכך, טענה המאשימה (סעיפים 416-418 לסיכומיה), גרסת דותן כי הוא (או אשתו) הפקיד תשלום דמי הביטוח האמורים בידי פנחס, מחמת הצורך הדחוף לפעול לשחרור ההונדה (וראו בקטע שצוטט מדבריו לעיל כמו גם בעמ' 366 לפרטיכל, ש' 19 עד עמ' 367 לפרטיכל, ש' 4), אינה הגיונית. אכן, לכאורה, יש בטענה זו טעם ודותן לא הצליח להסביר בעדותו בבית-משפט, מדוע היתה דחיפות בתשלום בגין תעודת ביטוח החובה הקבועה, כאשר היתה כבר תעודת ביטוח חובה זמנית משולמת (ראו עמ' 367 לפרטיכל, ש' 5 עד עמ' 369 לפרטיכל, ש' 4). באי-כוחו ניסו לספק לענין זה הסברים כאלו ואחרים (ראו עמ' 452-453 לפרטיכל), כגון האפשרות, כי פנחס שילם תשלום דחוי וכו'. אולם, יש לזכור ברקע הדברים, כי דותן (ופנחס) לא נתבקשו להסביר, בחקירתם במשטרה, דבר הוצאת התעודה הזמנית, אלא רק בעדותם בבית-המשפט, אשר ניתנה כתשע שנים לאחר המקרה. לפיכך, הגם שהוצאת התעודה הזמנית מערערת, לכאורה, גרסת הנאשמים, הרי נוכח העובדה כי נתבקשו להסביר הדברים זמן כה רב לאחר התרחשותם, אין ליחס לכך משקל כה קונקלוסיבי, כפי שביקשה המאשימה לייחס לו.

י. כאמור, על ספח המחאת פ.פ.ד. בה שולם ביטוח החובה נכתב:

"תעודת ביטוח חובה –
לרכב פרטי." (ת/79 ג')

הצדדים חלוקים לגבי משמעות הכיתוב "לרכב פרטי". האם, כגרסת פנחס, הכוונה לכך שהרכב נמצא בבעלות פרטית ולא בבעלות החברה ולכן, למרות שהתשלום שולם בהמחאה של פ.פ.ד., יש לזקפו לחובת חשבונו האישי של פנחס. או, שמא כגרסת המאשימה, מדובר בציון, כי הרכב הוא פרטי להבדיל מרכב מסחרי. גרסת פנחס בענין זה, עדיפה בעיני. נתתי משקל רב לדברי רואה-החשבון של פ.פ.ד., אוקון, אשר העיד מטעם המאשימה, אשר מסר:

"ש. בשיק הביטוח כתוב - פרטי.

ת. מוצג לי ואני משיב - נכון.

ש. זה לא כתב היד של חיים. זה הנה"ח.

ת. אני לא מזהה את כתב היד. זה לרכב פרטי.

ש. מה היתה צריכה הנה"ח להבין מזה.

ת. **היתה אמורה לחייב את הכרטיס של חיים פנחס על המשיכה**, וזאת לו שמה לב למילה 'פרטי'.

ש. אולי הנה"ח טעתה?

ת. אם לא הכניסה זאת לכרטיס של חיים פנחס, הנה"ח ביצעה טעות.

ש. יכול וחייבו את חיים פנחס.

ת. אני לא יודע, אולי חייבו את חיים פנחס וזו לא טעות, אם חייבו אחזקת רכב - זו טעות.

ש. המשטרה שאלה אותך על זה

ת. לא " (עמ' 193 לפרטיכל, ש' 21-7, ההדגשה שלי - ר.מ.)

אוקון הוא עד נטול פניות, אשר מתוקף תפקידו, כרואה-החשבון של פ.פ.ד., היה עליו לדעת, את האופן בו על בעל תפקיד בחברה לחייב חשבונו האישי בחברה, בגין הוצאה ששולמה על-ידי החברה עבורו. לפיכך, אין אלא לקבל דבריו כפשוטם, לפיהם הרשום על-גבי ת/79ג', כוונתו לתשלום פרטי. זאת ועוד, הסבר זה אף הגיוני יותר, שכן, איני רואה סיבה אמיתית לציון, על גבי ספח המחאה, כי הרכב פרטי או מסחרי, שהרי הבדלי התשלום ניתנים לבדיקה מעצם גובה התשלומים השונה בין רכב פרטי לרכב מסחרי. זאת ועוד, אם חפצה המאשימה לבסס מסקנתה, כי הכוונה בת/79ג' לרכב פרטי ולא מסחרי, שומה היה עליה להביא ראיה אחרת, מתוך רישומי הנהלת החשבונות של פ.פ.ד., לפיה ניתן לרישום הנתען משקל כטענתה, או משקל כלשהו, אם ניתן. בנסיבות אלו, מצאתי כסבירה יותר את המסקנה, כי הכוונה ברישום "לרכב

פרטיי", על-גבי ת/79ג', לתשלום שהוא פרטי באופיו, היינו, שעל פנחס לשלמו אישית, למרות ששולם בהמחאה של פ.פ.ד.. אולם, במקביל, יש לתת משקל גם לכך, שבשיק בו שולמו האביזרים לרכב, לא צויין, כי תשלום זה הנו פרטי.

יא. לסיכום נושא זה. מחד גיסא, קיימות ראיות המצביעות, כגרסת המאשימה, כי פ.פ.ד. שילמה עבור ביטוח והאביזרים של רכב ההונדה, שלא מתוך טעות וכי פנחס לא טיפל בנושא אך מתוך טובה חברית לדותן, לאור דחיפות הטיפול, אולם, מאידך גיסא, קיימות גם ראיות המצביעות אל עבר מסקנה הפוכה. קשה להכריע בין שתי אפשרויות אלו ולא די בראיות המאשימה כדי למנוע הוצרות ספק סביר בכך שדותן ידע כי תשלומים אלו ניתנים על-ידי פ.פ.ד. ועל-כן, יש לקבוע כי המאשימה לא הרימה את נטל השכנוע הנדרש בפלילים. בנסיבות אלו, לא הוכיחה המאשימה כי דותן זכה, בידעתו, למימון כלשהו מצד פ.פ.ד. ולכן, מסקנה נלווית היא, כי יש לזכותו מן העבירה של מרמה והפרת אמונים, בה הואשם באישום הראשון.

אישום שני: 19.

האם דותן ו/או רעייתו, ניסו להסתיר מעורבותם העסקית בחברות?

א. בסעיף 9 לכתב-האישום (אישום מס' 2), נטען:

"במטרה להסוות את הבעלים האמיתיים במניות הנאשם 1, הוחזקו המניות על ידי 'חוחן חברה לנאמנות ואחזקות (1989) בע"מ'... באופן זה מבדיקה ברשם החברות לא היה מתגלה שהנאשם 1, או אשתו, בעלי מניות בחברות הנ"ל."

לא מצאתי כל ממש בטענה זו. מעורבות ציפורה בחברות, עלתה ממסמכים רבים (למשל: נ/113, ת/118ב, נ/107, ת/133, ת/134, ת/135), אשר נמצאו הן ברשות רשם החברות והן ברשות אחרים ולא מעטים ידעו על כך (ראו למשל: ת/121, עמ' 2 לת/119, ש' 26, עמ' 2 לת/116א, ש' 4-5, עמ' 1 לת/112, ש' 28, עמ' 1 לת/115א, ש' 22, עמ' 2 לת/130, ש' 19-20, עמ' 332 לפרטיכל, ש' 27-28). בשלב מסוים, אמנם הועברו מניות ציפורה בחברות לחוחן, אולם, לא הונח כל בסיס ראיתי לקביעה, כי היה קושי להשיג מסמכי הבעלות המקורית במניות, אצל רשם החברות. ההפך הוא הנכון (עמ' 281 לפרטיכל, ש' 11-16, עמ' 282 לפרטיכל, ש' 2-4). בנוסף, אם ציפורה היתה מעוניינת להסתיר חלקה בחברות - שהרי אליבא דמאשימה, היתה מעורבותה זו בעלת מאפיינים מושחתים - סביר, כי היתה מפקידה מניותיה, מלכתחילה, בנאמנות אצל אחר, אך היא לא עשתה כן. יצוין, כי בחקירת המשטרה, הסכימה צפורה לוותר על זכות החסיון בין עורך-דין לבין לקוחו, בינה לבין עו"ד אריה אמיר, אשר עמדה לה, דבר שהקל על אימות העובדה, כי חוחן מחזיקה במניותיה (ת/168, ת/169, עמ' 280 לפרטיכל, ש' 18-20). עו"ד אמיר גם הסביר, כי הסיבה להעברת מניותיה לחוחן, נעוצה בהסדר זמני, במטרה למוכרן (עמ' 282 לפרטיכל, ש' 11-13). אולם, תהיה הסיבה להעברת המניות לחוחן אשר תהא, אין בסיס לקביעה, כי היה בה משום נסיון להסתרת מעורבות מושחתת בחברות.

ב. יצוין, כי המאשימה ציינה בסעיף 493. לסיכומיה, כי:

"הנקודה המשמעותית ביותר לגבי אלמנט ההסתרה נמצאת דווקא אצל אחיה של ציפי דותן, בן חמו. בת/126 מכחיש בן חמו שאחותו שותפה של נ' ושל ס' בחברות הנ"ל. יכולות להיות שתי סיבות להכחשה זו: האחת, שציפי דותן והנאשם 1 חשו צורך להסתיר את המידע מבן חמו. לדעת המאשימה הסבר זה אינו סביר; כפי שצוין לעיל בן חמו ידע על ב', ולפיכך אין טעם להסתיר מידע דומה במהותו. אפשרות שניה היא שבן חמו חש צורך להסתיר את המידע בחקירתו, מתוך רצון לסייע לנאשם 1. בכך מבטא בן חמו את רצונו של הנאשם 1 להסתיר את המידע."

לטענה זו אין בסיס בעובדות. לא רק שקשה לשלול האפשרות, כי ציפורה לא שיתפה את אחיה במלוא עסקיה, אלא שקשה עוד יותר לקבל המסקנה, כי בנסיגונו להסתיר מידע (בהנחה שאכן כך היה) - משקף בן חמו רצון גיסו - דותן. המאשימה בחרה שלא לזמן את בן-חמו לעדות ולא הונחה תשתית ראיתית כלשהי, ולו קלושה, להנחה זו, קל וחומר לתאוריה, כי דותן הנחה, במפורש או במשתמע, את בן-חמו, להסתיר מעורבות זו. אף דותן עצמו לא נשאל, בחקירתו הנגדית, על אפשרות תאורטית זו. אם דותן לא הנחה את בן-חמו כאמור, אין כל נפקות לשיקולי בן-חמו להסתיר את המידע.

- ג. בחקירתו במשטרה נשאל דותן לגבי מעורבותו ומעורבות רעייתו בחברות ואמר:
- שאלה: אני אומר לך שאישתך ואתה שותפים בחברה שנקראת 'שעת המשחק' מה תגובתך?
תשובה: אני לא שותף ב'שעת המשחק'
...
שאלה: האם אתה שותף או אישתך החברות 'עדי' ב.ד.ב. הכל למנוף?
תשובה: אני לא שותף בחברות שהזכרת באשר לאישתי תשאל אותה על כך
שאלה: אני אומר לך שפ.ד. ושעת המשחק הוקמו בחודש יוני 1991 ואתה הייתה [כך במקור – ר.מ.] מעורב בהקמתם ושותף בהם מה תגובתך
תשובה: אני לא שותף בהם ואין לי שום קשר ל"שעת המשחק" או לפ.ד. וגם לחברות האחרות כפי שצינתי בעדותי זו
שאלה: אני אומר לך שאישתך רשומה כבעלת מניות בחברת 'שעת המשחק' 'עדי' ב.ד.ב. מה תגובתך?
תשובה: תשאל את אשתי
שאלה: איך נכנסה אישתך כשותפה בחברות אלה?
תשובה: תשאל אותה
שאלה: האם היא סיפרה לך על השותפויות בחברות אלה?
תשובה: השיחות ביני לבין אשתי זה ענייני הפרטי" (עמ' 9 לת/110, ש' 4-25, ההדגשות שלי – ר.מ.)

וכך גם בהמשך החקירה, המשיך דותן להפנות חוקריו לרעייתו, לגבי עסקיה היא ומעורבותה בחברות. לעומת זאת, בדיון שהתקיים ביום 12.1.00, הצהיר בא-כחו של דותן, ברוח שונה:

"...אבי דותן, בתור בעלה של ציפי דותן, היה לו אינטרס כלכלי בחברות, הוא בהחלט התעניין במתרחש בהן ובמצבן." (עמ' 266 לפרטיכל, ש' 9-10)

אולם, דומה, כי מעורבות דותן בחברות, לא נתמצתה באינטרס כלכלי גרידא. בהודעתה במשטרה, שהוגשה בהסכמה כחקירה ראשית, מסרה ורד קרן (להלן: "ורד"), שהיתה אף היא שותפה בחברות, כי לפני הקמת החברות:

"...נקבעה פגישה בקפה שרי בדיזינגוף בת"א... בבית הקפה פגשתי אדם גדול שהוצג בפני כאבי דותן... כמו כן הוצג בפני ס'... סיפרו בפני על נפלאות הקופסאות של הבובות... אבי דותן היה דומיננטי בשיחה והגדיר את העסק כזונות. כלומר זה נותן הרבה כסף בלי שום השקעה. אבי דותן רצה רווחים מידיים. אמר שנפגש כל יום שישי. הוא רצה לדעת מה נעשה בחברה ושלא יעשו שום דבר בלי רשותו ובלי הסכמה של כולם. הדברים האלו של אבי דותן מצאו חן בעיני כי הרגשתי חזקה יותר והרגשתי בטוחה יותר שהעסק בטוח, יש שליטה עליו. אבי דותן גם הציע שכל אחד יסע עם המשפחה על חשבון החברה לחו"ל... מצא חן בעיני שאבי דותן שותף שלי כי ראיתי שהוא יעמוד על הזכויות. אני שוב מדגישה שאבי דותן חזר על כך שהוא לא יהיה בעל המניות אלה [כך המקור – ר.מ.] ציפי אשתו כיוון שאינו יכול בהיותו קצין משטרה." (עמ' 4 לת/116, ש' 1-25, ההדגשות שלי – ר.מ.)

בעלה של ורד, ראובן קרן, מסר, כי פגש בדותן מספר פעמים במשרדי "שעת משחק" (עמ' 2 לת/115, ש' 3-1) וכי נתן אמון בני, בין היתר, מאחר שדותן דיבר בשבחו (עמ' 1 לת/115, ש' 14-15).

- ד. אכן, מן הראיות עולה, כי דותן היה מעורב, באופן ממשי, בייזום החברות ודבריו בחקירתו במשטרה, לפיהם, אין לו קשר כלשהו לשעת משחק, לא היו מדוייקים, בלשון המעטה. הפנייתו את החוקרים לרעייתו, גם בקשר לשאלות שאין כיום חולק כי ידע התשובה לגביהן, היא, לכל הפחות, אינה ראויה ומעידה, כי מטעמיו (ככל הנראה, רוגז) לא שש לשתפם במידע שהיה ברשותו.

20. מעמד נ' וס' במשטרת ישראל והאם היה פסול כלשהו, בקשר בינם לבין דותן ורעייתו?

- א. במסמך ת/109ג', מתוך רישומי המודיעין של משטרת ישראל, נכתב, כי החל מיום 23.7.87, מוגדר ס' כ"בדוקאי". לפיכך, לכאורה, בעודו משרת בתפקיד בכיר במשטרה, קשר דותן (באמצעות רעיתו) קשר עסקי עם מי שמוגדר כ"בדוקאי".
- ב. בסיכומיה, טענה המאשימה, כי מבחינה נורמטיבית, לא יתכן קשר בין קצין משטרה לבין בדוקאי (לדוגמה ס' 465, 468 לסיכומי המאשימה). דא עקא, כי המאשימה הציגה תשתית ראייתית מועטה ולא מסודרת לגבי השאלה, מיהו בדוקאי וכל שהיא ניזונה לענין זה, הוא מדברי דותן עצמו. הלה גרס, בין היתר, כי מן העובדה שרשיון הנשק של ס' חודש לאחר 23.7.87 (כפי שאכן עולה מת/109ב'), ניתן להסיק, כי הוא לא היה בדוקאי וכי הרשום בת/109ג' לענין זה, בטעות יסודו. כאמור, לא הובאה בפני תשתית ראייתית מספקת, המאפשרת לקבוע אם מסקנה זו נכונה, אם לאו, אם המרשם בת/109ג' הוא סופי, אם לאו, והאם בדוקאי רשאי לקבל רשיון לשאת נשק, אם לאו. כל שמצוי בפני, הנו דברי דותן ודעתו, כי הרישום האמור במרשם המודיעין שגוי. יצוין, כי בסעיף 23 לכתב-האישום נטען, כי דותן עצמו, הגדיר את ס' כבדוקאי, דבר שלא הוכח ולא נטען בהמשך.
- ג. יתר-על-כן, אף לו ניתן היה למצוא בחומר הראיות בסיס לקביעה, כי קשר בין קצין משטרה לבין בדוקאי, פסול הוא מכל וכל, הרי שלא הוכח, כי דותן ידע על סטטוס זה. לא ניתן להסיק מן העובדה, שדותן רשם ידיעה מודיעינית לגבי ס' ומכך שהיה בכיר במשטרה ואף ראש מחלקת מודיעין שלה, כי ידע דבר ההכרזה על ס' כעל בדוקאי. דותן יכול היה לדעת על הסטטוס שניתן לס' משני מקורות: הראשון, כמזין הידיעה למרשם המשטרה. יתכן, כי ככזה היה עליו לצפות, כי זו תוביל להכרזה על ס' כבדוקאי. דא עקא, לא הוצגה בפני כל תשתית ראייתית, לגבי הדרישות והנסיבות בהן הופך אדם לגביו קיים חומר מודיעיני לבדוקאי ולכן, לא ניתן לקבוע, כי כמזין הידיעה למערכת, היה על דותן לדעת זאת. מקור שני, בעטיו יכול היה דותן אולי לדעת על הסטטוס של ס', הוא מתוקף תפקידו. אולם, גם בקשר לאפשרות זו, לא הוצגה בפני תשתית ראייתית מספקת, שכן, לא ברור, האם הכרזה על אנשים כבדוקאים היא נפוצה, או נדירה, כמה בדוקאים קיימים וכו'. לכן, לא ניתן אפילו לקבוע, כי דותן עצם עיניו אל מול האפשרות, שס' הנו בדוקאי.
- ד. המאשימה טענה, כי עמדת דותן בנושא זה ובפרט, טענתו כי ס' אינו בדוקאי, הנה בגדר עדות כבושה (סעיף 460. לסיכומי המאשימה). אין לכך בסיס. שכן, הדברים נאמרו מצדו, עוד בתגובה שמסר דותן לכתב-האישום. אמנם דותן לא מסר דברים אלו בעת חקירתו במשטרה, אך לא הוכח, כי טענה כזו הוצגה לו. מעיון בת/110 (הודעתו במשטרה) עולה, כי עובדת היות ס' בדוקאי, לא הוצגה בפניו מפורשות, אלא, הוצגו לו הידיעות שרשם. בסעיף 460. לסיכומיה, טענה המאשימה, כי סביר, שהוצג לו כל מרשם המודיעין, כולל החלק העוסק בהגדרת ס' כבדוקאי וזאת, בשל מבנה המרשם. דא עקא, כי מבנה מרשם המודיעין המשטרה, הנו ענין שבעובדה, שנטען לראשונה בסיכומי המאשימה ולא הוכח, ולכן, לא ניתן להתבסס עליו, מה גם, שאין במבנה, כפי שתואר בסיכומים האמורים, כדי לשלול האפשרות, כי לדותן הוצגו הידיעות לבדן (ראו עמ' 377 לפרטיכל, ש' 2-1). ממשיכה המאשימה בטיעונה ומפנה ל"נדון" של ידיעה 7 (ת/109ה'), שם מדובר ב"סיכסוך בין בדוקאים – יחזקאל אסלן, ס'". אולם, דותן גרס (עמ' 337 לפרטיכל, ש' 23-20) - ועדותו לא הופרכה, שהרי הוא היה היחיד שהעיד בנושא המערך המודיעין המשטרה - כי "הנדון" האמור, לא נכתב על-ידי כותב תוכן הידיעה (הוא עצמו), אלא הוסף לאחר-מכן, על-ידי אחר. בנוסף, לא ברור, האם הידיעה הוצגה לו במשטרה עם הרשום ב"הנדון", אם לאו. השאלה, האם ס' הנו בדוקאי, אם לאו, היתה צריכה להיות מוצגת לדותן, מפורשות, עוד בחקירתו במשטרה. אם הדבר נעשה שלא במפורש, למשל, על-ידי הצגת נדון ידיעה מס' 7, היה על המאשימה להביא ראיה לכך, למשל, עדות סני"צ שמואל ששון, גובה ההודעה ממנו. משלא נעשה כן, ודאי שלא ניתן לטעון, כי דברי דותן בנושא הנם בגדר עדות כבושה.
- ה. בנסיבות אלו, המסקנה העולה היא, כי לא הוכח שדותן ידע דבר הכרזת ס' כ"בדוקאי" וטענתו, כי ממכלול הנסיבות נראה לו שהחלטה זו שגויה, או למצער, הוא לא יכול היה לחשוך בסטטוס שכזה – לא נסתרה. עם זאת, יש לראות בדותן, כמי שידע תוכן שלוש הידיעות אותן כתב. מעיון בידיעות אלו עולה, כי בשתי הראשונות (כרונולוגית) – ידיעה 7 (ת/109ה') וידיעה 6 (ת/109ד') – לא נמסר כל מידע משמעותי, העשוי אפילו להטיל חשד על ס' כמעורב בפלילים, אלא המידע נמסר על גורמים אחרים ובפרט, על יחזקאל אסלן (להלן: "אסלן"). בידיעה השלישית – מספר 5 - נמסר, כי ס' שותף עם אסלן בניהול מועדון – דבר, שלכאורה, מעיד על מעורבות ס' בדברים בלתי כשרים.

בחקירתו במשטרה, סרב תחילה דותן להתייחס לידיעות שרשם (עמ' 11 לת/110 ש' 17-18), אולם בהמשך, נדרש ספציפית לידיעה מס' 5 ואמר:

"בסמוך לכתיבת המידע נודע לנו כי שותפיו של ס' הינו איציק ברבי ובת משפחה נוספת ולא יחזקאל אסלן כך שהיה ברור לי שהמידע שהתקבל באותה עת אינו מוצק... במידה והייתי יודע שלאזשהו גורם פלילי יש נגיעה או שותפות עם ס' בודאי שהייתי נוקט בכל הדרוש..." (עמ' 12 לת/110, ש' 13-19)

בעדותו בבית-המשפט, אמר דותן לענין זה:

"הידיעות הללו הן ידיעות רקע שלא מעלות חשד לפלילים. אין בהן שום ממש. בתקופה שהייתי ראש מפלג המודיעין בת"א בין 87-91, אנחנו לא מוצאים שום קשר בין ב. ליחזקאל אסלן שאז היה יעד מס' 1 של היחידה המרכזית.

ש: בידיעה מ-87 מס' 5, ישנה אמירה שב. שותף של יחזקאל אסלן.
ת: ראינו שהידיעה הזו אינה נכונה." (עמ' 337 לפרטיכל, ש' 1-5)

דותן גם ציין בעדותו, כי ידיעות לא מעטות, מתוך מרשם המודיעין, מתבררות בסופו של דבר כבלתי נכונות. ושוב, לא הוצגו בפני ראיות אחרות, בדבר מידת האמינות שניתן לייחס למרשם האמור ולכן, דברי דותן, לפיהם ידיעות לא מעטות הכלולות במרשם זה מתבררות כשגויות, ניצבים לבדם ובפרט, לא נסתרה טענתו, כי זמן קצר לאחר מסירת ידיעה מספר 5, היא הופרכה.

1. דותן אף הוסיף לגבי ס' דברים אלו: כי זה נמצא בקשר הדוק עם אישי משטרה רבים וארועים מטעם קציני משטרה, נערכים במקומות שבעלותו (עמ' 329 לפרטיכל, ש' 5-7), כי ס' מתנדב למשמר האזרחי, מרצה, לבקשת אנשי משטרה, בבתי-ספר (עמ' 337 לפרטיכל, ש' 8-10) וכי "לו הוא היה גורם שאיתו אסור לבוא במגע בודאי שהנחיות בנושא היו מתקבלות" (עמ' 13 לת/110, ש' 1-2 וראו גם עמ' 337 לפרטיכל, ש' 6) - הנחיה כזו, לא קיבל דותן מעולם. לגרסה זו, לפיה נראה דותן בחברת ס' בפרהסיה, יש תימוכין, הן בגרסת ורד (עמ' 4 לת/116, ש' 1-6) והן בעובדה, אותה קבעתי לעיל, כי שותפות רעיתו עם ס' לא הוסתרה. לפיכך גרס דותן, כי בנסיבות אלו, לא היה עליו לדעת כי קיים פסול כלשהו, בקשר עם ס'.

2. שוכנעתי, כי יש לקבל טענתו האמורה של דותן. לפי חומר הראיות שהגישה המאשימה, דותן לא ידע דבר היות ס' בדוקאי וכל שהיה עליו לזקוף לחובת ס', חברו הותיק, הוא הידיעה, שהופרכה, על קשרי ס' עם אסלן. נהיר, כי אין במידע שהופרך, כדי למנוע קשר בין השניים. זאת ועוד. אף לו המידע לא היה מופרך, סבורני, כי התקשרות בין דותן, כקצין משטרה בכיר, לבין איש-משטרה בדימוס, אותו הכיר הכרות קרובה שנים רבות ואשר קציני משטרה רבים עמדו עמו בקשר וזאת, בשנת 1991, לאור ידיעה בודדת משנת 1987, לפיה הוא שותף עסקי ליעד מודיעיני משטרתי בולט - אינה עולה כדי עבירה פלילית, למרות, שאם אלו היו הנסיבות, עדיף שקשר כזה לא היה בא אל העולם. גם לו הידיעה לא היתה מופרכת, בנסיבות המקרה ולאור חשדות כה עמומים, לא היה מוטל על דותן לסבור, כי ס' הנו בגדר עבריו, באופן שאם יתקשר עמו, ימצא עצמו עומד בניגוד ענינים, או יראה בעיני הציבור כעבריו, באופן שיפגע משמעותית באמון הציבור במשטרה.

3. אכן, ראוי כי קצין משטרה יקפיד לגבי הגורמים עמו יבוא בקשר עסקי. טוב היה, לו היתה חובת דיוח כללית ואף הוועצות מראש, של קצין משטרה, עם גורם מוסמך כלשהו במשטרה, בקשר לקשרים עסקיים ויהיו תמימים, עם גורמים אחרים (לא הוצגה בפני תשתית ראייתית כי נוהל כזה, או בעל תפקיד כזה, קיימים). דברים אלו מקבלים משנה תוקף ומתחזקים, ככל שעולים בסולם הדרגות ודומה, כי ראוי היה שדותן ידווח לממונה עליו ו/או ליועץ המשפטי של המשטרה, על הקשרים העסקיים בהם היה מעורב (באמצעות רעיתו), בעודו נושא בתפקיד כה בכיר ורגיש במשטרה וזאת, אף אם אלו היו הם כשרים למהדרין בעיניו. אולם, המרחק בין התנהגות שמתירה רושם לא נח, לבין חבות בפלילים, הנו רב, כפי שציין גם בית-המשפט העליון:

"כל שיטת משפט, מבקשת להמנע מהטבעת גושפנקה של התנהגות פלילית להתנהגות שמרכז הכובד שלה הוא משמעת... ואשר 'האלמנט המכריע' שבה הוא פגיעה בסדרים המתוקנים ובמשמעת... אכן 'עלינו להלך על חבל דק, המפריד בין האיסור הפלילי מזה לבין ההתנהגות הלא

פלילית מזה. גם אם זו האחרונה פגומה מבחינה אסתטית או אתית'..."
(בג"צ 7074/93 הנ"ל, בע' 782).

למרות שזכות האזרח לקוות ולצפות להתנהגות שונה מקצין משטרה כה בכיר, זכותו של קצין המשטרה, שלא יוטל בו אות קין פלילי, בגין התנהגות, שהיא – לכל היותר ובראייה מחמירה - בלתי אסתטית.

21. האם נתן נ' מתנה לדותן ו/או לרעייתו ציפורה?

א. בסעיף 10 לכתב-האישום נטען כי:

"הנאשם, ס' וני' הסכימו כי הלוואת הבעלים של הנאשם 1, וכל הלוואות בעלים אחרת בסכום שידרש מעת לעת, תשולם לחברות על ידי ס' וני' ותרשם לזכות אשת הנאשם. באופן זה יקבל הנאשם את חלקו בחברות מס' וני'."

בנוסף נטען, כי השניים אף מימנו חלק מהתשלום, בגין רכישת ההונדה של ציפורה.

ב. כתב-האישום ממשיך ומפרט, את הכספים שהפקידו, לכאורה, נ' ו-ס', למי מחשבונות החברות, כהלוואת בעלים, בשם ציפורה. ברם, לגבי חלק מהעברות אלו – ובפרט, הפקדת סך של 35,000 ₪, ביום 28.8.91 (סעיף 14 לכתב-האישום), הפקדת סך של 7,400 ₪, ביום 15.1.92 (סעיף 17 לכתב-האישום) והפקדת סך של 2,600, ביום 31.1.92 – לא הובאו כל ראיות לגבי מקור הכספים. באופן דומה, גם מקור התשלום בסך של 4,200 ₪ (סעיף 20 לכתב-האישום), בגין רכישת ההונדה, לא הוכח, לא מני ולא מקצתי: אמנם, ת/139/יד הנו שיק מס' 105, על סך 4,200 ₪, שנמשך מחשבון "שעת משחק", לפקודת ציפורה, זמן פרעון 7.4.92, אולם, השיק נמשך מחשבון הבנק של "שעת משחק" ולא מחשבונם האישי של נ' או ס' וברישומי החברה הנ"ל, נרשם סכום השיק, לחובת ציפורה. זאת ועוד. מרישומי חברת מאיר (ת/103), יבואנית ההונדה, לא עולה, כי בוצע לה תשלום בסכום זה. פרטי האישום המפורטים בסעיף קטן זה, אף לא הוזכרו בסיכומי המאשימה ודומה כי נזנחו.

ג. אין חולק, כי לציפורה הוחזרו כספים המהווים הלוואת הבעלים, שנרשמה על שמה ברישומי החברות, עת פרשה מהן (נ/109). לפיכך, גדר המחלוקת הנו, מקור אותם כספים וראיות המאשימה התמקדו בשלושה מקרים, בהם לטענתה, הצליחה להוכיח, כי נ' הוא שנתן לציפורה הכספים.

ד. המאשימה טענה, כי נ' הפקיד סך של 30,000 ₪, לחשבון הבנק של ציפורה, ביום 1.3.92 ומסכום זה מומנה הלוואת הבעלים שנתנה היא ל"שעת משחק", יום לאחר-מכן; כי נ' הפקיד סכום נוסף, של 5,000 ₪, ביום 28.8.91, לחשבון הבנק של "עדי", כהלוואת בעלים של ציפורה; וכי נ' הפקיד סך של 10,000 ₪, בבנק, ביום 8.4.92, לשם רכישת שיק בנקאי, למימון רכישת ההונדה של ציפורה. בתגובה לטענה האמורה, גרס דותן, כי מקור כל הכספים הללו, היה בו וברעייתו וזאת, אף אם הופקדו בחשבונותיו על-ידי אחר (נ').

ה. לא שוכנעתי כי המאשימה הוכיחה, שמקור הכספים הללו בני'. אנמק. מטעם המאשימה הוגשה חוות-דעת מומחית להשוואת כתבי-יד, סני"צ איה שוחט, מהמחלקה לזיהוי פלילי במטרה הארצי של משטרת ישראל (ת/166). מבדיקתה עולה, כי אין לה ספק, שהחתימה על-גבי טופס הפקדת הסך של 30,000 ₪ - ת/111/א' והחתימה על ספח הבקשה לרכישת שיק בנקאי - ת/122/א ומצד שני, החתימות על גבי שורה של מסמכים נוספים (שסומנו בבדיקה כ-ד/1-ד/15), נעשו על-ידי אותו אדם. טוענת המאשימה, כי חותם זה, הנו נ' והדבר מעיד, כי הוא זה שהפקיד הסך של 30,000 ₪ בחשבונה של ציפורה (ת/111/א) ושילם סך של 10,000 ₪ לבנק דיסקונט, על-מנת שתונפק ההמחאה הבנקאית (ת/122/א) אשר שימשה לרכישת ההונדה עבור ציפורה.

ו. דא עקא, כי כטענת בא-כחו של דותן, המאשימה כלל לא הוכיחה, כי כתב-היד המדובר, על-גבי המסמכים ד/1-ד/15, הנו של נ'. עוד בעת הגשת חוות-הדעת ת/166, טענה כך באת-כחו של דותן:

"...לא הוכחה זהותו של כותב הדוגמאות ד – 15ד ... לא ידוע לנו מתוך חווה"ד מי כתב מי מהמסמכים הנ"ל." (עמ' 278 לפרטיכל, ש' 4-1)

ואכן, לא הוצגה כל ראיה, בדבר זהות כתב-היד על-גבי המסמכים ד/1 וד/7-15. אשר לזיהוי החתימה על-גבי המסמכים ד/2-6, התבססה המאשימה, על הודעת הגבי עדה רפפורט, אשר עבדה במשרד רואה-החשבון של החברות, דוד גולדברג. לדבריה:

"השק ממולא ע"י נ'. בספח למעלה במקום שכתוב לכבוד זה לא כתב ידי זה הכתב של נ' לדעתי. בכל הספחים... זה לדעתי לא כתב ידי וכל כתב היד האחר ניראה לי נ' כי הוא היה הדומיננטי וגם מביא לי חומר. לעיתים נדירות גם ס' הביא לי חומר." (עמ' 2 לת/123, ש' 11-5)

אמנם:

"אדם המכיר היטב את כתב-ידו של פלוני, יכול לחוות דעתו כעד בבית המשפט שהמסמך הנדון אמנם נכתב או נחתם על-יד פלוני, גם אם אף פעם לא היה עד ראייה לכך." (א' הרנון **דיני ראיות** (תשל"ד) 144 וראו גם נ' קנת וחי' קנת **אמצעי זיהוי וחקירה** (תשס"א) 117)

אולם, מדברי גבי רפפורט עולה, כי לא רק שהזיהוי על-ידה אינו ודאי, אלא שספק רב, אם מכירה היא את כתב-ידו של נ' בצורה מספקת, לשם זיהוי ודאי שלו. נראה, כי דעתה נבעה גם מכך, שראתה בני כדומיננטי בפעילותן הבנקאית של החברות ולא על-סמך הדמיון בכתב-היד גרידא. בנסיבות אלו, בדיקת המומחית מאבדת הרבה מנפקותה, שכן, לא ניתן ללמוד ממנה, כי אותו כתב אלמוני, הוא אכן נ'. יצוין, כי גם לגבי ת/135א' (הזהה לת/123א', טופס ההפקדה לחברת עדי), לא הוכח כי כתב-היד הוא של נ'. מטעמים השמורים עמה, נמנעה המאשימה מלשלוח גם דוגמת כתב-יד זו לבדיקת סני"צ שוחט וכל שהיא מתבססת עליו, הנה אמירת גבי רפפורט, כי היא "יכולה לנחש שזה כתב ידו" של נ' (עמ' 1 לת/123, ש' 22-21). בנסיבות האמורות, נופלת הראיה המרכזית עליה סומכת המאשימה טענתה, כי מקור חלק מן הכספים, אשר שימשו כהלוואות בעלים של ציפורה ולרכישת ההונדה, הוא בני'. אולם, אף לו היה מוכח כי הכותב והחותם על-גבי המסמכים הללו הוא נ' (ויתכן שניתן לבסס מסקנה זו, אף מדברי דותן – ראו למשל עמ' 335 לפרטיכל, ש' 1) לא היה די בכך, בשילוב חומר הראיות האחר, כדי להוכיח, כי נ' נתן מתנה כספית לציפורה ולדותן. אמנק.

המאשימה נמנעה לזמן עדי-מפתח, הנוגעים לענין. בפרט בולטת העובדה, כי נ' ו-ס', אשר הנם, לכאורה, העדים המרכזיים אשר אמורים היו לתמוך בגרסת המאשימה, לא זומנו על-ידה כלל לעדות, ללא מתן הסבר מוצדק לכך. אין ספק, כי קשה להוכיח קיום רכיבי עבירת השוחד, בלא לשמוע עדות נותן השוחד, לכאורה. במקרה דנן, עדות נ' היתה הכרחית, כדי להקים בסיס ראיתי לחשדות שהופנו כנגד דותן ולכן נהיר, כי נטל זימונו לעדות היה מוטל על המאשימה. אמנם, במהלך חקירתו הנגדית של דותן, אמר עו"ד קלנג, מטעם המאשימה:

"ש. יש סיבה מצוינת שאי אפשר להביא את נ' לכאן כי הוא שמר על זכות השתיקה. העניין עלה.

עו"ד הראל: הוא שמר על זכות השתיקה כשהחליטו להזהיר אותו, בהתחלה הוא שיתף פעולה, אחרי זה הפכו אותו לחשוד." (עמ' 370 לפרטיכל, ש' 29-25)

וראו גם עמ' 460 לפרטיכל, ש' 24-23.

נהיר, שההסבר הנטען מטעם המאשימה, לאו הסבר הוא. לאור מרכזיות נ' ולאור העובדה, שאין בידי המאשימה ראיות חותכות אחרות, יש להניח כי בידה הכלים המתאימים על-מנת "לעודד" את נ' להציג גרסתו, למשל, על-ידי העמדתו לדיון, במשותף עם דותן בגין העבירה דנן. מכל מקום, נ' ו-ס' לא זומנו לעדות, למרות היותם מרכיב הכרחי להוכחת הנטען ועדי מפתח. לפיכך, ולאור העובדה שאין בראיות שהוצגו כדי לסתור הגרסה העובדתית שהביא דותן (ראה בהמשך), אין מנוס, אלא לזקוף את אי-זימונם לעדות כנגד המאשימה (ראו **ע"פ 277/81, פ"ד לח** (2) 386).

ח. ביום 28.8.91 הפקידה, כאמור, ציפורה, סך של ₪35,000 כהלוואת בעלים ל"שעת משחק". באותו יום, נעשה תיקון בספרי החברות וסך של ₪10,000 מהסכום האמור, הועבר לכרטיסי בעלי-מניות של ס' ו-נ' (ת/133 ועמ' 2 לת/134א). גורסת המאשימה (סעיף 541 לסיכומיה), כי מכך ניתן ללמוד, שני ו-ס' היו אדונייהם של החשבונות. בטענה זו אין ממש. שכן, לא הוכח מי ביצע ההעברה האמורה, יתכן שזו נעשתה על-ידי הנהלת החשבונות, עקב טעות ברישום, או בגין כל סיבה אחרת. טענה זו הוצגה לראשונה בסיכומים ולכן, העדים לא התייחסו אליה ולא יכלו לבסס מסקנת

המאשימה, או להפריכה. קשה גם להסיק מסקנות מרחיקות לכת מכך, שתיקונים דומים לא נעשו ברישומי שאר בעלי המניות, שכן, יתכן שהטעות נעשתה רק לגבי ציפורה (והרי גם שם היא נעשתה פעם אחת בלבד). יצוין, כי גם לטענת דותן, היתה רעיתו שותפה פסיבית - כמשקיעה בחברות - וניהולן השוטף נעשה על-ידי נ' ו-ס' (עמ' 330 לפרטיכל והדיון בהמשך, בדבר הדומיננטיות של נ' בניהול כספי החברות). בנוסף, גם לפי גרסת ורד (עמ' 267 לפרטיכל, ש' 29-27), היא לא קיבלה לעיונה את מסמכי הנהלת החשבונות ולא היתה ערה לתוכן הרשום בהם - לכן, קשה עוד יותר ליחס משקל ראייתי לעובדה, כי נ' שלט, אם שלט, בכרטיס בעל-המניות של ציפורה בחברות. הגיוני יותר הוא, שני "לא נהג 'מנהג בעלים', אלא מנהג מנהל בחברות" (עמ' 84 לסיכומי ב"כ דותן) הגם, שהיה מנהל דומיננטי.

ט. משהוצג לדותן, במשטרה, טופס ההפקדה (ת/111/א), גרס הוא, כי הפרטים הרשומים בו (שמו ושם רעיתו), כמו גם החתימה, אינם בכתב-ידו וכי אינו זוכר אם הוא עצמו הפקיד הכספים נשוא הטופס האמור (עמ' 13 לת/110, ש' 17-10). הוא אף לא זכר, על קשר בין הפקדה זו, לבין השיק שמשכה רעיתו, לטובת "שעת משחק" (עמ' 13 לת/110, ש' 26-18). אולם בהמשך, משנשאל מדוע הכספים לא הופקדו בסניף הבנק בו מנוהל חשבון הבנק של רעיתו, אלא בסניף אחד העם של אותו בנק, בת"א, השיב, כי "זה המקום הקרוב ביותר שיכולתי להפקיד או שהזדמנתי למקום או שהייתי בסביבה" (עמ' 14 לת/110, ש' 12-8). לא הוצגה לדותן במשטרה האפשרות, כי המפקיד אינו הוא, אלא, נ'. בנוסף, לא הוצג בפניו החשד, כי נ' הוא אשר מימן, חלקית, רכישת ההונדה של רעיתו וטענה זו נודעה לו, לראשונה, רק מכתב-האישום. המאשימה, בסיכומיה (סעיף 561), הגדירה זאת כטעות. אולם, תהא הסיבה לכך אשר תהא, ברור, שעדות דותן בבית-המשפט, בנושא זה, היתה ההזדמנות הראשונה שניתנה לו, להסביר חשדות אלו. לכן, לא ניתן כלל ועיקר לזקוף לחובתו אי-דיוקים הנובעים מכך, שגרסתו נמסרת לראשונה, כתשע שנים אחר קרות המקרה וכן, לא ניתן להשמיע כל טענה, על כבישת גרסתו. אכן, יש טעם רב בטעון בא-כחו של דותן (עמ' 70 לסיכומיו) לפיו:

"אילו היו מציגים לדותן טענה זו [כי נ' מימן את חלקו בחברות - ר.מ.] בחקירה, הוא יכול היה להפריך אותה כבר באותו שלב, ואפשר שבכך היה מונע את הגשת כתב האישום נגדו."

י. המאשימה ניסתה להצביע על הפערים בין גרסת דותן בחקירתו במשטרה ובפרט, כאשר נשאל למקור הכסף והשיב, כי אינו זוכר (עמ' 13 לת/110, ש' 27 - עמ' 14 לת/110), בעוד שבעדותו בבית-המשפט ציין, כי מקור הכסף המזומן היה בכספים שקיבל ממשפחתו, או בתשלום שהתקבל ממכירת מכוניתו. כן מסר דותן גרסה (ראה בהמשך), המסבירה מדוע נ' הוא שהפקיד הכספים בחשבונו. איני רואה בכך סתירה משמעותית, שתעיב על אמינות דותן, שהרי, בראשית עדותו ציין הוא, כי הוא מעיד על פרטים אלו, שלא מזכרוננו, אלא:

"התשובה לשאלה הזו היא גם על בסיס הגיון ושיחזור האירועים מהמסמכים שנמצאים פה וממה שאני זוכר היום פחות או יותר." (עמ' 333 לפרטיכל, ש' 24-22)

ואכן, לא ניתן לזקוף לחובת דותן כי אינו זוכר במפורט פרטי המקרה, זמן כה רב אחרי שארע. גם במשטרה נחקר דותן כמעט חמש שנים לאחר המקרה ולכן, לא ניתן לומר, כי טענתו, לפיה אינו זוכר מקור הכספים, אינה סבירה. הוא נשאל על נושא זה פעם אחת ולכן, ניתן אולי לזקוף לחובתו העובדה, שלא העלה האפשרויות התאורטיות האמורות למקור הכספים כבר באותו מועד, אבל קשה ליחס לכך משקל רב. אכן, ניתן להצטער על כך, שדותן לא נשאל במשטרה, האם קיבל כספים במתנה מנ'. שכן, ארוע כזה, היה ראוי שיזכור והיה ניתן לצפות להכחשה גורפת מצדו, כבר באותו מועד.

אכן, דותן מסר בבית-המשפט גרסה, שלא הופרכה, לגבי מקור הכספים, שניתנו לו, אליבא דמאשימה, על-ידי נ'. דותן העריך, כי הסכום של 30,000 ₪ (שערכו כיום כ- 62,000 ₪) ניתן לני במזומן, אך לאור דרישת הנהלת החשבונות של החברה, נתבקש שיק מחשבונה הבנקאי של רעיתו ולכן, הפקיד נ' את הכספים שקיבל וקיבל תמורתם שיק בנקאי. אשר לרכישת ההונדה, גרס דותן:

"...10,000 ₪ אלו ניתנו במזומן לני על מנת שיטפל בנושא הרכב. הרקע שלו עם ענף הרכב היה ידוע..." (עמ' 335 לפרטיכל, ש' 3-1)

במסגרת זו, לגרסתו, הפקיד נ' את כספם הם וקיבל תחתיו שיק בנקאי, שהווה חלק מן התשלום בגין ההונדה.

יא. תמיכה חלקית לגרסת דותן, ניתן למצוא בראיות שהובאו בקשר לדומיננטיות נ' בניהול החברות ובפרט, בניהול ענייניהן הכספיים. ורד, שעדותה היתה אמינה בעיני, העידה כי נ' היה האחראי הבלעדי, למיטב ידיעתה, על העניינים הכספיים של החברות (עמ' 267 לפרטיכל, ש' 29-24) ויותר מכך, לדבריה:

"אני אף פעם לא הפקדתי כספים לחשבון החברה אני תמיד נתתי לני את הכספים. נתתי לו בעת ובעונה אחת סכומים גדולים ואינני יודעת באיזה אופן הפקיד אותם." (עמ' 268 לפרטיכל, ש' 12-10)

דברים דומים מסר גם בעלה, ראובן קרן (עמ' 2 לת/115, ש' 12-8). זאת ועוד, סגורו של דותן הציג את נ/110, טופס הפקדה לחשבון הבנק של "שעת משחק", בסכום של 4,200 ₪, עליו נכתב "הופקד על ידי קרן ורד", למרות, שלפי עדותה, הופקד סכום זה על-ידי נ' (עמ' 268 לפרטיכל, ש' 10-8). אין חולק, כי נ' לא נתן מכספיו לרד וכי מקור ההפקדה, במזומנים שהיא נתנה בידיו ומכאן, יש חיזוק לגרסת דותן, אשר גרס בדבר דרך פעולה דומה אשר התקיימה בעניינו (ראו למשל עמ' 331 לפרטיכל, ש' 4-2). אכן, נ/110 דומה דמיון רב לת/135א' – הוא טופס ההפקדה ל"עדי", עליו נכתב "מאת ציפורה דותן", כפי שנדון לעיל, ולכן, מאחר שבמקרה הראשון הפקיד נ' סכום כסף שאינו שלו, לחשבון אחת החברות וציין על הטופס את שמו של בעל הכספים המקורי, מתחזקת מכך האפשרות, שאף אם מפקיד הכספים שבת/135א' הוא נ', הרי שבדומה להפקדה שבנ/110, הוא הפקיד את כספיו של אחר – קרי - ציפורה. להזכיר, שלטענת דותן, גם בת/111א' ייתכן שנעשה מהלך דומה, עת הפקיד נ' כספו שלו (ובניגוד לנ/110 ולת/135א' – הפעם לחשבון דותן) וכאן ציין על טופס ההפקדה, כי **המפקיד** הוא "אבי דותן" (ולא כי הופקד עבור אבי דותן). הטופס ת/122א', לגרסת דותן, שונה מעט, שהרי בו אף רשם נ', במקום המיועד לחתימה, את שמה של ציפי דותן. יצוין, כי דומיננטיות נ', בניהול ענייניהן הכספיים של החברות, עלתה אף בראיות אמינות נוספות (למשל, עמ' 1 לת/124, ש' 24-23, עמ' 1 לת/120, ש' 22-20, עמ' 1 לת/112, ש' 23-20 ועמ' 263 לפרטיכל, ש' 22-19). ממכלול הראיות, נתגלו בפעילות נ' סממנים התואמים אופן ניהול העניינים על-ידו, כגרסת דותן. כך, הדומיננטיות בניהול הכספי, השימוש במזומנים (ראו ת/134א) והאפשרות כי יפקיד כספים של אחר ויצוין זאת על-גבי טופס ההפקדה. עוד יצוין, כי אין שיטת הפעולה בה נקט נ', לפי הראיות, **זוהי** לגרסת דותן, שכן, חלק מהלוואות הבעלים של ורד, נמסרה גם בשיקים (עמ' 2 לת/115, ש' 11-12), בעוד שאצל ציפורה, השיק היחיד שמסרה (ת/111ב'), היה בעקבות הפקדת מזומנים לחשבונה. כמו כן, לא אותר מקום, בו חתם נ' בשם אחר, או אפילו הזדהה בשם אחר. למרות כל זאת, הגעתי לכלל מסקנה, כי ניתן למצוא בראיות שיטת פעולה מצד נ', התומכת במידת מה בגרסת דותן. המאשימה (סעיף 557 לסיכומיה), מצדה, ייחסה משמעויות להבדלים שצוינו לעיל, בין שיטת הפעולה לגבי ציפורה, לעומת זו לגבי ורד. אולם, למרות שהבדלים אלו מחלישים עצמת משקל הראיות המחזקות גרסת דותן, הרי שאין הדבר קונקלוסיבי ומשמעותו נחלשת, לאור העובדה, שני, אשר הנו הגורם הטבעי להסביר הבדלים אלו, לא זומן לעדות מטעמה.

יב. אף מבחינה כוללת, האפשרות שהעלתה המאשימה, כי נ' ו-ס' השקיעו בהלוואת בעלים שנרשמה על-שם ציפורה, אינה הגיונית. שכן, המניע למתן השוחד, אינו נהיר דיו – הסבירות כי חשדות עמומים נגד ס', יובילו לנסיון כה מורכב למתן שוחד לניצב במשטרה – אינו סביר. מה גם, שראיות המאשימה התמקדו בכך, שני הוא המעורב הראשי כמשחד, לכאורה, בעוד שהעדויות על "שותפות", לכאורה, בינו לבין ס' היו דלות (בעיקרן כרטיס משותף ברישומי "שעת משחק" – ת/134א). כמו כן, הסבירות כי שותפות עסקית עם ס', תהווה מניע, עבור נ', לשחד ניצב במשטרה, אשר יכול ובעתיד יהיה עליו להחליט דבר מה, לגבי לטיפול כזה או אחר בס' – אינה גבוהה, כשלעצמה. יתר-על-כן, נראה, כי ניתן היה למצוא דרך נוחה יותר להעביר כספים לדותן, אם נ' היה רוצה בכך. נהיר, כי אליבא דמאשימה, כניסתה של ציפורה לחברות, לוותה בקשירת קשר פלילית, שכן, נ' נתן, לכאורה, את המתת, בידיעת בני-הזוג דותן. אולם, אם כך הם פני הדברים, לא ברור, מדוע נתבקשה ציפורה לחתום על ערבויות, בסכומים כה גבוהים, בבנקים ומדוע לא שוחררה מהן, לכשפרשה מהחברות (בתקופה בה בעלה שימש עדין כניצב במשטרה, אשר נ' ו-ס', אליבא דמאשימה, רצו בקרבתו וראו עמ' 264 לפרטיכל, ש' 27-23). זאת ועוד, אם נ' סבר, כטענת המאשימה, שבמסגרת המזימה הפלילית הוא יכול להפקיד 30,000 ₪ מכספיו בחשבונה של ציפורה, וזאת, לכאורה, בשם בעלה – מדוע עליו לרקום עסקה סיבובית כה מורכבת, אם רצונו לשחד את דותן, כשהוא יכול, באופן פשוט, להפקיד כספים בחשבונה? תמיהה זו

מתחזקת אם נזכור, את שקבעתי לעיל, כי היותה של צפורה בעלת מניות בחברות, היתה גלויה וידועה לגורמים לא מעטים.

ג. אשר לגרסת דותן, בדבר נסיבות הוצאת ההמחאה הבנקאית, לתשלום בגין רכישת ההונדה, טענה המאשימה (סעיף 553 לסיכומיה):

"... אין כל הגיון בכך, שני יקבל סכום במזומן מהנאשם 1 על מנת לרכוש המחאה בנקאית, ולהעביר את אותה המחאה בנקאית לסוכנות הרכב ביום בו ממילא נמצא הנאשם 1 בסוכנות הרכב. מה גם שלא היתה כל מניעה שהנאשם עצמו, או נ', ישלמו את הסכום במזומן ישירות לסוכנות הרכב."

אין בטענה זו ממש. ההגיון, הוא הגיונו העסקי של נ', אותו נמנעה המאשימה מלזמן לעדות. מעבר לכך, ניתן להעלות השערות, לסיבות לשלם דווקא בהמחאה בנקאית, כשיטה לתשלום מקדמה (כמו גם דרישת היבואן). מכל מקום, לא הוצגו ראיות בנושא זה והסברי דותן, אינם בלתי סבירים. לעומת זאת, גרסת המאשימה אינה סבירה, כשלעצמה, שהרי מדוע, לשיטתה, יסתכן נ' ויפקיד הכסף בשם ציפורה, שהרי יכול היה להפגש עמה ולתת לה את הכסף, על-מנת שהיא תוציא את השיק הבנקאי וכך, היתה מופיעה חתימתה על גבי ת/122ב'. המאשימה הדגישה אמנם, כי קיים כאן רכיב ברור של "הסתרה", אולם לא הובהר, מה המניע ל"הסתרה" שכזו, אם היתה.

ד. יצוין, כי גם הסברו של דותן, לפיו הפקדת הסך של 30,000 ₪ בחשבונו נבעה מכך ש"הנהלת חשבונות היתה צריכה שיק", אינו סביר ולא אומת על-ידי עדים נוספים. זאת ועוד, גם דותן נמנע מלזמן עדי מפתח, לביסוס גרסתו ובפרט, את רעיתו וכן מי מבני משפחתו, אשר יתמוך בגרסה על העברת הכספים במזומן לזכותו. אולם, הצדדים לדיון הפלילי אינם סימטריים בחובותיהם ועל האחד – המאשימה – מוטל נטל השכנוע מעבר לספק סביר. המנעות המאשימה מזימונם של עדי מפתח ובפרט, את נ', מחייבת אותנו להתבסס על עדויות נסיבתיות. אמנם, האפשרות לבסס ממצא עובדתי בהליך פלילי על נסיבות עובדתיות הוכר בפסיקה זה מכבר:

"...הוכחות נסיבתיות יכולות לשמש בסיס להרשעת נאשם רק אם הן שלובות ואחוזות זו בזו באופן שהן מובילות למסקנה הגיונית אחת ויחידה והיא שהנאשם ביצע את מעשה העבירה." (ע"פ 565/77, פ"ד לב (1) 692, 694)

אולם, במקרה דנן, לאור מה שנאמר לעיל, הנסיבות לא מובילות אך ורק למסקנה אחת, כי מקור הכספים הוא בני. אפשרות מורכבת זו, שאינה כה סבירה כשלעצמה, לא הוכחה מעבר לספק סביר ולכן, מחמת הספק, ניתן לקבוע, כי לא הוכח שדותן או רעייתו קיבלו מני כספים.

טו. לפיכך, משלא הוכח רכיב המתת, ממילא לא הוכחה עבירת השוחד, אשר יוחסה לדותן באישום זה ויש לזכותו ממנה. בנוסף, משלא הוכח הפסול הפלילי בקשר בין דותן לבין ס' ו-נ', ממילא גם לא הוכחה עבירת מרמה והפרת האמונים, אשר יוחסה לו ולכן, יש לזכות את דותן אף ממנה.

21. לסיכום

א. הנני מזכה את נאשם מס' 1- אבי דותן – מכל העבירות אשר יוחסו לו באישום הראשון והשני שבכתב-האישום.

ב. הנני מרשיעה את נאשם מס' 2 – חיים פנחס – בביצוע מרמה ובהפרת אמונים - עבירה על-פי סעיף 284 לחוק ומזכה אותו מביצוע עבירה של לקיחת שוחד, אשר יוחסה לו בכתב-האישום.

רנה משל (שהם)

רנה משל (שהם) 54678313-217/97

שופטת

ניתן ביום 30.5.02

**במעמד: עו"ד קלנג וגילינסקי בשם המאשימה
הנאשם מס' 1 וב"כ עו"ד ד' שיינמן ונ' נגב
הנאשם מס' 2 וב"כ עו"ד ח' הראל**

נוסח זה כפוף לשינויי עריכה וניסוח
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן